

Nr 8 A.

Godkänd av första kammaren den 6 maj 1924.

Godkänd av andra kammaren den 7 maj 1924.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar, dels ock åtskilliga beträffande samma huvudtitel väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 8.)

Till Konungen.

Arkiv, bibliotek och museer.

1:o I den till riksdagen den 2 januari 1924 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1924—1925 har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, i avseende å åttonde huvudtiteln (punkt 1) föreslagit riksdagen att till fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 4,500 kronor.

Anslag för ifrågavarande ändamål utgick för vart och ett av åren 1912—1916 med 4,500 kronor och för vart och ett av åren 1917—1922 med 6,000 kronor ävensom för förra halvåret 1923 med 3,000 kronor. För budgetåret 1923—1924 upptogs icke något anslag för ändamålet i riksstaten, en

Arkiv,
bibliotek och
museer.

anordning, som av dåvarande departementschefen angavs vara av tillfällig art. Eders Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag innebär ett återupptagande av ifrågavarande anslag med det belopp, varmed det före år 1917 utgick.

Riksdagen, som icke har något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia, för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 4,500 kronor.

2:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 2) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 11,900 kronor att utgå till arvode åt en amanuens vid landsarkivet i Uppsala med högst 2,500 kronor och åt en amanuens vid vart och ett av landsarkiven i Vadstena och Göteborg med högst 1,800 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t, vad angår vart och ett av dessa belopp, att, om särskilda förhållanden skulle därtill föranleda, bestämma om medlens användande till ersättning åt flera extra biträden vid landsarkivet i fråga, samt till ersättning åt extra biträden vid landsarkivet i Uppsala med högst 2,000 kronor, vid landsarkivet i Lund med högst 2,200 kronor, vid landsarkivet i Göteborg med högst 1,000 kronor och vid landsarkivet i Vadstena med högst 600 kronor.

3:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 3) föreslagit riksdagen att *dels* öka den i staten för kungl. biblioteket uppförda anslagsposten till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare, nu för år 46,132 kronor, med 1,068 kronor till 47,200 kronor, *dels ock* vid bifall härtill i riksstaten öka det ordinarie förslagsanslaget till kungl. biblioteket, nu 215,432 kronor för år räknat, med 1,068 kronor till 216,500 kronor.

Den begärda anslagsförhöjningen avser att bereda medel till den löneförhöjning, som amanuenserna vid kungl. biblioteket bliva berättigade att åtnjuta under budgetåret 1924—1925.

Riksdagen, som icke har något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen

dels ökat den i staten för kungl. biblioteket uppförda anslagsposten till avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare, nu för år 46,132 kronor, med 1,068 kronor till 47,200 kronor;

dels ock med anledning härav i riksstaten ökat det ordinarie förslagsanslaget till kungl. biblioteket, nu 215,432 kronor för år räknat, med 1,068 kronor till 216,500 kronor.

4:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4) har riksdagen, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till katalogiseringsarbeten inom kungl. biblioteket, enligt av Eders Kungl. Maj:t meddelade

bestämmelser, för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag å 19,000 kronor.

5:o Eders Kungl. Maj:t har (punkt 5) föreslagit riksdagen att *dels* till slutförande av redigeringen av den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogens 38:e årgång, omfattande år 1923, samt för påbörjande av redigeringen för accessionskatalogens 39:e årgång, omfattande år 1924, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag å 5,000 kronor, att användas enligt av Eders Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter, *dels ock* till påbörjande av redigering av ett tioårsregister till nämnda accessionskatalogs 31:a—40:e årgångar, omfattande åren 1916—1925, bevilja ett extra anslag av 2,000 kronor.

Anslaget å 5,000 kronor till redigering av accessionskatalogen är föreslaget till samma belopp, med vilket det för innevarande budgetår utgår. Till tioårsregister till katalogen har riksdagen tidigare beviljat erforderliga medel, senast till register för årgångarna 1906—1915.

Riksdagen har ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag och får alltså anmäla, att riksdagen

dels till slutförande av redigeringen av den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogens 38:e årgång, omfattande år 1923, samt för påbörjande av redigeringen för accessionskatalogens 39:e årgång, omfattande år 1924, för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag å 5,000 kronor, att användas enligt av Eders Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter;

dels ock till påbörjande av redigering av ett tioårsregister till nämnda accessionskatalogs 31:a—40:e årgångar, omfattande åren 1916—1925, beviljat ett extra anslag av 2,000 kronor.

6:o I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till bokinköp och bokbindning för kungl. biblioteket för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 20,000 kronor.

7:o På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom (punkt 7) gjorda framställning har riksdagen, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till arvodesökning åt bibliotekarien vid stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping och till arvode åt vaktmästaren vid samma bibliotek anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 2,600 kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

8:o Eders Kungl. Maj:t har (punkt 8) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till uppehållande av pedagogiska bibliotekets verksamhet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 11,000 kronor, att utgå under de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

För budgetåret 1923—1924 har för ändamålet anvisats ett belopp av 12,900 kronor. Riksdagen får anmäla, att riksdagen såsom bidrag till uppehållande av pedagogiska bibliotekets verksamhet anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 11,000 kronor, att utgå under de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

9:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9) har riksdagen, i likhet med vad för löpande budgetår äger rum, såsom bidrag till avlöning åt en skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Geneviève-biblioteket i Paris för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 1,500 kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

10:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 10) föreslagit riksdagen att *dels* godkänna följande stat för nationalmuseum att tillämpas från och med den 1 juli 1924:

Stat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 101,000:—
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 2,700:—
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 38,800:—
Kostnad för tjänstedräkter för expeditionsvakter	» 1,400:—
Nattlig bevakning av nationalmuseibygnaden	» 9,600:—
<u>Förslagsanslag kronor 153,500:—</u>	

dels ock höja det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till nationalmuseum, nu 151,100 kronor, med 2,400 kronor till 153,500 kronor.

Eders Kungl. Maj:ts förslag innebär *dels* en höjning av anslaget till vikariatsersättning från 2,100 till 2,700 kronor för beredande av avlöning åt vikarier för expeditionsvakter under semester, *dels ock* en höjning av anslaget till icke-ordinarie befattningshavare m. m. från 37,000 till 38,800 kronor för gäldande av ersättningar till vissa expeditionsvakter och övereldaren vid museet för bestyr utom tjänsten.

Riksdagen, som ej har något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen

dels godkänt följande stat för nationalmuseum att tillämpas från och med den 1 juli 1924:

Stat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor 101,000:—
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	» 2,700:—
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.	» 38,800:—
Kostnad för tjänstedräkter för expeditionsvakter	» 1,400:—
Nattlig bevakning av nationalmuseibygnaden	» 9,600:—
<u>Förslagsanslag kronor 153,500:—</u>	

dels ock höjt det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till nationalmuseum, nu 151,100 kronor, med 2,400 kronor till 153,500 kronor.

11:o I en inom riksdagen väckt motion (II:92) har hemställts, att riksdagen måtte å extra stat för budgetåret 1924—1925 bevilja *dels* ett reservationsanslag av 3,000 kronor till bestridande av kostnader, som äro förenade med genom nationalmuseums försorg anordnade vandringstställningar, föreläsningar och konstpropaganda, *dels ock* ett reservationsanslag av 1,200 kronor för beredande av skrivhjälp åt den vid nationalmuseum anställde depositions- och reseintendenten.

Till stöd för detta yrkande har anförts följande:

»Överintendenten och chefen för nationalmuseum har inskränkt sig till det minsta möjliga vid framställandet av sina behov för museet.

Det storartade uppsving, som nationalmuseum erhållit såsom konstnärligt och kulturellt folkuppfostrande institution genom den förre museichefens Richard Berghs omorganisation och omdaning av museet och dess verksamhet, nitiskt och målmedvetet fullföljd av den nuvarande chefen, har med nödvändighet medfört icke så få behov och önskemål, som från museumsynpunkt måste betraktas som viktiga, om icke det så vackert började verket skall stanna i växten och omintetgöras.

Överintendenten Folcker har under sin nu femåriga tjänstetid ärligen för Kungl. Maj:t framlagt några av dessa museets önskemål.

Bland dem ha till ingen åtgärd föranlett sådana sedan många år trängande behov som: anskaffande av en referenssamling av fotografier, fotografering av målningssamlingen, ordnande av tidningsurklippssamlingen, etiketteringen av konstverksamlingen samt flera framställningar om ökade inköpsanslag.

Avskräckt av dessa motgångar har museichefen nu tills vidare avstått från att återkomma till dessa önskingar, hur angelägna han än måste anse dem vara, och inskränkt sig till åskande av sådana anslag som i själva verket utgöra fortsättningar av redan förut beviljade årsanslag samt ett par som han ansett icke kunna ställas på framtiden.

Dessa senare, vilka icke blivit i statsverkspropositionen intagna, men om vilka jag förskaffat mig kännedom, synas mig vara av den vikt och betydelse att de böra göras till föremål för motion, då deras uteblivande skulle äventyra fortsättandet av en i hög grad betydelsefull del av nationalmusei verksamhet: den konstnärliga och kulturella propagandan framförallt bland de bredare samhällslagren i landets från huvudstaden avlägsnare bygder.

Denna verksamhet, som närmast omhänderhaves av en för ändamålet för några år sedan särskilt tillsatt tjänsteman, museets depositions- och reseintendent, har redan nu utvecklats i en omfattning, som på det mest otvetydiga, mest glädjande sätt vittnar om Richard Berghs framsynthet även i denna del av hans omorganisation av museet.

Utvecklingen har emellertid naturligt nog medfört behov både av penningmedel och av ökad arbetskraft.

Museichefen har också för ändamålet begärt *dels* ett årsanslag av 3,000 kronor, *dels* arbetsbiträde åt reseintendenten.

Efter att ha erinrat att han redan föregående år resultatöst anhållit om

anslag till av nationalmuseum anordnade vandringsutställningar och föreläsningar i landsorten yttrade museichefen i sina petita till 1924 års riksdag:

'Då jag änyo går att hos Eders Kungl. Maj:t i underdånighet hemställa om äskande av dylikt anslag, är det i medvetande av det sällsynt lyckliga resultatet av museets verksamhet i landsorten under det senaste året samt den stora betydelsen av att en dylik verksamhet icke får avstanna.

Museets norrländska vandringsutställning, som pågick under tiden 24 juni 1922 till 21 maj 1923 och därunder exponerades i Umeå, Luleå, Härnösand, Sundsvall och Gävle, gav ett resultat, som fullt motsvarade de stora förväntningar, som ställts på denna utställning. Överallt mottogs den med det livligaste intresse såväl från det allmännas som från enskildas sida, något som med all önskvärd tydlighet framgår av besökandesiffrorna, vilka i de båda största städerna, Gävle och Sundsvall, uppgingo till respektive 2,526 och 4,398. Då museet emellertid saknar varje anslag för dessa viktiga konstbildningsorgan, ha dylika utställningar måst bekostas av de olika samhällena. Just på grund därav ha de praktiska svårigheterna vid anordningarna blivit mycket kännbara därigenom, att handkassa saknats till och med för de enklaste porto- och emballagekostnadernas bestridande samt att depositionsintendenten ensam haft att bestrida även det rent mekaniska arbetet vid handläggningen av dessa ärenden.

För att en vidare utställningsverksamhet skall bli möjlig fordras ett om också ringa anslag för vissa löpande utgifters täckande samt tryckning av kataloger och smärre vägledning till utställningarna.

Särskilt har erfarenheten från vandringsutställningarna visat behovet av lätt tillgänglig vägledning. Då museets inskränkta personalförhållanden ej tillåta lämplig tjänsteman att hela tiden medfölja vandringsutställningarna och i samband med dessa hålla så täta visningar som vore önskvärt, anser jag nödvändigt att genom tryckta, populärt framställda vägledning giva allmänheten det stöd, den tydligen behöver för att fullt kunna utnyttja vandringsutställningarna som bildningstillfälle.

Museets fjärde kulturmässa, som hölls i Västerås den 16—23 sistlidne juni, var anordnad på liknande sätt som de föregående med utställningar av dels svensk 1700-talskonst, dels svenskt historiemåleri från mitten av 1800-talet. Den visade sig fylla sitt ändamål på ett utmärkt sätt, särskilt genom det samarbete med de frivilliga folkorganisationerna som i och med denna kulturmässa inletts och som lät mässan bli helt tillgänglig för en stor bygds befolkning.

För bestridande av de kostnader, som varit förenade med hittills hållna kulturmässor, har Eders Kungl. Maj:t på av mig vid varje särskilt tillfälle där om gjord underdånig framställning anvisat erforderliga belopp, ett förfarande som synes mig fortfarande böra följas med hänsyn till att kulturmässorna dels icke äro årligen regelbundet återkommande företag, dels kräva högst varierande summor.

De övriga grenarna av museets folkbildningsarbete, vandringsutställningar, föreläsningar etc. hava däremot formen av en mera fortlöpande verksamhet, som torde vara bäst betjänt av årliga anslag.

Med stöd av det anförda får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes hos nästkommande års riksdag äska ett anslag av 3,000 kronor för budgetåret 1924—1925 till bestridande av med vandringsutställningar, föreläsningar och annan konstpedagogisk verksamhet förenade kostnader.'

Rörande behovet av ökad arbetskraft för verksamhetens bedrivande yttrar museichefen, efter att ha erinrat om att även denna anhållan redan föregående år lämnats utan avseende, följande:

Genom inrättandet av nationalmusei avdelning för slottssamlingar och depositioner upptogs i museets program en stor modern bildningstanke — aktiv konstpropaganda, konstglädjens och konstbildningens spridande ut till folkets breda lager. Då riksdagen beviljade medel för denna tankes förverkligande begränsade den sitt anslag enbart till intendentslönen. För de första åren — experiment- och prövningsåren — torde säkerligen hava varit klokt och lämpligt att ej inrätta en kostbar organisation, som kanske en lång tid ej kunnat effektivt utnyttjas.

De fem år som nu gått, sedan platsen tillsattes, kunna minst av allt betecknas som ofruktbara för avdelningens vidkommande. Depositionsarbetet har fortgått genom ordnandet av estetiskt vårdad miljö i offentliga lokaler, exempelvis beskickningshusen i London och Helsingfors, statsrådsberedningen, utrikesdepartementet, utrikesministerhotellet samt ett flertal landshövdingresidens.

Verksamheten har även tagit sig uttryck i anordnandet av vandringsutställningar och kulturmässor ävensom genom propaganda i pressen och småskrifter. Tåta inspektionsresor till depositionsorterna ha företagits. I samband med dessa resor ha hållits föredrag och visningar. Hjälp i råd och dåd har lämnats konstmuseerna i landsorten. Av dessa har konstavdelningen i Östergötlands museum i Linköping ordnats personligen av depositionsintendenten.

Moderna katalogsystem ha påbörjats vid slottssamlingarna, där även nyordningsarbeten ha företagits. För allt detta, vartill även kommer skötselns av löpande ärenden och korrespondens, har avdelningsföreståndaren ej kunnat påräkna ordinarie hjälp. Då verksamheten inom avdelningen sålunda nu utvecklats till denna punkt, är ett ytterligare framskridande i denna riktning otänkbart utan ökad arbetskraft. Dessutom kunna ej heller avdelningens båda huvudområden — slottssamlingarna och depositionsverksamheten — längre hållas på nuvarande nivå utan regelbunden hjälp. Slottssamlingarna ha i samband med de löpande ärendena hittills kunnat förvaltas utan andra krav än övervakandets; nu då arbetet med dessa samlingars konservering påbörjats, kräva samlingarna ständigt ökad uppmärksamhet och i vissa fall förnyad vetenskaplig bearbetning, varigenom allt större del av avdelningsföreståndarens tid åtgår till forskning i arkiv och samtida konsthistoriskt material.

Skulle Eders Kungl. Maj:t på grund av det nuvarande ekonomiska läget anse sig icke kunna hos riksdagen äska anslag för behöflig hjälp åt depositionsintendenten, tvingas jag att avsevärt inskränka Nationalmusei verksamhet inom denna avdelning. Att slottssamlingarnas vård ej får på minsta vis åsidosättas anser jag självfallet. Således bleve det depositionsverksamheten, innefattande vandringsutställningar, konstupplysning och konstpropaganda, som måste reduceras.

Det vore synnerligen beklagligt, om detta skulle behöva bli fallet vid en tidpunkt, då intresset börjat vakna runt om i landet, och man blivit förvissad om att denna gren av museets verksamhet svarar mot ett verkligt behov. Vida kretsar av vårt folk ha kommit till medvetande om att konsten icke blott är till stundens glädje utan ett medel till personlig och nationell bildning. Nationalmuseum har hittills sökt tillgodose detta växande behov med all kraft och med alla de medel, som dess samlingar samt dess tjänstemäns

kapacitet och personliga intresse tillåtit. Betydelsefulla resultat ha redan åstadkommit på detta område. Dessa resultat utgöra dock blott en början, och för verksamhetens fortsättande kräves, såsom jag i det föregående sökt påvisa, ökad personal vid avdelningen.

För att sålunda effektivt lätta arbetsbördan för avdelningens föreståndare och möjliggöra en fortsatt verksamhet enligt de linjer som hittills följts, synes mig vara erforderligt att en amanuens och ett kvinnligt skrivbiträde anställas vid avdelningen. Härvid är det av vikt, att amanuensen bestrider daglig tjänstgöring. Enbart depositionsintendentens täta tjänsteresor, under vilka denne är förhindrad att sköta avdelningens löpande göromål, hänvisa till nödvändigheten av, att amanuensen erhåller daglig tjänstgöring. Ett skrivbiträde synes mig erforderligt med hänsyn till det omfattande arbete av mindre kvalificerad art, som är nödvändigt för varje företag, såväl vanliga depositioner som anordnandet av kulturmässa, vandringsutställningar etc.

Med stöd av det anförda får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes hos nästkommande års riksdag äska anslag till arvode åt en amanuens med daglig tjänstgöring samt ett kvinnligt biträde, att anställas vid museets avdelning för depositioner och slottssamlingar.

Båda dessa museichefens framställningar synas mig på det tydligaste giva vid handen att här gäller en ytterst viktig sak och har jag ansett mig böra i form av motion framlägga densamma inför riksdagen.

Museichefens begäran om ett anslag av 3,000 kronor till bestridande av med vandringsutställningar, föreläsningar och annan konstpedagogisk verksamhet förenade kostnader anser jag mig kunna upptaga obeskuret; vad beträffar önskemålet av en ny amanuensplats och ett skrivbiträde synes mig saken tills vidare kunna så ordnas att ett extra anslag till skrivhjälp åt ifrågavarande intendent beviljas, och föreställer jag mig att en summa av 1,200 kronor för budgetåret 1924—1925 skulle avhjälpa åtminstone de mest trängande behoven. Anslagen torde i år lämpligen böra föreslås å extra stat, börande, därest de nu beviljas, vid ett kommande års budgetreglering tagas under omprövning, i vad mån de böra föranleda ändring i museets ordinarie stat.»

Vid 1917 års riksdag framlade Eders Kungl. Maj:t förslag om inrättande av en ny intendentsbefattning vid nationalmuseum. Den då föreslagne intendents åligganden angåvos bliva i huvudsak följande: att efter överintendentens närmare bestämmande omhänderhava den samtliga statens samlingar omfattande depositionsverksamheten från nationalmuseet; att biträda överintendenten vid ordnandet och vården av statens konstsamlingar å de kungl. slotten; att vid förefallande tillfällen ordna såväl utställningar inom nationalmuseet, däribland även låneutställningar med föremål från olika delar av landet, som även, när tillfälle gäves, från nationalmuseet utgående, i landsorten cirkulerande utställningar; att i Stockholm och landsorten hålla offentliga föreläsningar och förevisningar rörande nationalmuseets samlingar, pågående utställningar eller andra lämpliga ämnen; att i ovannämnda syften företaga nödiga tjänsteresor enligt överintendentens bestämmande; att delta i redigeringen av skrifter, utgivna av nationalmuseet till främjande av ett allmännare konstintresse; samt att i övrigt i tillämpliga stycken vara underkastad samma bestämmelser, som gällde för hittillsvarande intendenten vid nationalmuseet.

Riksdagen biföll Eders Kungl. Maj:ts förslag under framhållande, att riksdagen fann den begärda nya intendentsbefattningen välbehörlig för angivna ändamål.

Sedan denna befattning inrättades, har nu ett antal år förflutit, varunder de yttre formerna för museets depositionsverksamhet och konstpropaganda vunnit viss stadga, och man kan numera ganska tydligt skönja de riktlinjer, efter vilka denna verksamhet målmedvetet bedrivs. Att densamma varit och är av stor betydelse för spridandet i vida kretsar av kunskap om och förståelse för konsten, därom råder enligt riksdagens mening intet tvivel. Det arbete, som i detta hänseende nedlagts från nationalmuseets sida, är att betrakta såsom en viktig faktor i folkupplysningens och den allmänna folkbildningens tjänst, och det synes riksdagen genom vad i motionen anförts ådagalagt, att denna verksamhet icke kan undvara stödet av varje som helst anslag för de med upplysningsarbetet förenade särskilda kostnader. Då de i motionen framlagda äskandena sålunda icke avse anslag för några nya ändamål utan fastmer äro att betrakta såsom nödvändiga för upprätthållandet av en organisation och verksamhet, som redan vunnit riksdagens godkännande, och då anslagskraven synas vara tilltagna med tillbörlig varsamhet i fråga om beloppens storlek, har riksdagen ansett sig böra bifalla motionen.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen, med bifall till ovanberörda motion, såsom extra reservationsanslag för budgetåret 1924—1925 anvisat

dels ett belopp av 3,000 kronor till bestridande av kostnader, som äro förenade med genom nationalmuseets försorg anordnade vandringsutställningar, föreläsningar och konstpropaganda;

dels ock ett belopp av 1,200 kronor för beredande av skrivhjälp åt den vid nationalmuseum anställde depositions- och reseintendenten.

12:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11) har riksdagen, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till försäkring och transport av konstföremål, som äro eller varda deponerade hos nationalmuseum, för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 2,500 kronor.

13:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 12) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till konservering av handteknings- och gravyrinsamlingar inom nationalmuseum för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 2,500 kronor.

14:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till konserveringsarbeten för statens tavelsamling å Gripsholms slott för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 12,000 kronor.

15:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 14) har riksdagen, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till underhåll och vård av livrustkammarens samlingar m. m. anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 17,500 kronor, att utgå med den fördelning, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes.

16:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 16) föreslagit riksdagen att, med uteslutande ur utgiftsstaten för naturhistoriska riksmuseet av där nu uppförd anslagspost å 2,000 kronor till tjänsteresor för intendenten och assistenten, i riksstaten uppföra dels det ordinarie anslaget till naturhistoriska riksmuseum, avlöningar m. m., nu 196,112 kronor, med ett med 2,000 kronor till 194,112 kronor nedsatt belopp, dels ock för samma museum ett ordinarie reservationsanslag å 2,000 kronor till tjänsteresor åt intendenten och assistenten vid museet.

Riksdagen som icke har något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen, med uteslutande ur utgiftsstaten för naturhistoriska riksmuseet av där nu uppförd anslagspost å 2,000 kronor till tjänsteresor för intendenten och assistenten, i riksstaten uppfört *dels* det ordinarie anslaget till naturhistoriska riksmuseum, avlöningar m. m., nu 196,112 kronor, med ett med 2,000 kronor till 194,112 kronor nedsatt belopp, *dels ock* för samma museum ett ordinarie reservationsanslag å 2,000 kronor till tjänsteresor åt intendenten och assistenten vid museet.

17:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 17) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för budgetåret 1924—1925 anvisat

dels till beredande under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 av ett personligt arvodestillägg åt assistenten vid naturhistoriska riksmuseets botaniska avdelning G. A. H. Dahlstedt ett extra anslag av 500 kronor;

dels till arbetsbiträde vid naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning ett extra anslag av 2,000 kronor;

dels till beredande av tillfällig avlöningsförbättring under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 med ett belopp av högst 500 kronor åt en var av preparatorerna vid naturhistoriska riksmuseet C. G. Swedén, A. Karlsson och J. E. G. Eriksson, utan rätt för dem att å denna avlöningsförbättring åtnjuta dyrtidstillägg, ett extra anslag av 1,500 kronor;

dels ock till uppvärmning, belysning, städning m. m. av de lokaler i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm, vilka ställts till förfogande för naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning, ett extra anslag av 1,750 kronor.

18:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 18) föreslagit riksdagen att till inköp av instrument för naturhistoriska riksmuseets mineralogiska avdelning för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

Riksdagen, som funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till inköp av instrument för naturhistoriska riksmuseets mineralogiska avdelning för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

19:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 19) föreslagit riksdagen att till täckande av motsedd brist dels i anslaget till expenser för naturhistoriska riksmuseets avdelningar vid Frescati, dels ock i anslaget till expenser samt vård, underhåll och förkovran av museets etnografiska avdelning anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 23,000 kronor att utgå med den fördelning, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes.

För budgetåret 1923—1924 beviljade riksdagen 21,700 kronor för täckande av den brist i nu förevarande anslag, som beräknades uppkomma under första halvåret 1923 och föreligga vid slutet av nämnda halvår. Det nu äskade beloppet avser täckande av motsedd brist för budgetåret 1923—1924, sådan denna brist beräknas föreligga vid slutet av detta budgetår. Riksdagen, som anser önskligt, att de verkliga kostnaderna falla på den budgettermin, de avse, och att följaktligen förstärkningsanslag för det löpande budgetåret böra ersätta anslag till täckande av brister från föregående budgettermin, har under framhållande härav ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen till täckande av motsedd brist *dels* i anslaget till expenser för naturhistoriska riksmuseets avdelningar vid Frescati, *dels ock* i anslaget till expenser samt vård, underhåll och förkovran av museets etnografiska avdelning anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 23,000 kronor, att utgå med den fördelning, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes.

20:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 20) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till nordiska museet anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 126,550 kronor att, under villkor att en ledamot i museets nämnd är av Eders Kungl. Maj:t förordnad, ävensom på de övriga villkor, Eders Kungl. Maj:t må föreskriva, utgå till nämnden för att enligt dess bestämmande användas till museets ändamål.

21:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 22) föreslagit riksdagen att för beredande för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 av tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare m. fl. vid nordiska museet samt vid livrustkammaren med i statsrådsprotokollet angivna belopp anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 5,000 kronor.

För budgetåret 1923—1924 utgår anslaget för ändamålet med ett belopp av 4,700 kronor. Eders Kungl. Maj:ts förslag innebär beredande av tillfälligt lönetillägg till ytterligare en eldare vid museet.

Riksdagen har ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag och får följaktligen anmäla, att riksdagen för beredande för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 av tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare m. fl. vid nordiska museet samt vid livrustkammaren med i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 3 januari 1924 angivna belopp anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 5,000 kronor.

22:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 24) föreslagit riksdagen att för vidtagande av brandsäkerhetsanordningar i nordiska museets byggnad å Djurgården för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 26,000 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, som av Eders Kungl. Maj:t meddelas.

Riksdagen, som ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen för vidtagande av brandsäkerhetsanordningar i nordiska museets byggnad å Djurgården för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 26,000 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, som av Eders Kungl. Maj:t meddelas.

23:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 25) har riksdagen, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till kulturhistoriska museet i Lund anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 25,000 kronor, att under de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till styrelsen för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige för att användas för museets förvaltningsomkostnader och i främsta rummet till avlöning åt två vetenskapligt och fackmässigt utbildade biträden vid museet.

24:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 26) föreslagit riksdagen att till Norrlands kulturhistoriska museum i Härnösand för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 4,000 kronor, att enligt de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, utgå till de undersökningar rörande lapskt folkliv och lapskt språk, som anordnas genom museets försorg.

För budgetåret 1923—1924 utgår ett extra anslag av 5,000 kronor till arvode åt en vid museet anställd amanuens. Eders Kungl. Maj:ts förslag innebär nu, att anslaget ej för framtiden skall utgå till en vid ifrågasvarande museum fast anställd amanuens utan ställas till museets förfogande för utförande genom dettas försorg av forskningar i lapskt folkliv och lapskt språk.

Riksdagen, som ej har något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till Norrlands kulturhistoriska museum i Härnösand för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 4,000 kronor, att enligt de närmaste bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, utgå till de undersökningar rörande lapskt folkliv och lapskt språk, som anordnas genom museets försorg.

25:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 27) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till musikhistoriska museet för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 4,000 kronor, att på de villkor och under de förbehåll, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till museets ändamål.

26:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 28) föreslagit riksdagen att till svenska skolmuseet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 7,000 kronor, att på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma, utgå till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening för museets ändamål.

Anslaget utgår för budgetåret 1923—1924 med ett belopp av 10,000 kronor. Nu föreslås för nästkommande budgetår ett till 7,000 kronor nedsatt belopp. Departementschefen har uttalat, att det förefölle honom, som om under nuvarande förhållanden de beräknade utgifterna för vissa museets ändamål skulle kunna något nedbringas. I såväl den förslagsstat, som förelades 1923 års riksdag, som i den nu för budgetåret 1924—1925 föreslagna staten vore upptagna rätt avsevärda belopp till skolkinematografiska förevisningar. Det borde med avseende härå uppmärksammas, att Eders Kungl. Maj:t i annan ordning för just detta ändamål beviljat avsevärda belopp. Så hade Eders Kungl. Maj:t genom beslut den 14 juli 1922 anvisat åt centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening såsom bidrag för anordnande genom svenska skolmuseet av skolkinematografiska förevisningar ett belopp av 4,000 kronor och genom beslut den 24 augusti 1923 ett belopp av 9,000 kronor för samma ändamål. Sagda belopp hade av Eders Kungl. Maj:t anvisats från statens biografbyrås överskottsmedel, och ansåge departementschefen dylikt tillskott även för framtiden kunna beredas från nämnda överskottsmedel, därest desamma därtill lämnade tillgång.

Riksdagen, som fäst sig vid den utväg, departementschefen sålunda anvisat för tillgodoseende av museets behov, vill uttala sin anslutning härtill. Riksdagen, som alltså ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till svenska skolmuseet anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 7,000 kronor, att på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma, utgå till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening för museets ändamål.

Kyrkliga ändamål.

27:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 29) föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till kleresistaten, nu 90,000 kronor, med 60,000 kronor till 150,000 kronor.

Kyrkliga
ändamål.

Den av Eders Kungl. Maj:t föreslagna höjningen är föranledd av att anslaget under de senare åren på grund av de höga markegångsprisen blivit i ansenlig mån överskridet.

Riksdagen har ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag och får alltså anmäla, att riksdagen höjt det ordinarie förslagsanslaget till kleresi-staten, nu 90,000 kronor, med 60,000 kronor till 150,000 kronor.

28:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 30) föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde, nu 4,377,500 kronor, med 86,600 kronor till 4,464,100 kronor.

Ifrågavarande ersättning kommer jämlikt grunderna för lagen om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför den 9 december 1910 att årligen stegras intill år 1944, då den slutligen skall fixeras. Anslaget för ändamålet motsvaras till viss del av de till statsverket från församlingarna ingående tiondeavgifterna, vilka å riksstatens inkomstsida upptagas under titel »Prästerskapets till statsverket indragna tionde». Nämnda avgifter hava i 1924 års statsverksproposition upptagits med ett från 2,577,000 kronor till 2,646,500 kronor förhöjt belopp.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen höjt det ordinarie förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde, nu 4,377,500 kronor, med 86,600 kronor till 4,464,100 kronor.

29:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 32) föreslagit riksdagen att till avlöning åt pastorn vid svenska Olaus Petri-församlingen i Hälsingfors anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 6,000 kronor.

Eders Kungl. Maj:ts föreliggande framställning synes riksdagen närmast vara föranledd av behovet för de i Finland vistande svenska undersåtar att äga en av svenska staten erkänd och officiellt understödd religiös och kulturell samlingspunkt. Visserligen stå i Finland en del av våra landsmän så till vida i en bättre ställning än i andra länder, att de ofta hava tillfälle att åhöra gudstjänst på svenska, men en sammanhållning mellan rikssvenskarna i Finland förmedelst en svensk församlings bildning och en av svenska staten avlönad svensk pastor är av stor nationell och jämväl social betydelse samt ägnad att i sin mån bidra till en samverkan mellan Sverige och Finland på det kyrkliga och andligt kulturella området.

Riksdagen, som alltså finner goda skäl tala för ett bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till avlöning åt pastorn vid svenska Olaus Petri-församlingen i Hälsingfors anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 6,000 kronor.

30:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 33) föreslagit riksdagen att av det utav 1923 års riksdag beviljade extra anslaget till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, för budgetåret 1924

—1925 anvisa ett belopp av 3,600 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som må erfordras rörande de sålunda anvisade medlens användande.

Riksdagen har år 1923 av det utav 1920 års riksdag beviljade extra anslaget till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, för budgetåret 1923—1924 anvisat återstoden, 2,250 kronor, ävensom för enahanda ändamål beviljat ytterligare ett extra anslag av 8,550 kronor samt därav för budgetåret 1923—1924 anvisat ett belopp av 1,350 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som kunde erfordras rörande de sålunda anvisade medlens användande.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen av det utav 1923 års riksdag beviljade extra anslaget till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, för budgetåret 1924—1925 anvisat ett belopp av 3,600 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som må erfordras rörande de sålunda anvisade medlens användande.

31:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 34) har riksdagen, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, såsom bidrag till avlönande av svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 41,500 kronor.

32:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 36) föreslagit riksdagen att för flyttning av kyrkan och prästgården i Muonionalusta kapellförsamling till Muodoslombolo för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 30,600 kronor.

En under byggnad varande väg från Pajala genom kapellförsamlingens största byar, vilken tidigare påbörjats av väghållningsdistriktet med statsbidrag, utföres från och med år 1919 helt och hållet på statens bekostnad. Enligt fastställd plan skulle denna väg gå fram till Muodoslombolo, beläget omkring 8 kilometer väster om Muonionalusta, varefter den skulle fortsätta norrut. Från Muodoslombolo skulle biväg dragas till Muonionalusta. I samband med bestämmandet av vägens sistberörda sträckning har fråga uppkommit om förflyttning av kapellförsamlingens kyrka och prästgård från Muonionalusta till Muodoslombolo. Den senare byn har alltmera blivit kapellförsamlingens centralpunkt. Genom den under utförande varande vägen kommer Muodoslombolo ännu mera att bliva en knutpunkt. Enär en flyttning av kyrka och prästgård på föreslaget sätt skulle medföra, att den nya vägen mellan nämnda bägge orter skulle kunna utföras på ett enklare sätt än avsett, igångsattes en utredning angående kostnaden för en förflyttning av kyrka och prästgård till lämplig tomt i Muodoslombolo.

Denna kostnad hade uppskattats till 34,000 kronor. De åtaganden, som

gjorts av församlingsmedlemmar, kunde uppskattas till ett värde av 2,000 kronor. Därrest vägen Muodoslombolo—Muonionalusta utfördes på ett enklare sätt, d. v. s. såsom ödebygdsväg, beräknades kostnadsminskningen uppgå till 23,100 kronor, varvid till grund för beräkningen legat priserna i november 1922. Denna besparing skulle helt komma statsverket till godo. Under förutsättning att en dylik förenkling kunde komma till stånd och den därigenom gjorda besparingen finge disponeras för flyttning av kyrka och prästgård, skulle det direkta statsanslag, som behöfve ifrågasättas, stanna vid ett relativt ringa belopp. Hela kostnaden för berörda flyttning beräknades till 32,000 kronor. På sätt framgår av statsrådsprotokollet har departementschefen till 30,600 kronor reducerat det belopp, som han ansett nu böra äskas hos riksdagen.

På grund av de utav departementschefen till stöd för förslaget anförda skälen har riksdagen ansett sig böra bifalla den föreliggande framställningen och får förty anmäla, att riksdagen för flyttning av kyrkan och prästgården i Muonionalusta kapellförsamling till Muodoslombolo för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 30,600 kronor.

33:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 37) föreslagit riksdagen att till ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 30,490 kronor.

För innevarande budgetår utgår ifrågavarande anslag med 29,490 kronor. Den nu äskade förhöjningen av anslaget avser att bereda något ökade arvoden åt extra biträden vid domkapitlen i Uppsala, Karlstad och Luleå.

Riksdagen, som icke funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 30,490 kronor.

34:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 38) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum,

A) medgivit, att provisorisk löneroglering enligt följande grunder må under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 gälla i fråga om notarier och amanuenser vid de ekklesiastika konsistorierna, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må befinnas erforderliga:

1) Det provisoriska avlöningstillägget utgår med följande belopp för hela året räknat:

a) till notarie vid domkapitel med 2,500 kronor, dock att avlöningstillägget icke må utgå med högre belopp än att detsamma jämte den inkomst, som under närmast föregående räkenskapsår å vederbörande tjänst uppburits av sådana avlöningsbidrag och sportler, som jämlikt cirkuläret den 13 juni 1902 angående fastställande av avlöningsstat för tjänste-

männerna vid de ecklesiastiska konsistorierna fortfarande må utgå till konsistorienotarie, uppgår till: beträffande notarien vid Visby domkapitel sammanlagt högst 2,500 kronor och beträffande notarie vid annat domkapitel sammanlagt högst 2,700 kronor;

b) till notarien vid Stockholms stads konsistorium med 1,800 kronor;

c) till amanuens vid domkapitlen i Uppsala och Luleå med 1,700 kronor, vid domkapitlen i Linköping, Skara, Strängnäs, Växjö och Lund med 1,500 kronor samt vid domkapitlen i Västerås, Göteborg, Karlstad och Härnösand med 1,000 kronor.

2) Av det provisoriska avlöningstillägget till notarie utgöra två tredjedelar lön och en tredjedel tjänstgöringspenningar. För amanuens utgår avlöningstillägget i samma ordning som arvodet;

B) till bestridande av kostnaderna för omförmälda provisoriska lönerereglering anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 42,000 kronor, av vilket anslag högst 883 kronor 33 öre må enligt av Eders Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter användas till höjande av ersättningen för vikariat under konsistorienotaries semester.

35:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 39) föreslagit riksdagen att höja det i riksstaten under rubriken: Kyrkors underhåll upptagna ordinarie förslagsanslaget: ersättningar, nu 160,400 kronor, med 105,600 kronor till 275,000 kronor.

Den ifrågasatta höjningen är föranledd därav, att på grund av de höjda markegångsprisen anslaget under de senare åren överskridits med avsevärda belopp.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen höjt det i riksstaten under rubriken: Kyrkors underhåll upptagna ordinarie förslagsanslaget: ersättningar, nu 169,400 kronor, med 105,600 kronor till 275,000 kronor.

Akademier m. m.

36:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 40) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för bestridande av de på Sverige ankommande årsavgifterna för år 1924 till den internationella unionen för geodesi och geofysik för budgetåret 1923—1924 anvisat ett extra anslag av 1,300 kronor.

Akademier
m. m.

37:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 41) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till utarbetande av en katalog över svensk naturvetenskaplig litteratur för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 2,500 kronor.

38:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 42) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till underhåll av det vetenskapsakademien tillhöriga, i dess fastighet i Djursholm förvarade och av styrelsen för makarna Mittag-Lefflers matematiska stiftelse förvaltade matematiska biblioteket för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 15,000 kronor, att utgå enligt de grunder, som Eders Kungl. Maj:t bestämmer.

Eders Kungl. Maj:ts förslag avser beredande av bidrag från statens sida för underhåll av det till vetenskapsakademien av professorn G. Mittag-Leffler och hans maka skänkta, i sitt slag nästan enastående och utomordentligt dyrbara matematiska bibliotek.

Riksdagen har genom besök, som ledamöter av riksdagens vederbörande utskott å ort och ställe gjort, bildat sig en uppfattning om omfattningen och värdet av den gjorda donationen och finner synnerligen goda skäl tala för det av Eders Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget.

Riksdagen får förty anmäla, att riksdagen såsom bidrag till underhåll av det vetenskapsakademien tillhöriga, i dess fastighet vid Djursholm förvarade och av styrelsen för makarna Mittag-Lefflers matematiska stiftelse förvaltade matematiska biblioteket för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 15,000 kronor, att utgå enligt de grunder, som Eders Kungl. Maj:t bestämmer.

39:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 43) föreslagit riksdagen att minska det i riksstaten under rubriken vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till tryckningskostnader samt utgivande av planschverk över fornsaker och andra märkvärdiga föremål i statens historiska museum m. m., nu 18,000 kronor, med 4,000 kronor till 14,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen minskat det i riksstaten under rubriken vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till tryckningskostnader samt utgivande av planschverk över fornsaker och andra märkvärdiga föremål i statens historiska museum m. m., nu 18,000 kronor, med 4,000 kronor till 14,000 kronor.

40:o) Eders Kungl. Maj:t har i förslaget till riksstat upptagit det under rubriken vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till underhåll och fortsättning av inredningen i statens historiska museum och myntkabinettet med oförändrat belopp, 2,000 kronor.

I en inom riksdagen väckt motion (II: 93) har hemställts, bland annat, att riksdagen måtte höja det ordinarie reservationsanslaget till underhåll och fortsättning av inredningen i statens historiska museum och myntkabinettet, nu 2,000 kronor, med 2,000 kronor till 4,000 kronor.

Till stöd för detta förslag har i motionen anförts följande:

»Fornminnesvårdens omorganisation och den därmed sammanhängande frågan om nybyggnad för statens historiska museum — som för närvarande

är inrymt inom synnerligen otillfredsställande lokaler inom nationalmuseet — är som bekant sedan åtskilliga år tillbaka under utredning. I avvaktan härpå har beklagligen de kulturella intressen, varom här är fråga, icke på de senaste åren kunnat tillgodoses såsom vederbort. Detta förhållande, vilket torde vara väl bekant inom sakkunniga kretsar, är desto beklagligare med hänsyn till Sveriges ställning som en gammal kulturnation och den framskjutna plats som fornforskningen inom vårt land sedan gammalt intagit.

Under sådana förhållanden är det ägnat att väcka förvåning, att de ytterst blygsamma anslag, som vittherhets-, historie- och antikvitetsakademien för nästkommande budgetår begärt, än ytterligare i statsverkspropositionen beskrivits. Jag vill erinra, att ny riksantikvarie nyligen utnämnts, vid vilkens knytande till institutionen allmänt fästats stora förhoppningar. Särskilt med hänsyn härtill borde det varit angeläget undvika dylika ytterliga inknappningar, varigenom den nye chefens möjligheter till välbehövliga initiativ ytterligare kringkurits.

I sin skrivelse i ämnet den 4 september 1923 hade akademien föreslagit en höjning av den hittillsvarande ordinarie anslagsposten till underhåll och fortsättning av inredningen i statens historiska museum från 2,000 kronor till 4,000 kronor. Det är, såsom akademien också själv framhållit, visserligen sant, att detta innebär en fördubbling av det hittillsvarande anslaget, men det bör å andra sidan ihågkommas, att även en summa av 4,000 kronor för här ifrågavarande ändamål under alla omständigheter, och i all synnerhet vid jämförelse med förhållandena inom motsvarande museer inom- och utomlands, måste anses vara synnerligen blygsamt tilltagen. Ett dylikt belopp läser knappast göra det möjligt att mer än nödortfött upprätthålla museivården, men kan däremot ingalunda möjliggöra de större omordningar i museet, som på grund av den alltjämt undanskjutna frågan om anskaffande av nya lokaler för statens historiska museum dock måste utföras, om museet skall kunna på ett någorlunda tillfredsställande sätt fylla de anspråk på dess anordning, som man måste ha rätt kräva av en dylik institution. Man måste dock ihågkomma, att det i detta fall gäller en institution, som sedan gammalt ansetts intaga en rangplats bland övriga liknande museer i världen. Det torde givetvis också vara önskligt, att statens historiska museum såsom ett centralmuseum med avseende på sin anordning icke skall behöva stå alltför mycket tillbaka för andra liknande institutioner, åtminstone icke för dem, som förefinnas inom vårt eget land.

Då under sådana förhållanden det av akademien begärda beloppet av 4,000 kronor läser vara ett ofrånkomligt minimum, såvida icke museets ledande krafter skola dömas till fullständig overksamhet med avseende på sina försök att även inom de nuvarande otillfredsställande lokalerna finna en modus vivendi för de växande samlingarnas ordnande, anser jag det synnerligen olyckligt, att Kungl. Maj:t icke tillmötesgått akademiens anslagskrav på denna punkt.»

Det i motionen framlagda förslaget åsyftar att möjliggöra ett bättre utnyttjande av de lokaler, i vilka statens historiska museum för närvarande är inrymt. Otillräckligheten av dessa lokaler har med tiden kommit att göra sig allt mer kännbar, och museets trångboddhet har medfört stora svårigheter såväl i avseende å samlingarnas ordnande som beträffande deras vetenskapliga bearbetande. Riksdagen, som väl inser behovet för museet att kunna så långt sig göra låter, utnyttja till buds stående lokalutrymmen,

har i betraktande härav funnit kravet på ökade medel för detta ändamål vara av beskaffenhet att ej kunna undanskjutas, därest museet över huvud skall vara i stånd att fylla de anspråk, som ställas på detsamma. Då riksdagen sålunda funnit starka skäl tala för ett bifall till det motionsvis nu framställda yrkandet, har riksdagen med bifall till förenämnda motion i dess ovan angivna del, höjt det under rubriken vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till underhåll och fortsättning av inredningen i statens historiska museum och myntkabinetet, nu 2,000 kronor, med 2,000 kronor till 4,000 kronor.

41:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 44) föreslagit riksdagen

dels att, med uteslutande av det i riksstaten under rubriken vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till Visby ruiners vård och underhåll, under samma rubrik uppföra ett ordinarie reservationsanslag till vård och underhåll av Visby ruiner och andra byggnadsminnesmärken med ett belopp av 5,000 kronor,

dels ock att till omedelbara iståndsättningsåtgärder å vissa byggnadsminnesmärken för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 8,000 kronor.

Riksdagen anser goda skäl vara förebragta för Eders Kungl. Maj:ts förslag och får alltså anmäla, att riksdagen

dels med uteslutande av det i riksstaten under rubriken vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien uppförda ordinarie reservationsanslaget till Visby ruiners vård och underhåll, under samma rubrik uppfört ett ordinarie reservationsanslag till vård och underhåll av Visby ruiner och andra byggnadsminnesmärken med ett belopp av 5,000 kronor,

dels ock till omedelbara iståndsättningsåtgärder å vissa byggnadsminnesmärken för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 8,000 kronor.

42:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 45) föreslagit riksdagen att för beredande av ökade medel för de ändamål, som avses med de å ordinarie stat för vitterhetsakademien uppförda reservationsanslagen till rese- och transportkostnader, fornlämningars vård, lyshållning m. m. samt till undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämningar m. m., för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag å 13,000 kronor, att användas huvudsakligen för akademiens utgifter för resekostnader för fornminnesvården.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft en inom riksdagen väckt motion (II: 93), däri, bland annat, hemställts, att riksdagen måtte upptaga det i Eders Kungl. Maj:ts förslag till riksstat angivna extra reservationsanslaget å 13,000 kronor för beredande av ökade medel för de ändamål, som avses med de å ordinarie stat för akademien uppförda reservationsanslagen till rese- och transportkostnader, fornlämningars vård, lyshållning m. m., samt

till undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämningar m. m. med 15,000 kronor.

Till stöd för berörda yrkande har i motionen anförts följande:

»Det sedan flera år tillbaka upptagna fyllnadsanslaget för bestridande av 'vissa utgifter för fornminnesvården' som år 1922 utgick med 18,000 kronor, förra halvåret 1923 med 9,000 kronor men som för budgetåret 1923—1924 sänktes till 15,000 kronor hade uti akademiens anslagsberäkning för nästkommande budgetår upptagits med samma sänkta belopp som det nuvarande, eller 15,000 kronor. Kungl. Maj:t har emellertid föreslagit en ytterligare nedsättning till 13,000 kronor. Ifrågavarande anslag är avsett såsom fyllnad till de båda ordinarie anslagen: 1) till rese- och transportkostnader, fornlämningsvård, lyshållning m. m. å 7,000 kronor samt 2) till undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämningar m. m. å 6,000 kronor. Trots den vidsträckt ram, som satts för dessa tre anslags användning, hava dock desamma i verkligheten måst användas så gott som uteslutande till expensutgifter, konserveringsarbeten samt oundvikliga tjänsteresor, påkallade av ärenden, som det åligger akademien att avgöra, eller sådana, rörande vilka akademien anbefallts eller på annat sätt anmodats att avgiva yttranden, t. ex. framställningar om att på grund av planerade odlings- eller byggnadsföretag få borttaga en fast fornlämning eller förslag till restaurering av äldre byggnadsminnesmärken o. s. v. De ifrågavarande tjänsteresorna hava på senare tid måst göras i allt större utsträckning med hänsyn till den ökade betydelse man numera tillmäter fornminnena landet runt. Tillbörlig hänsyn till allmänhetens berättigade krav på skyndsamt vid avgörandet av författningsenliga ansökningar hava också gjort det nödvändigt att göra undersökningsresor och dylikt allt tätare genom även avlägsna bygder. De övriga ändamål, som avsetts att gagnas med dessa anslag, hava däremot trots deras behjärtansvärda karaktär måst så gott som helt stå tillbaka. Anslagens otillräcklighet för de med dem avsedda ändamålen belysas för övrigt därav, att det visat sig nödvändigt för Kungl. Maj:t att vid flera tillfällen bereda akademien fyllnad från allmänna expensanslaget eller andra till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel. Under sådana förhållanden måste den vidtagna sänkningen av det redan förut avknappade anslaget betraktas som obefogad.

Även i vissa andra avseenden har Kungl. Maj:t vidtagit nedprutningar i akademiens anslag. Emellertid anser jag mig härutinnan icke böra hemställa om ändring, även om mycket goda skäl otvivelaktigt härför kunna anföras. Jag har nämligen velat inskränka mig till de punkter, där rättelse synt mig vara alldeles ofrånkomlig.»

Ifrågavarande anslag utgick för år 1922 med 18,000 kronor och för förra halvåret 1923 med 9,000 kronor samt är för budgetåret 1923—1924 bestämt till 15,000 kronor.

Den av Eders Kungl. Maj:t nu ifrågasatta ytterligare sänkningen av anslaget torde komma att än mer beskära akademien i dess möjligheter att fullgöra sina uppgifter i avseende å fornminnesvården i landet. Riksdagen vill erinra om den utveckling, som för närvarande kännetecknar den allmänna kulturminnesvården, och om den ökade omfattning, arbetena i fornminnesvårdens tjänst numera tagit. Därest den från såväl den vetenskapliga forskningen

som det allmänna kulturintressets synpunkt betydelsefulla faktor, som ligger i en rationellt bedriven forn- och kulturminnesvård, skall kunna behörigen upprätthållas, är det enligt riksdagens mening oundgängligt, att akademien förfogar över erforderliga medel för nu ifrågavarande ändamål. Enligt vad riksdagen inhämtat, har redan den beskärning av ifrågavarande anslag, som ägde rum vid 1923 års riksdag, vållat akademien stora svårigheter, och den nu av Eders Kungl. Maj:t föreslagna ytterligare nedsättningen synes vara ägnad att till bristningsgränsen skärpa desamma — ett förhållande, som den ifrågasatta besparingens obetydliga omfattning knappast synes rättfärdiga. Riksdagen, som sålunda funnit övertygande skäl tala för ett bifall till det motionsvis nu framställda kravet, får anmäla, att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag samt ifrågavarande motion i nu berörda del, för beredande av ökade medel för de ändamål, som avses med de å ordinarie stat för vitterhetsakademien uppförda reservationsanslagen till rese- och transportkostnader, fornlämningars vård, lyshållning m. m. samt till undersökning och beskrivning av fäderneslandets fornlämningar m. m. för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag å 15,000 kronor, att användas huvudsakligen för akademiens utgifter för resekostnader för fornminnesvården.

43:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 46) föreslagit riksdagen att till beredande av ökade medel till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare vid vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 31,250 kronor.

För innevarande budgetår har riksdagen för ändamålet anvisat ett extra anslag av 25,200 kronor.

Eders Kungl. Maj:ts förslag innebär, förutom anslag till redan befintlig extra ordinarie personal, beredande av medel för anställande av en administrativ tjänsteman såsom biträde åt riksantikvarien. Riksdagen finner behovet i förevarande hänseende väl styrkt. Departementschefen har i detta hänseende räknat med ett arvodesbelopp, motsvarande avlöning till en tjänsteman i 16:e löneklassen av avlöningsreglementets löneplan för ordinarie befattningshavare. Från akademiens sida har härutinnan uttalats såsom önskligt, att såväl med hänsyn till de förekommande göromålens art som ock angelägenheten av att kunna för befattningen påräkna fullt kvalificerad innehavare avlöningen för denne finge beräknas efter 19:e löneklassen. Då, efter vad riksdagen inhämtat, ifrågavarande befattningshavare beräknas komma att vissa månader av året icke behöva tagas fullt i anspråk och i anledning härav hans sammanlagda avlöning enligt 19:e löneklassen skulle i stort sett motsvara vad departementschefen tänkt sig för full tjänstgöring året om enligt 16:e löneklassen, har riksdagen ej velat motsätta sig detta från akademien framkomna önskemål.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen till beredande av ökade medel

till avlönande av icke-ordinarie befattningshavare vid vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 31,250 kronor.

44:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 47) föreslagit riksdagen att *dels* vidtaga sådan ändring i den ordinarie staten för akademien för de fria konsterna, att den under avdelningen Betjäning för 1 andre vaktmästare upptagna förmånen av »bostad av akademien» för denne uteslutes och i stället tillägges den i samma avdelning uppförde eldaren, samt att, med bibehållande av gällande bestämmelser om ålderstillägg, avlöningen för andre vaktmästaren höjes från dess nuvarande belopp 1,275 kronor till 1,600 kronor, därav lön 900 kronor, tjänstgöringspenningar 550 kronor och ortstillägg 150 kronor, och den kontanta avlöningen för eldaren sänkes från dess nuvarande belopp 1,900 kronor, till 1,575 kronor, därav lön 925 kronor och tjänstgöringspenningar 650 kronor,

dels ock i riksstaten upptaga det ordinarie anslaget till avlöningar m. m. vid akademien för de fria konsterna med oförändrat belopp, 75,525 kronor.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen

dels vidtagit sådan ändring i den ordinarie staten för akademien för de fria konsterna, att den under avdelningen Betjäning för 1 andre vaktmästare upptagna förmånen av »bostad av akademien» för denne uteslutes och i stället tillägges den i samma avdelning uppförde eldaren, samt att, med bibehållande av gällande bestämmelser om ålderstillägg, avlöningen för andre vaktmästaren höjes från dess nuvarande belopp 1,275 kronor till 1,600 kronor, därav lön 900 kronor, tjänstgöringspenningar 550 kronor och ortstillägg 150 kronor, och den kontanta avlöningen för eldaren sänkes från dess nuvarande belopp 1,900 kronor, till 1,575 kronor, därav lön 925 kronor och tjänstgöringspenningar 650 kronor,

dels ock i riksstaten upptagit det ordinarie anslaget till avlöningar m. m. vid akademien för de fria konsterna med oförändrat belopp, 75,525 kronor.

45:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 48) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till beredande av ökade medel till vissa i staten för akademien för de fria konsterna uppförda ändamål, nämligen: till belysning, undervisningsmaterieell m. m., till samlingarnas ökande och underhåll, till städning, renhållning samt betjäningens beklädnad ävensom till elevernas studieresor anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 11,300 kronor.

46:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 49) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, såsom bidrag till uppehållande av verksamheten vid den vid konsthögskolan anordnade skolan för

dekorativ konst för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 14,000 kronor.

47:o) I överensstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 50) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till beredande av ökade medel för följande i musikaliska akademins stat upptagna ändamål anvisat för budgetåret 1924—1925 såsom extra anslag:

dels beträffande anslaget till arvoden åt biträdande lärare och andra utgifter för undervisningen ett belopp av 5,000 kronor;

dels i fråga om anslaget för biblioteket ett belopp av 1,500 kronor;

dels ock vad angår anslaget till expenser m. fl. dylika utgifter, däribland instrumenters vård och underhåll, ett belopp av 6,000 kronor.

48:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 51) föreslagit riksdagen att till gäldande av årspremier för brandförsäkring av operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad samt av viss, staten tillhörig, huvudsakligen i nämnda byggnader förvarad löseegendom ävensom av en av departementschefen i statsrådsprotokollet omnämnd förrådsbyggnad och där förvarad löseegendom för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 53,047 kronor, att utgå med den fördelning, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes.

För ifrågavarande ändamål har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett belopp av 52,910 kronor.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får förty anmäla, att riksdagen till gäldande av årspremier för brandförsäkring av operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad samt av viss, staten tillhörig, huvudsakligen i nämnda byggnader förvarad löseegendom ävensom av en av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 omnämnd förrådsbyggnad och där förvarad löseegendom för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 53,047 kronor, att utgå med den fördelning, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes.

Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.

Universitetet, den medicinska undervisningen m. m.

49:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 53) föreslagit riksdagen att till upprätthållande av verksamheten vid rasbiologiska institutet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 55,000 kronor, att utgå från statsverkets fond av rusdrycksmedel och disponeras enligt av Eders Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Alltsedan år 1921 har riksdagen beviljat anslag å extra stat till uppehållande av rasbiologiska institutets i Uppsala verksamhet. För år 1922 utgick anslaget med 60,000 kronor, för förra halvåret 1923 med 30,000 kronor och för budgetåret 1923—1924 utgår detsamma med 55,000 kronor.

Vid beviljande av anslag för ändamålet för förra halvåret 1923 yttrade riksdagen bland annat:

»I avseende å den av Kungl. Maj:t för år 1922 fastställda staten för ifrågasättande institut, vilken stat slutar å ett belopp av 60,000 kronor, har riksdagen fäst sig vid en till reseersättning med 18,000 kronor upptagen anslagspost. Med hänsyn till numera nedsatta resekostnader torde kunna ifrågasättas, huruvida icke någon jämkning härutinnan kan vara påkallad. Då emellertid institutet nyligen börjat sin verksamhet och någon erfarenhet vare sig i avseende å densammes bedrivande eller beträffande beräkningen av övriga anslagsposter ej kan föreligga, har riksdagen ej nu velat uttala sig för några ändrade beräkningsgrunder beträffande institutets stat.»

Med hänsyn bland annat till detta riksdagens uttalande framlade Eders Kungl. Maj:t för 1923 års riksdag förslag om beviljande för ändamålet av ett till 55,000 kronor nedsatt anslagsbelopp. Anslagsposten till reseersättningar har i den av Eders Kungl. Maj:t för budgetåret 1923—1924 fastställda staten fixerats till 14,500 kronor, då däremot i förhållande till 1922 års stat vissa avlöningposter förete ökningar.

Riksdagen har till upprätthållande av verksamheten vid rasbiologiska institutet för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 55,000 kronor, att utgå från statsverkets fond av rusdrycksmedel och disponeras enligt av Eders Kungl. Maj:t fastställda grunder.

50:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 54) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för beredande av avlöningförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m. vid universitetet i Uppsala anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 58,810 kronor, att med iakttagande av de för vissa fall av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 angivna grunder med särskilda belopp av Eders Kungl. Maj:t användas för av departementschefen i samma statsrådsprotokoll omförmälda ändamål; skolande de belopp, som ur berörda anslag anordnas till anställande av en lektor i danska språket och litteraturen samt lektorer i tyska, franska och engelska språken ävensom till arvode åt en assistent vid fysiska institutionen, anses utgå ur vederbörande av 1921, 1919 och 1923 års riksdagar för dessa ändamål beviljade anslag.

51:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 55) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till materiell för vissa institutioner m. m. vid universitetet i Uppsala anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 113,050 kronor, att av Eders Kungl. Maj:t användas för de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 omförmälda ändamål.

52:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 56) föreslagit riksdagen att

dels i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala, avdelningen A) avlöningar m. m., e) Tjänstemän och betjänte vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. under rubriken »kirurgiska kliniken» — med uteslutande av vad där förekommer angående en amanuens, tillika underkirurg — i stället uppföra en underkirurg, tillika biträdande överläkare, med ett arvode av 3,000 kronor jämte hyresbidrag av 750 kronor att utgå till gift innehavare av befattningen, med anmärkning därjämte, att sagda belopp skola utgå under villkor, att motsvarande anslagsbelopp uppföras för befattningen å akademiska sjukhusets stat;

dels ock för berörda ändamål höja det ordinarie anslaget till universitetet, universitetsstaten, med 2,500 kronor.

Det av Eders Kungl. Maj:t framlagda förslaget torde vara att betrakta såsom en konsekvens av de utav riksdagen beslutade nybyggnadsanordningarna vid akademiska sjukhuset i Uppsala.

Riksdagen har ej funnit anledning till erinran mot förslaget i annat hänseende än att benämningen biträdande överläkare lämpligen torde utbytas mot förste underläkare. Dessliques förutsätter riksdagen, att ifrågavarande befattning efter ansökan i vederbörlig ordning tillsättes av universitetskanslern.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen

dels i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala, avdelningen A) avlöningar m. m., e) Tjänstemän och betjänte vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. under rubriken »kirurgiska kliniken» — med uteslutande av vad där förekommer angående en amanuens, tillika underkirurg — i stället uppfört en underkirurg, tillika förste underläkare, med ett arvode av 3,000 kronor jämte hyresbidrag av 750 kronor att utgå till gift innehavare av befattningen, med anmärkning därjämte, att sagda belopp skola utgå under villkor, att motsvarande anslagsbelopp uppföras för befattningen å akademiska sjukhusets stat;

dels ock för berörda ändamål höjt det ordinarie anslaget till universitetet, universitetsstaten, med 2,500 kronor.

53:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 57) föreslagit riksdagen att

dels i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala, avdelningen A) avlöningar m. m., c) Tjänstemän och betjänte vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. under rubrik »pediatriska kliniken» uppföra 1,000 kronor såsom arvode åt en amanuens, tillika amanuens vid pediatrika polikliniken, med anmärkning därjämte, att sagda arvodesbelopp skall utgå till amanuensen under villkor, att ett lika stort belopp tilldelas honom från akademiska sjukhusets stat;

dels ock för berörda ändamål höja det ordinarie anslaget till universitetet, universitetsstaten, med nämnda belopp, 1,000 kronor.

Jämväl detta förslag torde vara att betrakta såsom en följd av de nya

sjukhusbyggnaderna i Uppsala. Riksdagen, som ansett sig böra bifalla det samma, får anmäla, att riksdagen

dels i utgiftsstaten för universitetet i Uppsala, avdelningen A) avlöningar m. m., c) Tjänstemän och betjänte vid universitetets samlingar och inrättningar m. m. under rubrik »pediatriska kliniken» uppfört 1,000 kronor såsom arvode åt en amanuens, tillika amanuens vid pediatrika polikliniken, med anmärkning därjämte, att sagda arvodesbelopp skall utgå till amanuensen under villkor, att ett lika stort belopp tilldelas honom från akademiska sjukhusets stat;

dels ock för berörda ändamål höjt det ordinarie anslaget till universitetet, universitetsstaten, med nämnda belopp, 1,000 kronor.

Med anledning av vad riksdagen ovan under punkterna 52 och 53 beslutit har det ordinarie anslaget till Uppsala universitet, universitetsstaten, nu 1,098,127 kronor, ökats med 3,500 kronor till 1,101,627 kronor.

54:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 58) föreslagit riksdagen att till arvode åt lärarbiträde vid de praktiska språkövningarna i ryska vid universitetet i Uppsala för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor.

För närvarande utgår för ändamålet ett anslag av 500 kronor. Riksdagen, som finner övertygande skäl vara förebragta för den av Eders Kungl. Maj:t ifrågasatta höjningen av anslaget, får anmäla, att riksdagen till arvode åt lärarbiträde vid de praktiska språkövningarna i ryska vid universitetet i Uppsala för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 1,000 kronor.

55:o) I överensstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 59) har riksdagen, i enlighet med vad som alltsedan höstterminen 1914 på grund av riksdagens upprepade gånger lämnade medgivande ägt rum, medgivit, att av det med ritmästarbefattningen vid universitetet i Uppsala förenade arvode å 800 kronor ett belopp av 300 kronor för år räknat må tills vidare utgå till arvode åt en amanuens vid universitetets konstmuseum samt att återstoden av ritmästararvodet, eller 500 kronor för år, må tills vidare användas till arvode åt en lärare, som i enlighet med särskilda, av det större akademiska konsistoriet givna bestämmelser skall meddela undervisning i utförande av ritningar för vetenskapligt ändamål.

56:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 60) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m. vid universitetet i Lund anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 73,625 kronor, att med iakttagande av de för vissa fall av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 angivna grunder med särskilda belopp av Eders Kungl. Maj:t användas för av departementschefen i samma statsrådsprotokoll omförmälda ändamål,

skolande de belopp, som ur berörda extra anslag anordnas till anställande av lektorer i tyska, franska och engelska språken, anses utgå ur det av 1919 års riksdag för detta ändamål beviljade anslag.

57:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 61) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till materiell för vissa institutioner vid universitetet i Lund m. m. anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 65,025 kronor, att av Eders Kungl. Maj:t användas för av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 omförmälda ändamål.

58:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 62) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till täckande av de kostnader, Malmöhus läns landsting fått vidkännas för driften vid länets sjukvårdsinrättningar i Lund under år 1923, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 150,000 kronor.

Vid 1921 års riksdag föreslog Eders Kungl. Maj:t riksdagen att såsom bidrag till täckande av ifrågakvarande merkostnader under år 1920 anvisa ett anslag av 500,000 kronor. Riksdagen beviljade för ändamålet ett belopp av allenast 300,000 kronor. Såsom bidrag till täckande av 1921 års merkostnader föreslog Eders Kungl. Maj:t 1922 års riksdag anvisa ett anslag av 300,000 kronor, vilket jämväl av riksdagen beviljades. Beträffande 1922 års merkostnader äskade Eders Kungl. Maj:t av 1923 års riksdag ett bidrag av 250,000 kronor, vilket emellertid av riksdagen nedsattes till 200,000 kronor. Nu har för 1923 års merkostnader av universitetskanslern ifrågasatts ett statsbidrag av 250,000 kronor. Departementschefen åter har ansett sig böra begränsa kravet till 150,000 kronor.

Det anslag, varom här är fråga, har sin upprinnelse i de av lasarettets egenskap av klinisk undervisningsanstalt betingade merkostnader, vilka föranletts av de under de senare åren ökade driftkostnaderna. Anslaget har följaktligen, såsom departementschefen framhåller, karaktären av kristidsanslag, vilket jämväl bestyrkes av de successivt sjunkande belopp, varmed det utgått och nu föreslås utgå. Då den hastighet för anslagets avveckling, som får anses inrymd i Eders Kungl. Maj:ts förslag, synes lämpligt avvägd, får riksdagen anmäla, att riksdagen såsom bidrag till täckande av de kostnader, Malmöhus läns landsting fått vidkännas för driften vid länets sjukvårdsinrättningar i Lund under år 1923, anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 150,000 kronor.

59:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 63) föreslagit riksdagen att dels för beredande av höjning till 6,000 kronor av det i utgiftsstaten för universitetet i Lund, avdelningen B) Till materiell m. m., under rubriken patologisk-anatomiska institutionen upptagna anslagsbeloppet å 3,750 kronor, öka det ordinarie anslaget till nämnda universitet, universitetsstaten, med 2,250 kronor;

dels ock till förstärkning av patologisk-anatomiska institutionens anslag till materiell m. m. för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 2,000 kronor.

Det föreliggande förslaget är föranlett av den genom riksdagens medverkan åvägabragta utvidgningen av patologiska institutionen. Riksdagen, som ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen

dels för beredande av höjning till 6,000 kronor av det i utgiftsstaten för universitetet i Lund, avdelningen B) Till materiell m. m., under rubriken patologisk-anatomiska institutionen upptagna anslagsbeloppet å 3,750 kronor, ökat det ordinarie anslaget till nämnda universitet, universitetsstaten, med 2,250 kronor;

dels ock till förstärkning av patologisk-anatomiska institutionens anslag till materiell m. m. för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 2,000 kronor.

60:o Eders Kungl. Maj:t har (punkt 64) föreslagit riksdagen att till arvode åt lärarbiträde vid praktiska språkövningar i ryska vid universitetet i Lund för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor.

I likhet med vad riksdagen beslutit i motsvarande hänseende beträffande Uppsala universitet (punkt 54 här ovan) har riksdagen till arvode åt lärarbiträde vid praktiska språkövningar i ryska vid universitetet i Lund för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 1,000 kronor.

Med anledning av riksdagens *dels* här ovan under punkten 59 *dels ock* i särskild skrivelse nr 106 anmälda beslut har det ordinarie anslaget till Lunds universitet, universitetsstaten, nu 947,928 kronor, ökats med 8,200 kronor till 956,128 kronor.

61:o Eders Kungl. Maj:t har (punkt 65) föreslagit riksdagen att till materiell m. m. för geografiska institutionen vid universitetet i Lund anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

Riksdagen har bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag och får förty anmäla, att riksdagen till materiell m. m. för geografiska institutionen vid universitetet i Lund anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.†

62:o Eders Kungl. Maj:t har (punkt 66) föreslagit riksdagen att till inköp av instrument för den kemiska institutionen vid universitetet i Lund för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 4,000 kronor.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till inköp av instrument för den kemiska institutionen vid universitetet i Lund för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 4,000 kronor.

63:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 67) föreslagit riksdagen att för beredande av ytterligare medel till materiell m. m. för de av departementschefen under punkt 67 i statsrådsprotokollet angivna institutionerna och inrättningarna vid universitetet i Lund för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

För innevarande budgetår har riksdagen för ändamålet anvisat ett anslag av 75,000 kronor. Riksdagen, som ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen för beredande av ytterligare medel till materiell m. m. för de av departementschefen under punkt 67 av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 angivna institutionerna och inrättningarna vid universitetet i Lund för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

64:o) I en inom riksdagen väckt motion (II:94) har hemställts, att riksdagen måtte bevilja ett extra reservationsanslag av 18,000 kronor för utförandet och publicerandet av zonobservationer vid Lunds observatorium samt därav för budgetåret 1924—1925 anvisa 4,500 kronor.

Till stöd för detta yrkande har i motionen anförts följande:

»Bland de riksdagspetita från Lunds universitet, som icke upptagits i årets statsverksproposition, är det särskilt ett — såsom jag redan i remissdebatten anförde — som synes mig synnerligen behjärtansvärt och som jag därför motionsvis dristar mig bringa under riksdagens prövning. Jag avser därmed det ärende, som beröres i följande inlägga till större akademiska konsistoriet i Lund från professorn i astronomi C. V. L. Charlier:

Genom beslut av 1879 och 1884 års riksdag har till Lunds observatorium anslagits en summa av 16,500 kronor för deltagande i ett internationellt astronomiskt arbete för katalogiserande av alla stjärnor på himlen till den 9:de storleken samt för tryckning av de vid Lunds observatorium erhållna resultaten. Detta arbete är ock för länge sedan avslutat och resultaten såväl från Lund som från övriga deltagande observatorier av trycket utgivet. I planen ingick, att ej blott stjärnornas orter för en bestämd tid skulle bestämmas, utan att även deras rörelse genom observationer skulle härledas. Härföre är det nödvändigt, att observationerna efter viss tid (cirka 30 à 40 år) skulle återupprepas helst med samma instrument, som första gången kommit till användning.

Oaktat de nuvarande tryckta internationella förhållandena, som försvåra samarbetet mellan vetenskapsmännen inom olika länder, har också ett dylikt arbete på flera ställen redan planerats (ett observatorium är redan färdigt med arbetet) och vid Lunds observatorium har observator Gyllenberg med stor framgång börjat nyobserverandet av de 11,450 stjärnor, som ingå i »Lundazonen». Om vederbörligt ekonomiskt bistånd erhålles, torde redan om 3 år dessa observationer vara avslutade och till trycket färdiga. Det anslag, som härför erfordras, hava vi med största möjliga reduktion av kostnaderna beräknat till 18,000 kronor, häri inberäknat tryckningskostnader.

Observator Gyllenberg utför gratis såväl de egentliga observationerna som en stor del av reduktionerna. Anslaget skulle användas uteslutande till sådant arbete, som av honom ej kan utföras, nämligen avläsning av mikroskop och ur samt observationsremsor, korrekationer för instrumentfel (som så långt som möjligt utföres av observatorn), reduktioner för refraktion och precession

m. m., särskilt vidlyftiga räkningar, som ej utan astronomisk räknehjälj kunna utföras. Därtill tryckning av resultaten, som, om den skulle bestridas av anslaget till lärda verks utgivande, skulle på ett betänkligt sätt minska möjligheten att därmed understödja andra förtjänta vetenskapsidkare, såsom ock av K. Maj:t anfördes vid hemställandet om 1884 års anslag.

Oaktat den prisförhöjning, som ägt rum sedan år 1879, torde arbetet inclusive tryckningen nu kunna utföras för 18.000 kronor eller ungefär samma kostnad som för 40 år sedan. Detta har delvis möjliggjorts därigenom att ej så fullständig del av observationsresultaten nu skulle publiceras som vid de första observationerna.

Jag anhåller därför vördsamt, att konsistoriet ville hos K. Maj:t och riksdag göra hemställan om ett anslag å 18.000 kronor för utförandet och publicerandet av zonobservationer vid Lunds observatorium. Anslaget skulle utgå antingen med hela beloppet på en gång eller proportionellt fördelat på 3 eller eventuellt på 4 år.'

Detta av universitetsmyndigheterna tillstyrkta anslagskrav har, som ovan nämnts, ej föranlett någon framställning till riksdagen. Det synes mig emellertid ur flera synpunkter beklagligt, om denna framställning bleve lämnad obeaktad. Ifrågavarande observations- och forskningsarbete, som på sin tid utfördes under samarbete mellan 15 observatorier i Europa och Förenta staterna, utgör en av grundvalarna för den moderna astronomiska forskningen. Vart och ett av de i samarbetet deltagande observatorierna anskaffade ett för ändamålet avsett specialinstrument, en s. k. meridiancirkel av fastställd storlek, och övertog var sin zon av norra stjärnhimmeln, inom vilken zon läget å varje i instrumentet synlig stjärna fastställdes. Av svenska observatorier deltog Lunds observatorium i samarbete — på enskild väg anskaffades medel till meridiancirkeln, och riksdagen anslög i övrigt erforderliga medel för arbetets utförande. Om man tager hänsyn till dåvarande penningvärde och de då som nu tryckta tiderna, torde den på sin tid beviljade summan av 16,500 kronor få anses utgöra ett talande bevis för det höga vetenskapliga värde man tillmätte detta samarbete — en värdesättning, vars riktighet också av erfarenheten blivit till fullo bestyrkt.

Under sådana förhållanden vore det högeligen att beklaga, om Sverige nu skulle undandraga sig arbetets fullföljande. Lundaobservatoriet har, icke minst genom den nuvarande föreståndarens vetenskapliga gärning, världsryste. Vårt land har också skonats från den ödeläggelse av vetenskapligt forskningsarbete, som gått fram över stora delar av vår världsdel. Det synes mig vara en hederssak för vårt land, att vi bereda Lundaobservatoriet möjlighet att göra de förnyade observationer, som ingå i den ursprungliga planen, och att publicera de viktigaste resultaten av de nya undersökningarna.

Då det gäller en kostnadssumma, som, väsentligen genom vederbörandes oegennyttiga och oavlönade arbete, bragts ned till det nu begärda beloppet, synas icke ens de nuvarande tiderna kunna rättfärdiga ett avslag. Anslagssumman, 18,000 kronor, torde, på sätt Charlier jämväl ansett möjligt, kunna fördelas på fyra år.»

Redan vid ett tidigare tillfälle har riksdagen behjärtat det ändamål, som i motionen beröres, och genom beviljande av anslag möjliggjort de vetenskapliga undersökningar, som i detta avseende bedrivits från Lunds observatorium. Det gäller nu ett fullföljande av dessa arbeten, ett fullföljande, som förutsattes, då anslag för ändamålet första gången beviljades, och som

vårt land icke synes böra undandraga sig. Med hänsyn dessutom till att dessa arbeten torde böra bedrivas, medan ännu professor Charlier är i tillfälle att leda desamma, och i betraktande av önskvärdheten av att vårt land ej undandraget sig fullföljandet och slutförandet av sin andel i ett internationellt vetenskapligt samarbete, har riksdagen ansett sig böra bifalla den i ämnet väckta motionen.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen, med bifall till ovanberörda motion, för utförande och publicerande av zonobservationer vid Lunds observatorium beviljat ett belopp av 18,000 kronor samt därav såsom extra reservationsanslag anvisat för budgetåret 1924—1925 en summa av 4,500 kronor.

65:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 68) föreslagit riksdagen att för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare och amanuenser m. m. vid karolinska medikokirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 93,005 kronor, att med särskilda belopp av Eders Kungl. Maj:t användas för av departementschefen i statsrådsprotokollet omförmälda ändamål.

Av utredningen i ärendet (statsrådsprotokollet sid. 178—180) framgår, att det nu föreslagna anslaget företer en minskning med 5,000 kronor i förhållande till vad under innevarande budgetår för motsvarande ändamål utgår.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för beredande av avlöningsförmåner för vissa extra ordinarie lärare och amanuenser m. m. vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 93,005 kronor, att med särskilda belopp av Eders Kungl. Maj:t användas för av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 omförmälda ändamål.

66:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 69) har riksdagen till materiell m. m. för vissa institutioner vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 17,800 kronor, att av Eders Kungl. Maj:t användas för av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 omförmälda ändamål.

67:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 70) föreslagit riksdagen att å ordinarie stat för karolinska mediko-kirurgiska institutet uppföra ett kvinnligt tekniskt bi-träde vid allmänna barnbördshusets obstetriska klinik med en avlöning av 2,000 kronor, därav 1,300 kronor lön, 500 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg, samt med rätt till tre ålderstillägg å 200 kronor efter respektive 5, 10 och 15 år, skolande av varje ålderstillägg 100 kronor anses utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar; ävensom för detta ändamål höja det ordinarie anslaget till avlöningar m. m. vid institutet med 2,000 kronor.

Riksdagen har funnit goda skäl vara anförda till förmån för Eders Kungl. Maj:ts förslag och får förty anmäla, att riksdagen å ordinarie stat för karolinska mediko-kirurgiska institutet uppfört ett kvinnligt tekniskt biträde vid allmänna barnbördshusets obstetriska klinik med en avlöning av 2,000 kronor, därav 1,300 kronor lön, 500 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg, samt med rätt till tre ålderstillägg å 200 kronor efter respektive 5, 10 och 15 år, skolande av varje ålderstillägg 100 kronor anses utgöra lön och 100 kronor tjänstgöringspenningar; ävensom för detta ändamål höjt det ordinarie anslaget till avlöningar m. m. vid institutet med 2,000 kronor; kommande riksdagen, att framdeles anmäla sitt beslut i fråga om beloppet av sistnämnda anslag.

68:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 72) föreslagit riksdagen att för förberedande av ett anslag å 500 kronor till materiell m. m. för karolinska institutets klinik och poliklinik för öron-, näs- och halssjukdomar öka institutets ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker med sagda belopp, 500 kronor.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen för beredande av ett anslag å 500 kronor till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets klinik och poliklinik för öron-, näs- och halssjukdomar ökat institutets ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker med sagda belopp, 500 kronor.

69:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 73) föreslagit riksdagen att till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets pediatrika klinik å kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 500 kronor.

Riksdagen, som funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets pediatrika klinik å kronprinsessan Lovisas vårdanstalt för sjuka barn för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 500 kronor.

70:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 74) föreslagit riksdagen att för beredande av höjning av anslaget till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets hygieniska institution från 2,600 kronor med 1,400 till 4,000 kronor öka institutets ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker med sagda belopp, 1,400 kronor.

Riksdagen har ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag och får fördenskull anmäla, att riksdagen för beredande av höjning av anslaget till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets hygieniska institution från 2,600 kronor med 1,400 till 4,000 kronor ökat institutets ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker med sagda belopp, 1,400 kronor.

71:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 75) föreslagit riksdagen att för beredande av höjning av anslaget till materiell m. m. för rättsmedicinska institutionen med 600 kronor från nuvarande belopp 1,800 kronor till 2,400 kronor öka karolinska mediko-kirurgiska institutets ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker med sagda belopp, 600 kronor.

Riksdagen har bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag och får förty anmäla, att riksdagen för beredande av höjning av anslaget till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets rättsmedicinska institution med 600 kronor från nuvarande belopp 1,800 kronor till 2,400 kronor ökat institutets ordinarie reservationsanslag till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker med sagda belopp, 600 kronor.

I anledning av riksdagens ovan under punkterna 68, 70 och 71 anmälda beslut har det ordinarie reservationsanslaget till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, nu 69,600 kronor, ökats med 2,500 kronor till 72,100 kronor.

72:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 76) föreslagit riksdagen att *dels* till materiell m. m. för patologisk-anatomiska institutionen för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor;

dels ock till täckande av för tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 beräknade brister i anslaget till samma institution för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 10,500 kronor.

För budgetåret 1923—1924 har riksdagen beviljat ett anslag av 7,000 kronor för täckande av för år 1922 beräknad brist i materiellanslaget för ifrågasvarande institution. Det nu begärda anslaget å 10,500 kronor avser täckande av brist för såväl första halvåret 1923 som budgetåret 1923—1924.

Riksdagen som ej funnit något att erinra mot vare sig sistnämnda anslag å 10,500 kronor eller det ifrågasatta förstärkningsanslaget för budgetåret 1924—1925, får förty anmäla, att riksdagen

dels till materiell m. m. för karolinska mediko-kirurgiska institutets patologisk-anatomiska institution för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 3,000 kronor;

dels ock till täckande av för tiden 1 januari 1923—30 juni 1924 beräknade brister i anslaget till samma institution för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 10,500 kronor.

73:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 77) föreslagit riksdagen att till inköp av 5 mikroskop för undervisningen i bakteriologi vid karolinska institutet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 2,000 kronor.

Riksdagen har bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag och får förty anmäla, att riksdagen till inköp av 5 mikroskop för undervisningen i bakteriologi

vid karolinska mediko-kirurgiska institutet för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 2,000 kronor.

74:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 78) föreslagit riksdagen att för beredande av ökade medel till materiell i allmänhet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 28,000 kronor.

För ändamålet utgår för innevarande budgetår ett extra anslag av 40,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för beredande av ökade medel till materiell i allmänhet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 28,000 kronor.

75:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 79) har riksdagen medgivit, att av den i det ordinarie reservationsanslaget till materiell m. m. för vissa institutioner och kliniker vid karolinska mediko-kirurgiska institutet ingående posten till underhåll och förökande av biblioteket må från och med den 1 juli 1924 tills vidare användas högst 1,000 kronor årligen till katalogisering och därmed jämförligt arbete vid biblioteket.

76:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 80) föreslagit riksdagen att *dels* till ytterligare lärarkrafter vid tandläkarinstitutet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 14,400 kronor att av Eders Kungl. Maj:t fördelas enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet framställt förslag;

dels ock medgiva, att under tiden intill den 1 juli 1925 inflytande elevavgifter vid tandläkarinstitutet må, i den mån Eders Kungl. Maj:t prövar sådant vara av oavvisligt behov påkallat, användas till uppvärmning och belysning m. m. av institutets lokaler samt till materiell.

Till ytterligare lärarkrafter vid tandläkarinstitutet har riksdagen för innevarande budgetår beviljat ett extra anslag av 11,400 kronor. Den ifrågasatta ökningen står i överensstämmelse med en för riksdagen i samband med institutets utvidgning förelagd plan och är att betrakta som en konsekvens av denna utvidgning. Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen

dels till ytterligare lärarkrafter vid tandläkarinstitutet för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 14,400 kronor att av Eders Kungl. Maj:t fördelas enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 framställt förslag;

dels ock medgivit, att under tiden intill den 1 juli 1925 inflytande elevavgifter vid tandläkarinstitutet må, i den mån Eders Kungl. Maj:t prövar sådant vara av oavvisligt behov påkallat, användas till uppvärmning och belysning m. m. av institutets lokaler samt till materiell.

77:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 81) föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att den till ett belopp av 84,283 kronor uppgående bespa-

ringen å anslaget på tilläggsstat för år 1922 till täckande av brist i serafimerlasarettets räkenskaper för sistnämnda år må användas till täckande av motsedd brist i samma räkenskaper för budgetåret 1924—1925;

dels ock för budgetåret 1924—1925 till beredande av ökade medel till uppehållande av serafimerlasarettets verksamhet under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 anvisa ett extra anslag av 50,000 kronor.

För innevarande budgetår har riksdagen för ändamålet anvisat ett anslag av 150,000 kronor. Med hänsyn till vad i ärendet förekommit, har riksdagen

dels medgivit, att den till ett belopp av 84,283 kronor uppgående besparingen å anslaget på tilläggsstat för år 1922 till täckande av brist i serafimerlasarettets räkenskaper för sistnämnda år må användas till täckande av motsedd brist i samma räkenskaper för budgetåret 1924—1925;

dels ock för budgetåret 1924—1925 till beredande av ökade medel till uppehållande av serafimerlasarettets verksamhet under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 anvisat ett extra anslag av 50,000 kronor.

78:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 82) föreslagit riksdagen att till uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset i Stockholm för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 117,000 kronor.

För ändamålet har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett anslag av 75,000 kronor. Den nu ifrågasatta anslagsökningen är föranledd av de utvidgningar av barnbördshuset, som med Eders Kungl. Maj:ts och riksdagens medgivande vidtagits.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen till uppehållande av verksamheten vid allmänna barnbördshuset i Stockholm för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 117,000 kronor.

79:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 83) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till anordnande vid epidemisjukhusen i Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala av klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag å 9,400 kronor, att användas enligt av vederbörande departementschef till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 9 januari 1919 angivna grunder samt av Eders Kungl. Maj:t i övrigt meddelade bestämmelser.

80:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 84) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för budgetåret 1924—1925 anvisat såsom särskilda extra reservationsanslag att utgå enligt av Eders Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser,

dels såsom bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet ett belopp av 30,000 kronor,

dels ock såsom bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar vid högskolorna i Stockholm och Göteborg ett belopp av 6,000 kronor.

81:o) I överensstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 85) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till arvoden å 100 kronor åt biträdande läkare samt till kostnader för materiell m. m., 25 kronor, vid en var av två kurser i skyddskoppypning vid vardera av universiteten i Uppsala och Lund samt vid en var av fyra dylika kurser vid karolinska mediko-kirurgiska institutet anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 1,000 kronor.

82:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 86) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till ersättning för opposition å disputationssavhandling åt person, som icke tillhör vederbörande universitets eller karolinska mediko-kirurgiska institutets lärarkår, för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 1,500 kronor.

83:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 87) föreslagit riksdagen att som bidrag till uppehållande av verksamheten vid Institut d'études scandinaves vid Paris universitet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 2,000 kronor att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t må finna gott bestämma.

Såsom framgår av utredningen i ärendet, skulle det anslag, som nu ifrågasättes, i främsta rummet hava till syftemål upprätthållandet och stärkandet av de kulturella förbindelserna mellan Sverige och Frankrike. Detta skulle ske företrädesvis dels genom anordnande vid universitetet i Paris av föreläsningar av svenska vetenskapsmän över Sverige och svensk kultur samt svenska förhållanden i övrigt, dels genom inköp av läroböcker, avsedda för den svenske lektorns undervisning, dels ock genom en upplysningsbyrå till tjänst för svenska lärare och studenter. Institutet skulle bliva en medelpunkt för svenska vetenskapsidkare och studerande, som bedriva studier i Paris.

Riksdagen har på de av departementschefen anförda skälen bifallit det framlagda förslaget och får anmäla, att riksdagen som bidrag till uppehållande av verksamheten vid Institut d'études scandinaves vid Paris universitet för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 2,000 kronor att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t må finna gott bestämma.

84:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 88) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie anslaget till farmaceutiska institutet, nu 58,400 kronor, med 7,500 kronor till 50,900 kronor.

Anslagsminskningen är föranledd därav, att ur staten för institutet utslutits en där befintlig för lokalhyra avsedd anslagspost, vilken genom institutets förflyttning till nya lokaler blivit överflödig.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen minskat det ordinarie anslaget till farmaceutiska institutet, nu 58,400 kronor, med 7,500 kronor till 50,900 kronor.

85:o Eders Kungl. Maj:t har (punkt 89) föreslagit riksdagen att för beredande av ökade medel under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 för vissa i farmaceutiska institutets stat upptagna ändamål, nämligen till materialier m. m., till uppvärmning m. m. och till egendomens underhåll m. m. anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag å 14,000 kronor.

För innevarande budgetår har riksdagen för samma ändamål anvisat ett anslag av 15,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen för beredande av ökade medel under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 för vissa i farmaceutiska institutets stat upptagna ändamål, nämligen till materialier m. m., till uppvärmning m. m. och till egendomens underhåll m. m. anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag å 14,000 kronor.

Tekniska högskolan m. m.

Tekniska
högskolan.

86:o Eders Kungl. Maj:t har (punkt 90) föreslagit riksdagen att
dels besluta sådan ändring i staten för tekniska högskolan, att i stället för en speciallärarbefattning i jäsningsteknik med ett arvode av 1,200 kronor från och med den 1 juli 1924 där uppföres en speciallärarbefattning i jäsninglära med enahanda arvode,

dels i riksstaten upptaga det ordinarie anslaget till tekniska högskolan: Avlöningar med oförändrat belopp, 362,750 kronor,

dels ock minska det för tekniska högskolan uppförda ordinarie reservationsanslaget till vissa omkostnader för upprätthållande av högskolans verksamhet, nu 64,000 kronor, med 4,500 kronor till 59,500 kronor.

Det belopp å 4,500 kronor, varmed berörda ordinarie reservationsanslag skulle minskas, avser stipendier åt lärare vid högskolan för utrikes studieresor.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen

dels beslutit sådan ändring i staten för tekniska högskolan, att i stället för en speciallärarbefattning i jäsningsteknik med ett arvode av 1,200 kronor från och med den 1 juli 1924 där uppföres en speciallärarbefattning i jäsninglära med enahanda arvode,

dels i riksstaten upptagit det ordinarie anslaget till tekniska högskolan: Avlöningar med oförändrat belopp, 362,750 kronor,

dels ock minskat det för tekniska högskolan uppförda ordinarie reservationsanslaget till vissa omkostnader för uppehållande av högskolans verksamhet, nu 64,000 kronor, med 4,500 kronor till 59,500 kronor.

87:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 91) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 27,450 kronor att, i överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 angivits, utgå såsom arvoden åt speciallärare i samma ämnen och med enahanda belopp som under budgetåret 1923—1924.

88:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 92) föreslagit riksdagen att till de av departementschefen i statsrådsprotokollet omförmälda fyllnadsarvoden samt till avlöning åt av departementschefen angiven vaktbetjäning m. m. vid tekniska högskolan anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 22,000 kronor.

För budgetåret 1923—1924 har anvisats ett extra anslag av 20,690 kronor, därav 18,690 kronor till vissa fyllnadsarvoden och avlöning åt viss vaktbetjäning samt 2,000 kronor till bestridande av ökade bokbindningskostnader vid högskolans bibliotek. Den nu ifrågasatta anslagshöjningen avser dels att bereda högskolan tillfälle att övertaga ett antal exemplar av ingenjörsvetenskapsakademiens publikationer att användas som bytesobjekt med in- och utländska lärda institutioner och sällskap, dels ock att möjliggöra en mindre höjning av anslagsposten till bokbindningskostnader.

Riksdagen, som bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 omförmälda fyllnadsarvoden samt till avlöning åt av departementschefen i samma statsrådsprotokoll angiven vaktbetjäning m. m. vid tekniska högskolan anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 22,000 kronor.

89:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 93) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till tillfälliga lärarbiträden och assistenter vid tekniska högskolan anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 25,000 kronor.

90:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 94) föreslagit riksdagen att till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 150,000 kronor att av Eders Kungl. Maj:t fördelas på de olika avdelningarna vid högskolan, på sätt Eders Kungl. Maj:t finner skäligt bestämma.

För nu löpande budgetår har riksdagen för ifrågavarande ändamål anvisat ett anslag av 100,000 kronor.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 150,000 kronor att av Eders Kungl. Maj:t fördelas på de olika avdelningarna vid högskolan, på sätt Kungl. Maj:t finner skäligt bestämma.

91:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 95) föreslagit riksdagen att till beredande av ökade medel för tekniska högskolan till diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m. anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 180,000 kronor.

Under en följd av år har riksdagen på extra stat anvisat ökade medel för här ifrågavarande ändamål samt även vid flera tillfällen beviljat anslag på tilläggsstat till förstärkande av förevarande ordinarie anslag. Sålunda hava för ändamålet anvisats extra anslag: för år 1922 av 250,000 kronor, för förra halvåret 1923 av 75,000 kronor och för budgetåret 1923—1924 av 130,000 kronor. Härjämte har av 1923 års riksdag beviljats ytterligare ett extra anslag å 40,000 kronor till täckande av motsedda brister för år 1922 och förra halvåret 1923 å anslaget ifråga.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen till beredande av ökade medel för tekniska högskolan till diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m. anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 180,000 kronor.

92:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 97) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 anvisa såsom särskilda extra anslag

dels till uppvärmning, belysning och diverse utgifter vid Chalmers tekniska institut ett belopp av 34,000 kronor,

dels ock till bibliotek, samlingar och laboratorier vid samma institut ett belopp av 16,000 kronor.

För innevarande budgetår har riksdagen till uppvärmning, belysning och diverse utgifter vid institutet anvisat ett anslag av 40,000 kronor. Anslaget till bibliotek, samlingar och laboratorier är föreslaget till samma belopp, varmed det för löpande budgetår utgår. Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen för budgetåret 1924—1925 anvisat såsom särskilda extra anslag

dels till uppvärmning, belysning och diverse utgifter vid Chalmers tekniska institut ett belopp av 34,000 kronor,

dels ock till bibliotek, samlingar och laboratorier vid samma institut ett belopp av 16,000 kronor.

Skolöverstyrelsen.

Skolöverstyrelsen.

93:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 99) föreslagit riksdagen att för inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 9,000 kronor.

Anslaget för nu ifrågavarande ändamål, vilket för år 1922 utgjorde 28,000 kronor och för förra halvåret 1923 14,000 kronor, sänktes för budgetåret 1923—1924 till 16,000 kronor. Då anslaget för sistnämnda budgettermin av Eders Kungl. Maj:t ställdes till vederbörandes förfogande, förordnades, att arvoden

skulle till fyra inspektörer och konsulenter utgå med sammanlagt 7,500 kronor, därav 2,500 kronor till en konsulent för nykterhetsundervisningen. Återstoden av anslaget skulle skolöverstyrelsen äga rätt använda till tillfälliga utgifter för med anslaget avsedda ändamål. Detta Eders Kungl. Maj:ts beslut innebar en indragning från och med den 1 juli 1923 av sex inspektörs- och konsulentbefattningar, till vilka arvoden förut utgått från ifrågasatt anslag. Departementschefen har nu, vid övervägande, huruvida en ytterligare nedsättning av anslaget skulle kunna äga rum, uttalat den uppfattningen, att man borde kunna åtminstone i viss grad fortgå på den genom 1923 års riksdagsbeslut inslagna vägen att ersätta årsavlönade inspektörs- och konsulentbefattningar med mera tillfälligt anställda biträden. En sådan anordning syntes så mycket hellre böra tillgripas, som därigenom borde kunna vinnas besparing. Med hänsyn härtill har nu anslaget föreslagits för budgetåret 1924—1925 utgå med ett till 9,000 kronor begränsat belopp.

I det av Eders Kungl. Maj:t ifrågasatta beloppet torde jämväl ingå ett arvode av 2,500 kronor till en konsulent för nykterhetsundervisningen. Då, på sätt framgår av riksdagens i punkt 148 här nedan anmälda beslut, detta arvode bör utgå från statsverkets fond av rusdrycksmedel, har det nu föreslagna beloppet, 9,000 kronor, ansetts böra minskas med berörda arvodessumman 2,500 kronor till 6,500 kronor.

Riksdagen har alltså för inspektion och sakkunniga biträden hos skolöverstyrelsen anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 6,500 kronor.

94:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 100) föreslagit riksdagen att till arvode åt byggnadssakkunnigt biträde hos skolöverstyrelsen anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 4,800 kronor.

Sedan ett flertal år har hos skolöverstyrelsen varit anställt ett byggnadssakkunnigt biträde. Arvodet åt detta biträde utgår för budgetåret 1923—1924 med 4,800 kronor eller samma belopp, som nu ifrågasättes för nästkommande budgettermin.

Riksdagen har till arvode åt byggnadssakkunnigt biträde hos skolöverstyrelsen anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 4,800 kronor.

95:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 101) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för bestridande av expeditionsvaktsgöromål hos skolöverstyrelsen anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 1,800 kronor.

96:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 102) föreslagit riksdagen att till förhyrande av ämbetslokaler åt skolöverstyrelsen för tiden 1 oktober 1924—30 september 1925 anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 57,300 kronor.

För innevarande budgetår utgår för ändamålet ett anslag av 57,800 kronor. Den nu ifrågasatta minskningen med 500 kronor är föranledd därav, att överstyrelsen kunnat frånträda ett utav de rum, som överstyrelsen förhyrt i Auditoriebyggnaden.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen till förhyrande av ämbetslokaler åt skolöverstyrelsen för tiden 1 oktober 1924—30 september 1925 anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 57,300 kronor.

De allmänna läroverken m. m.

De allmänna
läroverken
m. m.

97:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 103) föreslagit riksdagen *dels* medgiva, ej mindre att under förra halvåret 1924 samt under vart och ett av budgetåren 1924—1925, 1925—1926 och 1926—1927 må ur de vid statens normalskola för flickor inflytande inskrivnings- och terminsavgifter till expenser för högre lärarinneseminarier uttagas ett belopp av högst 17,000 kronor för helt år räknat,

än även att vaktmästaren samt eldaren vid högre lärarinneseminarier må för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 komma i åtnjutande av tillfällig löneförbättring till belopp av 400 kronor för vaktmästaren samt 250 kronor för eldaren;

dels ock till diverse behov vid högre lärarinneseminarier anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 58,860 kronor.

För tillgodoseende av vissa behov vid högre lärarinneseminarier och den därmed förenade normalskolan för flickor anvisade riksdagen för budgetåret 1923—1924 ett anslag av 63,610 kronor. Det nu ifrågasatta anslagsbeloppet uppvisar i förhållande härtill en minskning med 4,750 kronor. Härav belöpa sig 1,600 kronor på ett för närvarande obehövt hyresanslag och 1,200 kronor på nedsatt anslag till hushållsskolan, medan återstående 1,950 kronor utgöra det belopp, som av 1923 års riksdag beviljats för täckande av brist i hushållsskolans hyresanslag.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen

dels medgivit,

ej mindre att under förra halvåret 1924 samt under vart och ett av budgetåren 1924—1925, 1925—1926 och 1926—1927 må ur de vid statens normalskola för flickor inflytande inskrivnings- och terminsavgifter till expenser för högre lärarinneseminarier uttagas ett belopp av högst 17,000 kronor för helt år räknat,

än även att vaktmästaren samt eldaren vid högre lärarinneseminarier må för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 komma i åtnjutande av tillfällig löneförbättring till belopp av 400 kronor för vaktmästaren samt 250 kronor för eldaren;

dels ock till diverse behov vid högre lärarinnesseminariet anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag å 58,860 kronor.

98:o) I överensstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 104) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till arvoden åt timlärare och vikarier vid högre lärarinnesseminariet anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 21,000 kronor.

99:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 105) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 såsom särskilda extra anslag anvisa

dels till täckande av brist å det ordinarie anslaget till högre lärarinnesseminariet för förra halvåret 1923 ett belopp av 707 kronor,

dels ock till täckande av brist å anslaget till arvoden åt timlärare och vikarier för samma halvår ett belopp av 1,084 kronor.

Riksdagen, som bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen för budgetåret 1924—1925 såsom särskilda extra anslag anvisat

dels till täckande av brist å det ordinarie anslaget till högre lärarinnesseminariet för förra halvåret 1923 ett belopp av 707 kronor,

dels ock till täckande av brist å anslaget till arvoden åt timlärare och vikarier för samma halvår ett belopp av 1,084 kronor.

100:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 107) föreslagit riksdagen att till arvoden åt extra och vikarierande lärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 200,000 kronor.

För budgetåret 1923—1924 är för ändamålet uppfört ett anslag av 530,400 kronor. I sin utredning och sitt förslag för budgetåret 1924—1925 har skolöverstyrelsen ifrågasatt en ökning av antalet extra lärare med 12 utöver det antal, som kunde bekostas med de för budgetåret 1923—1924 tillgängliga medlen, samt i anledning härav föreslagit en ökning av anslaget för kommande budgettermin med 39,600 kronor till 570,000 kronor. Departementschefen har förklarat sig icke kunna avvisa skolöverstyrelsens framställning om beredande av ökade medel för ifrågavarande ändamål, men har ansett kostnadsökningen kunna begränsas till 31,400 kronor. Det extra anslaget skulle enligt departementschefens beräkning sålunda uppgå till 561,800 kronor. Emellertid har departementschefen ansett, att av reservationerna å reservationsanslaget till de allmänna läroverken skulle för nu ifrågavarande ändamål kunna tagas i anspråk ett belopp av 361,800 kronor, varigenom den på riksstaten uppförda anvisningen skulle kunna begränsas till 200,000 kronor.

Vid anmälan om sitt beslut om anslag för nu ifrågavarande ändamål för budgetåret 1923—1924 yttrade riksdagen, att riksdagen, utan att ingå på spörsmålet, huruvida de av skolöverstyrelsen uppgjorda och av departementschefen godtagna beräkningsgrunderna i avseende å läroverkslärarnas tjänst-

göringstid vore de riktiga, dock av vad i ärendet förebragts funno tillräckliga skäl föreligga att bifalla Eders Kungl. Maj:ts då framlagda förslag.

I anslutning till vad riksdagen sålunda anfört och med vidhållande av den uppfattning, varåt riksdagen upprepade gånger givit uttryck beträffande läroverkslärarnas tjänstgöringstid, har riksdagen icke velat motsätta sig bifall till Eders Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen till arvoden åt extra och vikarierande ämneslärare vid de allmänna läroverken anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 200,000 kronor.

101:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 108) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till extra arvoden åt teckningslärare vid de allmänna läroverken anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 64,400 kronor.

102:o) I överensstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 109) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till extra arvoden åt gymnastiklärare vid de allmänna läroverken anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 13,500 kronor.

103:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 110) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till extra arvoden åt musiklärare vid de allmänna läroverken anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 3,265 kronor.

104:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 111) föreslagit riksdagen att *dels* minska det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i slöjd vid de allmänna läroverken från dess nuvarande belopp, 42,500 kronor, med 21,500 kronor till 21,000 kronor;

dels ock medgiva, att såsom bidrag till arvode åt manlig lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken må från och med den 1 juli 1924 från nämnda anslag utgå 42 kronor 50 öre för veckotimme, under villkor att vederbörande kommun för ändamålet tillskjuter minst samma belopp.

För budgetåret 1923—1924 är för ändamålet anvisat ett anslag av 42,500 kronor. Ifrågavarande undervisning är avsedd för manliga lärjungar vid de allmänna läroverken och är frivillig. Arvodet utgår nu till lärare med 85 kronor för veckotimme och bestrides helt av statsmedel. Det av Eders Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget innebär en ändrad anordning, varigenom för vinnande av begränsning i statens utgifter för slöjdundervisningen vederbörande kommuners ekonomiska medverkan påkallas. Kommunalt bidrag har uppställts såsom förutsättning för utgående av statsunderstöd, och skall enligt förslaget stat och kommun bidraga med halva det belopp, som hittills utgått. Genom denna åtgärd har en nedsättning kunnat vidtagas i anslaget med hälften eller alltså till i runt tal 21,000 kronor.

Enligt riksdagens mening förefinnas goda skäl för ett bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag. Då i stort sett städerna kunna sägas vara i förhållande till landsbygden särdeles gynnade i avseende å undervisningsanstalter, har riksdagen ej kunnat finna annat än billigt och rättvist, att kommun, på sätt föreslås, lämnar bidrag till ett frivilligt övningsämne vid ett läroverk. Något principiellt oriktigt i en dylik anordning har riksdagen icke kunnat finna, och då härjämte det bidrag, som från kommunerna ifrågasättes, uppgår till relativt blygsamt belopp, har riksdagen ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen

dels minskat det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i slöjd vid de allmänna läroverken från dess nuvarande belopp, 42,500 kronor, med 21,500 kronor till 21,000 kronor;

dels ock medgivit, att såsom bidrag till arvode åt manlig lärare i manlig slöjd vid de allmänna läroverken må från och med den 1 juli 1924 från nämnda anslag utgå 42 kronor 50 öre för veckotimme, under villkor att vederbörande kommun för ändamålet tillskjuter minst samma belopp.

105:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 112) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till extra arvoden åt lärarinnor i kvinnligt handarbete vid statens samskolor anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 3,300 kronor.

106:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 113) föreslagit riksdagen att till arvoden åt skolläkare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag å 59,000 kronor.

För innevarande budgetår utgår ifrågavarande anslag med 58,000 kronor. Anslagets storlek står i direkt proportion till antalet under höstterminen närvarande lärjungar vid de allmänna läroverken, och är den nu ifrågasatta höjningen beroende av den för höstterminen 1924 beräknade ökningen i lärjungeantalet.

Riksdagen, som bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till arvoden åt skolläkare vid de allmänna läroverken anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag å 59,000 kronor.

107:o) Eders Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 114) att för upprätthållande under läsåret 1924—1925 vid ett högre läroverk i Göteborg av provårskurs för blivande lärare vid de allmänna läroverken anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 15,500 kronor.

Mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, som innebär ett upptagande för budgetåret 1924—1925 av anslag för ändamålet till enahanda belopp, som utgår för innevarande budgetår, har riksdagen intet att erinra.

I detta sammanhang har riksdagen ansett sig böra framhålla följande.

Under erinran, hurusom enligt då gällande författningsbestämmelser i ämnet rektor vid provårsläroverk skulle, därest han tjänstgjorde såsom föreståndare för provårskursen, utöver honom tillkommande ordinarie avlöningsförmåner åtnjuta särskilt arvode av högst 1,500 kronor för år, påpekade riksdagens år 1922 församlade revisorer, att till rektorer vid provårsläroverk utöver sagda arvode av 1,500 kronor utbetalats ersättning för handledning av provårskandidater, och uttalade revisorerna såsom anmärkningsvärt befunnet, att skolöverstyrelsen oaktat bestämmelserna i ämnet ansett sig kunna tillerkänna ifrågavarande rektorer gottgörelse i nämnda hänseende.

Vid ärendets behandling inom statsutskottet framhöll utskottet, att gällande författningsbestämmelser i ämnet samt den till grund för densamma ligande utredningen och motiveringen syntes böra så tolkas, att arvodet till rektor vid provårsläroverk skulle utgå med högst angivna belopp av 1,500 kronor, och uttalade utskottet sin anslutning till den uppfattning, som revisorerna i detta hänseende gjort gällande. Härjämte uttalade utskottet sin förväntan, att någon ytterligare ersättning för handledning av provårskandidater utöver berörda arvodesbelopp framdeles icke bleve till vederbörande utbetald. I anledning härav utfärdade Eders Kungl. Maj:t vissa bestämmelser, enligt vilka bland annat föreskrevs, att rektor, som tillika tjänstgör såsom föreståndare för provårskurs och på grund därav äger uppbära särskilt arvode å högst 1,500 kronor, ej må utöver berörda arvode undfå ersättning för arbete, som står i samband med provårskursen. I det yttrande av skolöverstyrelsen, som föreligger under nu ifrågavarande punkt, gör överstyrelsen gällande, att de sålunda utfärdade ändrade bestämmelserna kunde tänkas innebära vissa konsekvenser ifråga om ersättning för de s. k. rektorskonferenserna. Då emellertid, framhåller överstyrelsen, enligt gällande provårsstadga § 10 mom. 1 dessa konferenser med dithörande föreläsningar icke ovillkorligen åläge vederbörande rektorer utan kunde, under viss förutsättning, komma att uppdragas åt annan lämplig person, syntes det överstyrelsen uppenbart, att ersättning även för dessa konferenser och föreläsningar fortfarande måste ingå i här ifrågavarande anslag.

Den av överstyrelsen åberopade bestämmelsen i gällande provårsstadga är av följande lydelse:

»Därest ej annorlunda föreskrivits, skola av föreståndaren för provåret eller, om hinder för honom möter, av annan lämplig person varje termin under ett erforderligt antal timmar hållas sammanträden med lärarkandidaterna för behandling, i form av föredrag, referat eller diskussion, av viktigare frågor rörande den allmänna uppfostrings- och undervisningslärans tillämpning på de särskilda uppgifter, som tillkomma i främsta rummet de allmänna läroverken men även övriga läroanstalter, vilka provårsutbildningen avser, samtliga dessa läroanstalters allmänna anordning och den för dem gällande lagstiftningen samt, där så lämpligen kan ske, viktigare delar av det svenska undervisningsväsendets historia och nuvarande organisation.»

Riksdagen har i anledning av skolöverstyrelsens yttrande velat uttala den uppfattningen, att det bör åligga vederbörande provårsföreståndare att mot åtnjutande av det honom såsom sådan tillerkända arvudet och utan särskild ersättning därutöver hålla dessa s. k. rektorskonferenser och föreläsningar, börande, för den händelse sistnämnda uppgift överlämnas åt annan person, det följaktligen ankomma på vederbörande föreståndare att av eget arvode bestrida härmed förenade särskilda kostnader. Lämnar ovanberörda bestämmelse i provårsstadgan rum för tvekan härutinnan, bör skyldigheten i angivna hänseende genom en ändrad och förtydligande formulering mera exakt framhållas.

Under uttalande härav får riksdagen anmäla, att riksdagen för upprätthållande under läsåret 1924—1925 vid ett högre läroverk i Göteborg av provårskurs för blivande lärare vid de allmänna läroverken anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 15,500 kronor.

108:o) I överensstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 115) har riksdagen, i likhet vad för innevarande budgetår ägt rum, för anordnande genom infödda lärare av undervisning i tyska och engelska vid de allmänna läroverken med flera läroanstalter anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 5,000 kronor.

109:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 116) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till täckande efter Eders Kungl. Maj:ts beprövande av utgifter, som skola bestridas av ljus- och vedkassan vid allmänt läroverk, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 3,500 kronor.

För innevarande budgetår utgår för ändamålet ett anslag av 10,000 kronor.

Riksdagen, som funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen såsom bidrag till täckande, efter Eders Kungl. Maj:ts beprövande, av utgifter, som skola bestridas av ljus- och vedkassan vid allmänt läroverk, anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 3,500 kronor.

110:o) Beträffande Eders Kungl. Maj:ts förslag angående det ordinarie förslagsanslaget till kommunala mellanskolor kommer riksdagen framdeles anmäla sitt beslut.

111:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 118) föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid kommunala mellanskolor från dess nuvarande belopp, 17,000 kronor, med 3,000 kronor till 20,000 kronor.

Anslagets höjning, som ytterst beror på det ökade antalet kommunala mellanskolor, har beräknats med hänsyn till det belopp, som under läsåret 1922—1923 verkliga tagits i anspråk för ifrågakvarande ändamål.

Riksdagen, som bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen höjt det ordinarie förslagsanslaget till undervisning i manlig och kvinnlig slöjd samt handarbete vid kommunala mellanskolor från dess nuvarande belopp, 17,000 kronor, med 3,000 kronor till 20,000 kronor.

112:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 119) föreslagit riksdagen, att *dels* medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 500 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 400 kronor; samt

till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Eders Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunder bestämmer;

dels ock för berörda ändamål anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 250,000 kronor.

För innevarande budgetår utgår ifrågasatt anslag med 200,000 kronor.

På grund av ökningen av de kommunala mellanskolornas antal har anslaget belopp visat sig otillräckligt. Den nu ifrågasatta anslagssumman är beräknad *dels* med hänsyn till de verkliga utgifterna för ändamålet under år 1922, *dels ock* under förutsättning av bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag angående ändrade grunder för statsunderstöd åt kommunala mellanskolor.

Riksdagen har intet att erinra mot den nu föreliggande framställningen och har förty *dels* medgivit, att tillfällig löneförbättring må för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 500 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 400 kronor; samt

till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Eders Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunder bestämmer;

dels ock för berörda ändamål anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 250,000 kronor.

113:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 120) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie reservationsanslaget till privatläroverken, nu 751,000 kronor, med 76,000 kronor, till 675,000 kronor samt i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppföra de i nämnda anslag ingående anslagsposterna med följande belopp, nämligen:

enskilda mellanskolor	kronor	18,225: —
högre flickskolor	»	422,550: —
högre goss- och samskolor	»	208,575: —
enskilda lärarinneseminarier	»	25,650: —

att utgå såsom ett gemensamt reservationsanslag å sammanlagt 675,000 kronor.

Under riksstatens åttonde huvudtitel finnes sedan åtskilliga år tillbaka uppfört ett ordinarie reservationsanslag till privatläroverk, från vilket utgår understöd åt ett flertal enskilda läroanstalter. Anslaget omfattar fyra olika anslagsposter, avsedda för enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier. Under de senare åren har anslaget utgått med ett belopp av 751,000 kronor, däri de nämnda anslagsposterna ingått med respektive 20,000 kronor, 470,000 kronor, 232,500 kronor och 28,500 kronor.

Departementschefen har nu erinrat, att under årens lopp reservationer uppstått å anslaget, enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning vid slutet av år 1922 uppgående till 103,187 kronor. Det har därför synts departementschefen möjligt att nu taga i anspråk en del av nämnda besparingar och därigenom i någon mån bidraga till budgetens lättande. Departementschefen har i sådant hänseende tänkt sig ett belopp av 76,000 kronor, varigenom förevarande anslag, nu 751,000 kronor, skulle nedbringas till 675,000 kronor. Den nedsättning av anslaget, som på nu angivet sätt skulle åvägbringas, borde proportionellt fördelas på de olika i anslaget ingående anslagsposterna samt vad som erfordras för utfyllnad till de nu utgående beloppen, eller sammanlagt 76,000 kronor, tagas från besparingarna å anslaget.

Riksdagen har intet att erinra mot den nu ifrågasatta anordningen, och har riksdagen alltså minskat det ordinarie reservationsanslaget till privatläroverken, nu 751,000 kronor, med 76,000 kronor till 675,000 kronor samt i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppfört de i nämnda anslag ingående anslagsposterna med följande belopp, nämligen:

enskilda mellanskolor	kronor	18,225: —
högre flickskolor	»	422,550: —
högre goss- och samskolor	»	208,575: —
enskilda lärarinneseminarier	»	25,650: —
att utgå såsom ett gemensamt reservationsanslag å sammanlagt 675,000 kronor.		

114:o) Beträffande vad Eders Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om det ordinarie förslagsanslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, kommer riksdagen att framdeles anmäla sitt beslut.

115:o) I överensstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 123) har riksdagen, i enlighet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 75,000 kronor.

116:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 124) har riksdagen, i enlighet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd åt

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 14 saml. Nr 8 A.

utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 16,000 kronor, att under de villkor, Eders Kungl. Maj:t må finna lämpligt föreskriva, utgå till styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm och till Göteborgs allmänna folkskolestyrelse med högst 8,000 kronor till vardera.

117:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 125) har riksdagen, i överensstämmelse med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, åt vissa anstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 27,100 kronor, att med den fördelning, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes, utgå till Maria Nordenfeldts högre handarbetslärarinneseminarium i Göteborg, föreningen Handarbetets vänner och Hulda Lundins högre slöjdseminarium i Stockholm samt Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm.

Folkundervisningen.

Folkundervisningen.

118:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 126) föreslagit riksdagen att *dels* bestämma, att från och med den 1 juli 1924 läraren i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminariet i Umeå skall åtnjuta avlöning enligt samma grunder som övriga lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier;

dels ock minska den i det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: Folkskoleseminarierna, nu 1,880,480 kronor, med 80 kronor till 1,880,400 kronor.

Den föreslagna löneregleringen för trädgårdsläraren vid seminariet i Umeå beräknas föranleda en merutgift från reservationsanslaget till folkskoleseminarierna å 2,200 kronor. Någon ökning av nu ifrågakvarande anslag har emellertid av denna anledning icke ansetts erforderlig.

Riksdagen, som icke funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får förty anmäla, att riksdagen

dels bestämt, att från och med den 1 juli 1924 läraren i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminariet i Umeå skall åtnjuta avlöning enligt samma grunder som övriga lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarier;

dels ock minskat den i det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: Folkskoleseminarierna, nu 1,880,480 kronor, med 80 kronor till 1,880,400 kronor.

119:o) I enligt med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 127) har riksdagen uppfört den i det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till folkskoleseminarierna ingående posten: stipendier för elever vid folkskoleseminarier med oförändrat belopp, 198,225 kronor.

120:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 129) föreslagit riksdagen att till anordnande av studentkurser vid folkskoleseminarierna i Strängnäs, Växjö, Stockholm och Kalmar, av parallellavdelningar vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Landskrona, Umeå, Karlstad och Luleå samt av preparandkurs vid folkskoleseminariet i Luleå anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 240,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft

dels två inom riksdagen väckta likalydande motioner (I: 36 och II: 106), i vilka hemställts, att riksdagen måtte, med avslag å Eders Kungl. Maj:ts förslag om indragning av första parallellavdelningen vid Skara seminarium, för anordnande av sådan avdelning anvisa ett belopp av 10,500 kronor utöver det anslag å 240,000 kronor, som av Eders Kungl. Maj:t begärts under punkt 129 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen;

dels ock en inom riksdagen väckt motion (I: 57), däri hemställts, att riksdagen ville besluta, att från och med läsåret 1926—1927 vid folkskoleseminariet i Skara skall anordnas en tvåårig utbildningskurs för småskollärarinnor för förvärvande av kompetens till lärarbefattning vid egentlig folkskola.

Till studentkurser och parallellavdelningar vid vissa folkskoleseminarier har riksdagen anvisat för budgetåret 1923—1924 ett extra reservationsanslag av 376,700 kronor. I anledning av den konstaterade nedgången i lärarbristen hava åtgärder vidtagits till minskning av lärarutbildningen, i det att studentkurserna vid folkskoleseminarierna i Uppsala och Lund med läsåret 1923—1924 nedlagts; härigenom besparades av sistberörda anslag ett belopp av 35,300 kronor. För vidtagande av en ytterligare inskränkning av lärarproduktionen har nu skolöverstyrelsen föreslagit indragning av första klassen av parallellavdelningen vid seminariet i Landskrona ävensom första klassen av motsvarande avdelning vid seminariet i Skara, detta sista dock under förutsättning, att i stället för parallellavdelningen vid Skaraseminariet, vilken avdelning skulle successivt upphöra, skulle från och med läsåret 1926—1927 inrättas en särskild utbildningskurs för småskollärarinnor till vinnande av folkskollärarkompetens. Departementschefen har anslutit sig till överstyrelsens uppfattning, i vad angår indragning av berörda parallellavdelningar, men beträffande den av överstyrelsen i fråga om Skaraseminariet uppställda förutsättningen förklarar sig hysa mycken tvekan om lämpligheten av att ersätta parallellavdelningen vid sistnämnda seminarium med den ifrågasatta utbildningskursen för småskollärarinnor, då härigenom syftemålet med berörda inskränkingsåtgärder delvis skulle förfelas. Dock har departementschefen icke ansett sig nu behöva definitivt taga ställning till denna fråga, utan ansett densamma böra bliva beroende på en framtida förnyad undersökning av förhållandena på detta område. I övrigt beräknar departementschefen anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1924—1925 till 330,000 kronor. Med hänsyn till en å anslagstiteln från en föregående

budgettermin förefintlig reservation å omkring 96,000 kronor, har anslaget nu ansetts kunna bestämmas till 240,000 kronor.

I ovanberörda motioner, I: 36 och II: 106, har framhållits önskvärdheten av att riksdagen för nästkommande budgetår beviljade medel till en parallellavdelning vid Skara seminarium i avvaktan på att skolöverstyrelsen framlägger fullständiga förslag till anordnande av omförmälda utbildningskurser för småskollärarynnor. I motionen I: 57 åter har betonats vikten av att vid Skaraseminariet en dylik utbildningskurs komme till stånd redan från och med läsåret 1926—1927.

I avseende å de av departementschefen föreslagna inskränkingsåtgärderna har riksdagen icke funnit anledning till erinran, och har riksdagen förty icke funnit skäl bifalla motionerna I: 36 och II: 106. Skulle en ytterligare nedgång i lärarbristen visa sig och till följd därav anordningar för en ytterligare begränsning av lärarproduktionen vara av nöden, förutsätter riksdagen, att de regleringsåtgärder, som i så fall bliva behöfliga, i första hand drabba de enskilda folkskoleseminarier, till vilka, enligt vad av det följande framgår, Eders Kungl. Maj:t äskat och riksdagen jämväl beviljat särskilt anslag. Dock lära härvid från Eders Kungl. Maj:ts sida vederbörliga dispositioner böra vidtagas i så god tid, att ifrågavarande seminarier icke ställas inför onödiga svårigheter i avseende å ordnande av sin undervisning.

Det i motion I: 57 framlagda yrkandet finner riksdagen värt allt beaktande, ej minst med hänsyn till den uppfattning, varåt 1922 års riksdag i en särskild skrivelse givit uttryck, då riksdagen anhållit om skyndsamt utredning angående inrättande av utbildningskurser för småskollärarynnor för vinnande av folkskollärarkompetens. Riksdagen är med motionären ense därom, att en dylik kurs lämpligen bör anordnas vid Skaraseminariet redan från och med läsåret 1926—1927. Något beslut av riksdagen i detta hänseende lärer nu icke erfordras, men förväntar riksdagen att förberedande åtgärder varda av vederbörande vidtagna, så att framställning i ämnet kan vara att förvänta i så pass god tid, att ett realiserande av detta önskemål varder möjliggjort.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen till anordnande av studentkurser vid folkskoleseminarierna i Strängnäs, Växjö, Stockholm och Kalmar, av parallellavdelningar vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Landskrona, Umeå, Karlstad och Luleå samt av preparandkurs vid folkskoleseminariet i Luleå anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 240,000 kronor.

121:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 130) föreslagit riksdagen att till bestridande av hyresersättning till rektorerna vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Lund, Karlstad och Umeå, utan rätt för sagda rektorer att å hyresersättningen åtnjuta dyrtidstillägg, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 12,500 kronor.

För innevarande budgetår utgår för ändamålet ett extra anslag av enahanda belopp, som nu föreslås. I avseende å beräkningen av anslaget föreligger nu allenast en mindre jämkning, föranledd av en förhöjning av hyresersättningen till rektorn vid seminariet i Umeå.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till bestridande av hyresersättning till rektorerna vid folkskoleseminarierna i Linköping, Skara, Kalmar, Lund, Karlstad och Umeå, utan rätt för sagda rektorer att å hyresersättningen åtnjuta dyrtidstillägg, anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 12,500 kronor.

122:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 131) har riksdagen, i enlighet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för beredande av hyresbidrag till lärare vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg, utan rätt för vederbörande lärare att å ifrågavarande hyresbidrag åtnjuta dyrtidstillägg, anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 12,000 kronor.

123:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 132) har riksdagen, i överensstämmelse med vad för innevarande budgetår ägt rum, till förhyrande av vissa lokaler för folkskoleseminariet i Göteborg samt till dessa lokalers uppvärmning, belysning och städning m. m. anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 2,675 kronor.

124:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 133) föreslagit riksdagen att för utförande av vissa ändringsarbeten å gymnastikhuset vid folkskoleseminariet i Göteborg anvisa för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag ett belopp av 25,000 kronor.

De ifrågasatta ändringsarbetena avse dels en ändamålsenligare anordning av avklädningsrummen, lärarrummet och duschrummet, dels ock en omläggning av uppvärmningssystemet i gymnastikhuset genom kokskaminernas ersättande med centraluppvärmning. Totalkostnaderna beräknas till 45,000 kronor, varav för budgetåret 1924—1925 nu äskas ett belopp av 25,000 kronor.

Riksdagen, som ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen för utförande av vissa ändringsarbeten å gymnastikhuset vid folkskoleseminariet i Göteborg anvisat för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag ett belopp av 25,000 kronor.

125:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 135) föreslagit riksdagen att till understöd åt Ateneums folkskoleseminarium och Göteborgs kvinnliga folkskoleseminarium anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 16,000 kronor, att utgå på de villkor och med det belopp till vartdera seminariet, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmas.

För innevarande budgetår utgår ifrågavarande anslag med 20,000 kr. Departementschefen har framhållit, att därest en ytterligare begränsning av lärarutbildningen vid ettdera eller båda seminarierna skulle visa sig av behovet påkallad, det borde tagas under omprövning, huruvida en dylik begränsning bör medföra jämkning i de belopp, som komma att tilldelas vederbörande seminarium. Med anslutning till vad departementschefen sålunda anfört vill riksdagen allenast erinra om vad riksdagen i samma hänseende här ovan under punkt 120 uttalat. Riksdagen, som i övrigt ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till understöd åt Ateneums folkskoleseminarium och Göteborgs kvinnliga folkskoleseminarium anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 16,000 kronor, att utgå på de villkor och med det belopp till vardera seminariet, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes.

126:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 136) föreslagit riksdagen att
dels bestämma, 1:o) att extra ordinarie ämnes- och övningsskollärare vid statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek skola, i likhet med vikarierande ämnes- och övningsskollärare vid samma seminarier, äga åtnjuta avlöning till belopp av 2,800 kronor för år för manlig lärare och 2,400 kronor för år för kvinnlig lärare; 2:o) att extra ordinarie lärare och vikarie å tillfälligtvis ledig befattning vid nämnda seminarier skola under tjänstledighet för styrkt sjukdom äga åtnjuta dem eljest tillkommande arvode med avdrag av ett belopp, motsvarande en tredjedel av den på ledighetstiden belöpande delen av arvodet samt 3:o) att extra ordinarie ämnes- och övningsskollärare vid ifrågavarande seminarier skola äga uppbära, utöver läraren eljest tillkommande arvode, ett särskilt lönetillägg av 200 kronor för år,
dels ock minska det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 138,475 kronor, med 8,475 kronor till 130,000 kronor.

Mot Eders Kungl. Maj:ts förslag angående införande av vissa bestämmelser rörande avlöning åt extra ordinarie och vikarierande lärare vid ifrågavarande seminarier har riksdagen icke funnit anledning till erinran. Det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 138,475 kronor. Den ifrågasatta sänkningen har möjliggjorts genom att en del av en å anslagstiteln förefintlig reservation tages i anspråk.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen

dels bestämt, 1:o) att extra ordinarie ämnes- och övningsskollärare vid statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek skola, i likhet med vikarierande ämnes- och övningsskollärare vid samma seminarier, äga åtnjuta avlöning till belopp av 2,800 kronor för år för manlig lärare och 2,400 kronor för år för kvinnlig lärare; 2:o) att extra ordinarie lärare och vikarie å tillfälligtvis ledig befattning vid nämnda seminarier skola under tjänstledighet för styrkt sjukdom äga åtnjuta dem eljest tillkommande arvode

med avdrag av ett belopp, motsvarande en tredjedel av den på ledighetstiden belöpande delen av arvodet samt 3:o) att extra ordinarie ämnes- och övningsskollärare vid ifrågavarande seminarier skola äga uppbära, utöver läraren eljest tillkommande arvode, ett särskilt lönetillägg av 200 kronor för år, *dels ock* minskat det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, nu 138,475 kronor, med 8,475 kronor till 130,000 kronor.

127:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 137) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisa:

dels för uppehållande av verksamheten vid statens småskoleseminarier i Lycksele och Hagaström ett belopp av 96,600 kronor,

dels för anskaffning av undervisningsmaterieell och böcker vid småskoleseminariet i Lycksele ett belopp av 13,000 kronor,

dels ock för anskaffning av böcker och inventarier vid småskoleseminariet i Hagaström ett belopp av 2,100 kronor.

För uppehållande av verksamheten vid de under denna punkt omnämnda småskoleseminarierna har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett extra anslag av 89,430 kronor. Den nu ifrågasatta ökningen av nämnda anslag är närmast föranledd av fullföljandet av Lycksele-seminariets organisation i enlighet med vid 1920 års riksdag bestämda planen.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen för budgetåret 1924—1925 såsom extra reservationsanslag anvisat:

dels för uppehållande av verksamheten vid statens småskoleseminarier i Lycksele och Hagaström ett belopp av 96,600 kronor,

dels för anskaffning av undervisningsmaterieell och böcker vid småskoleseminariet i Lycksele ett belopp av 13,000 kronor,

dels ock för anskaffning av böcker och inventarier vid småskoleseminariet i Hagaström ett belopp av 2,100 kronor.

128:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 138) föreslagit riksdagen att minska det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier, nu 381,000 kronor, med 51,000 kronor till 330,000 kronor.

Den föreslagna sänkningen av anslaget grundar sig på uppgifter från riksräkenskapsverket rörande utgifterna under år 1922.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen minskat det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till understöd åt småskoleseminarier, nu 381,000 kronor, med 51,000 kronor till 330,000 kronor.

129:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 139) föreslagit riksdagen att

dels besluta, att tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, skall för budgetåret 1924—1925 utgå med $\frac{3}{4}$ av det belopp, som må tillkomma mot-

svarande lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor och vid statens småskoleseminarier;

dels ock för sådant ändamål anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 30,000 kronor.

För ändamålet utgår för innevarande budgetår ett anslag av 22,500 kronor. Som detta anslag för år 1922 väsentligt överskridits, ifrågasättes nu en höjning av anslagsbeloppet.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen

dels beslutat, att tillfällig löneförbättring för lärare vid småskoleseminarier, som inrättats av landsting eller stad, som ej i landsting deltagit, skall för budgetåret 1924—1925 utgå med $\frac{3}{4}$ av det belopp, som må tillkomma motsvarande lärare vid folkskoleseminariernas övningsskolor och vid statens småskoleseminarier;

dels ock för sådant ändamål anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 30,000 kronor.

130:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 140) föreslagit riksdagen att

dels bestämma, att folkskolinspektör skall från och med den 1 juli 1924 äga uppbära tilläggsersättning för expenser med ett till 200 kronor sänkt belopp,

dels ock till bestridande av tilläggsersättning för expenser åt folkskolinspektörer anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 10,400 kronor.

För innevarande budgetår utgår för ändamålet ett extra anslag av 13,000 kronor, därvid tilläggsersättningen beräknats till 250 kronor för varje inspektör.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen

dels bestämt, att folkskolinspektör skall från och med den 1 juli 1924 äga uppbära tilläggsersättning för expenser med ett till 200 kronor för år sänkt belopp,

dels ock till bestridande av tilläggsersättning för expenser åt folkskolinspektörer anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 10,400 kronor.

131:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 141) föreslagit riksdagen att — med utslutande ur riksstaten av det ordinarie förslagsanslaget till resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer, nu 300,000 kronor — därstädes i stället för samma ändamål uppföra ett ordinarie reservationsanslag å 250,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft en motion (II:108), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta att i riksstaten bibehålla ett ordinarie förslagsanslag till resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer samt uppföra detsamma med ett belopp av 250,000 kronor.

Till stöd för detta yrkande har i motionen anförts följande:

»I bilaga till 1924 års statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, upptages under punkt 141 anslag till resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer, och har Kungl. Maj:t föreslagit dels nedsättning av det för budgetåret 1923—1924 bestämda anslaget å 300,000 kronor med 50,000 kronor till 250,000 kronor, dels ändring av förslaget natur från förslagsanslag till reservationsanslag samt av grunderna för förslaget utgående.

Ändringarna motiveras huvudsakligen med att genom dem skulle en besparing i statens utgifter vinnas. Visserligen anser även jag, att åtgärder för begränsning av statens utgifter böra vidtagas överallt, där de kunna anses befogade. Det synes mig dock ägnat att väcka förvåning, att strävandet i den angivna riktningen skall gå ut på en begränsning av folkskolinspektörernas resor. I den nu gällande, den 15 december 1914 utfärdade instruktionen för folkskolinspektörer, kontrasignerad av dåvarande ecklesiastikministern K. G. Westman, framhåves, att den tillsyn över skolväsendet, som åligger inspektör, har han att i främsta rummet utöva genom besök i de olika skoldistrikten och där befintliga skolor. En folkskolinspektör eftersträvar därför helt naturligt att göra inspektionsbesöken till huvudsak i sin verksamhet. Det går tydligen stick i stäv mot instruktionens mening och mot den hittillsvarande utvecklingen, om statsmakterna skulle vidtaga åtgärder, som egentligen innebure, att den inspektör bäst fyllde sin plikt mot sin arbetsgivare, staten, som reste så litet som möjligt.

Folkskolinspektörernas verksamhet är huvudsakligen dels kontrollerande, dels rådgivande. Det är inspektörerna, som å statens vägnar närmast skola tillse, att de anslag, som staten lämnar åt folkundervisningen, bliva använda enligt gällande föreskrifter och på ett sätt, som motsvarar folkundervisningens viktiga uppgift för det uppväxande släktets bildning och fostran. De anslagsbelopp, som det här gäller, äro avsevärda. I årets statsverksproposition upptages sålunda för folkskolor, fortsättningsskolor och högre folkskolor avsedda anslag, vilka skola stå under folkskolinspektörernas kontroll, till ett sammanlagt belopp av omkring 53,600,000 kronor. Det är givetvis ett statsintresse av största vikt, att dessa medel bliva använda på ett sätt, som motsvarar de med anslagen avsedda ändamålen, men det står i ringa överensstämmelse härmed att begränsa den verksamhet, som i särskild grad är ämnad att befordra en sådan användning av medlen. Vid sin kontrollerande verksamhet hava inspektörerna givetvis att tillse, att de för anslagens åtnjutande gällande villkoren blivit av skoldistriktet uppfyllda. Framför allt hava de dock att kontrollera lärarnas verksamhet och vaka över att denna verkligen giver bästa möjliga resultat i fråga om barnens undervisning och uppfostran. Men skall en sådan kontroll kunna utövas, måste inspektörerna tydligen ej alltför sällan besöka de särskilda lärarna i deras skolor, varför de i stor utsträckning måste ägna sin tid åt resor.

Ej mindre viktigt än den nu nämnda verksamheten är den, som avser att stödja det vid skolorna bedrivna arbetet. En inspektör blir kanske i främsta rummet en rådgivare. Han måste stå lärarpersonalen till tjänst med råd och anvisningar angående skolarbetets ändamålsenliga bedrivande. Särskilt gäller detta i vår tid, då i många avseenden en nydaning på undervisningsområdet gör sig gällande. Han skall emellertid också städe vara beredd att stå skolråd och skolstyrelser till hjälp med råd och upplysningar. Det kan gälla olika sidor av det egentliga skolarbetet men också skolväsendets lämpliga anordning samt ett ändamålsenligt och ekonomiskt tillgodo-seende av skolornas byggnadsbehov m m.

Av det nu anförda torde med tydlighet framgå, att en folkskolinspektör icke kan på förhand uppgöra en bindande plan för sina resor. Naturligtvis skall han, såsom ock instruktionen föreskriver, så långt som möjligt i förväg planlägga resorna. Men det kommer alltid för honom oförutsedda resor, som nödvändiggöra avvikelser från den ursprungliga planen. Det är därför icke möjligt, att inspektörernas resor alltid ske efter en på förhand av överordnad myndighet godkänd plan, utan något utrymme måste finnas för resor av mera tillfällig natur.

För ett ändamålsenligt tillgodoseende av de nu nämnda olika behoven skulle den av departementschefen i statsverkspropositionen förordade ordningen för planläggande av inspektörernas resor och fördelning av medel för dessa lägga mycket stora hinder i vägen. Enligt denna ordning skulle för varje inspektör av skolöverstyrelsen ett visst maximibelopp till resor för år bestämmas. Dessutom skulle skolöverstyrelsen tillse, att av reservationsanslaget ett visst belopp skulle stå till buds, därest för någon inspektör det bestämda beloppet ej skulle räcka till de för honom nödvändiga resorna, i vilket fall han på särskild framställning skulle kunna få ytterligare anslag.

Det är tydligt, att en sådan ordning skulle bli icke blott hinderlig utan också tung och byråkratisk. Man torde kunna utgå ifrån att överstyrelsen för att främja det ändamål, för vilket folkskolinspektionen är till, vid sin första fördelning av anslaget ville tilldela varje inspektör så stort belopp som möjligt. Men härigenom kunde lätt den situationen uppstå, att vid slutet av budgetåret några medel till resor icke voro tillgängliga. Det skulle då kunna inträffa, att ett skolråd, som tillkallat inspektören för en viktig angelägenhet, finge till svar, att staten icke tillåte inspektören att resa. Det vore ej förvånande, om man ute i skoldistriktet skulle hava svårt att förstå en dylik ordning. Om överstyrelsen till undvikande av sådana situationer som den nämnda ansåge sig nödsakad att reservera ett mera avsevärt belopp för sådana oförutsedda behov, bleve följden tydligen den, att de belopp, som kunde lämnas till de regelbundna resorna, bleve så begränsade, att huvudändamålet med folkskolinspektionen kunde äventyras. För övrigt föreligger med den föreslagna ordningen också den faran, att ett brådskande besök icke skulle kunna komma till stånd, därför att det nödvändiga medgivandet från överstyrelsen icke hunne inhämtas.

Av det sagda framgår, att den ordning i förevarande hänseende, som departementschefen förordat, enligt min mening skulle bli till skada för vårt folkskoleväsen och kunna leda till åsidosättande av viktiga statsintressen samt stå i strid mot folkskolinspektionens i instruktionen fastställda uppgift. Med det sagda har jag dock icke velat förneka, att icke större planmässighet i fråga om folkskolinspektörernas resor bör eftersträvas. Det synes mig därför lämpligt, att mera ingående föreskrifter angående inspektörernas resor lämnas av skolöverstyrelsen och att därvid tillses, att resplanerna uppgöras med största hänsyn till nödig sparsamhet samt, i den utsträckning så är lämpligt, efter enhetliga grunder för hela landet. Sker detta, torde anslaget till resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer, då detta, såsom av departementschefen framhålles, av vissa skäl under alla omständigheter kan väntas nedgå, kunna hållas ungefär vid det belopp, som i statsverkspropositionen upptagits, utan att anslaget göres till reservationsanslag, och det ur budgetssynpunkt eftersträfvade syftet alltså vinnas. Om anslaget får behålla karaktär av förslagsanslag, undvikas emellertid de olägenheter, som i det föregående angivits.»

Departementschefen har till en början påpekat, att en minskning av kostnaderna för inspektörernas resor utan vidare syntes komma att inträda däri- genom, att en hel del arbetsuppgifter med besök å ort och ställe ej längre föreläge, ävensom genom på sina håll vidtagna sänkningar av skjutstaxorna. Rådande förhållanden påkallade emellertid enligt departementschefens mening en sådan ordning, att statsverkets utgifter för nu ifrågavarande ändamål måste i förväg överblickas och trygghet vinnas för utgifternas hållande inom vederbörlig ram. För detta ändamål föreslås, att anslagets natur ändras från förslagsanslag till reservationsanslag. I samband med granskningen av folkskolinspektörernas förslag till resplaner skulle skolöverstyrelsen för varje inspektör fastställa det belopp, vartill kostnaderna för inspektionsresor inom hans inspektionsområde under budgetåret högst finge uppgå. Anslaget har med hänsyn härtill ansetts kunna sänkas till 250,000 kronor.

Riksdagen är i så måtto ense med departementschefen, att statens utgifter för nu ifrågavarande ändamål böra hållas inom en ram, som endast lämnar rum för sådana kostnader, vilka äro föranledda av ett verkligt behov. Då det emellertid gäller att anlägga en strängare hushållningssynpunkt på utgifterna för det ändamål, varom nu är fråga, är riksdagen tveksam, huruvida de av departementschefen anvisade utvägarna äro att förorda och huruvida de ekonomiska fördelar för statskassan, som till äventyrs härigenom skulle vinnas, icke komma att uppvägas av de olägenheter och praktiska svårigheter för skolväsendet, som skulle följa av ett bifall till departementschefens uppfattning.

Genom beskärning av möjligheten för folkskolinspektörerna att förmedelst resor och inspektioner skaffa sig kännedom om skolväsendets ställning inom sina respektive inspektionsområden är att befara, att inspektörsbefattningarna komma att övergå till av expeditionsgörömmål mer eller mindre tyngda administrativa tjänster. En dylik utveckling står icke i överensstämmelse med andan i gällande inspektörsinstruktion och skulle otvivelaktigt leda till förfång för skolväsendet och skoldistriktet. Då i avseende å det praktiska realiserandet av den utav departementschefen tänkta anordningen vissa belopp för år skulle av skolöverstyrelsen utmätas för bestridande av kostnaderna för inspektionsresor inom de olika distrikten, har departementschefen visserligen ansett, att hänsyn jämväl bör tagas till behovet av tillfälliga inspektionsbesök, men huru och i vilken utsträckning detta sistnämnda behov lämpligast bör eller kan tillgodoses, har icke angivits, och riksdagen föreställer sig, att stora praktiska svårigheter skola i detta hänseende yppa sig. Riksdagen har fördenskull icke funnit sig böra bifalla förslaget om ändrad natur å ifrågavarande anslag.

Såsom nyss antytts, behjärtar riksdagen till fullo departementschefens strävan att söka hålla kostnaderna för inspektionsresorna inom vederbörlig anslagsram. Detta syftemål anser riksdagen lika väl kunna nås däri- genom att skolöverstyrelsen övervakar, att inspektionsresorna varda planlagda på det mest

ändamålsenliga och för statsverket billigaste sätt, och därigenom att överstyrelsen noga tillser, att kostnaderna hålla sig inom ramen för det anvisade anslaget. Riksdagen har under denna förutsättning ansett beloppet av anslaget kunna bestämmas till vad Eders Kungl. Maj:t i detta hänseende föreslagit.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag och ovanberörda motion, minskat det i riksstaten upptagna ordinarie förslagsanslaget till resekostnadsersättning åt folkskolläroverförare, nu 300,000 kronor, med 50,000 kronor till 250,000 kronor.

132:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 142) föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor, nu 43,300,000 kronor, med 3,300,000 kronor till 46,600,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft bland annat följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen

dels en motion (I:2), däri hemställts, att riksdagen ville vid beviljande av anslag till statsbidrag för avlöning av lärarepersonal vid folk- och småskolor fästa det villkor, att genom Eders Kungl. Maj:ts försorg utredning verkställes och åtgärder vidtagas för åstadkommande av sådan ändring i gällande bestämmelser rörande anställning av lärare vid småskolor och utbetalande av löner och statsbidrag till dessa, att för tjänsten vid småskolan icke må utgå lön eller statsbidrag efter annan grund än den för småskollärare i allmänhet gällande;

dels ock två likalydande motioner (I:161 och II:228), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte vid fattandet av beslut rörande anslag till folkskoleväsendet i motiveringen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att omarbета för folkskoleundervisningen gällande författningar i syfte att bereda kommunerna skälig trygghet mot att för folkskoleundervisningens utveckling åläggas alltför tryckande ekonomiska bördor genom administrativa myndigheters åtgärder och därvid särskilt beakta,

a) att med hänsyn till såväl ekonomiska som principiella skäl villkoren för erhållande av statsbidrag till folkskollärares avlöning böra återföras till den av riksdagen fastställda lydelsen samt

b) att det enligt riksdagens mening är önskvärt, att de föreskrifter, vilka meddelas i folkskolestadgan och i särskild boställsordning för lärarepersonalen vid folk- och småskolor rörande kommuns skyldighet att tillhandahålla lärarbostäder, efter omarbetande med tillgodogörande av vunnen praktisk erfarenhet, måtte föreläggas riksdagen till godkännande.

Vad särskilt beträffar det i sistnämnda motioner gjorda yrkandet, är det samma formellt knutet vid »anslag till folkskoleväsendet». Något anslag med denna rubrik är icke uppfört i förslaget till riksstat för budgetåret 1924—1925. Riksdagen har emellertid ansett sig böra till saklig behandling upp-

taga sagda yrkande i samband med sitt utlåtande angående förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor.

Vad Eders Kungl. Maj:t i fråga om förevarande anslag föreslagit har ej givit riksdagen anledning till erinran.

Vad så beträffar de ovanberörda motionsvis framställda yrkandena, vill riksdagen först yttra sig om ovannämnda motion I:2.

Till stöd för det där framställda yrkandet har anförts följande:

»Enligt folkskolestadgan den 26 september 1921 § 1 skall den allmänna barnundervisningen i riket meddelas i folkskolan, som innefattar dels småskola (= klasserna 1—2), dels egentlig folkskola (= klasserna 3—6). För lärarkompetens till den egentliga folkskolan erfordras folkskollärarexamen, för kompetens till småskolan är nog med småskollärarexamen (§ 18). Ett vid § 18 fogat övergångsstadgande utvisar, att enligt tidigare författningar icke ens småskollärarexamen erfordras för behörighet att undervisa i småskolan, utan endast prövning inför folkskoleinspektör, stundom icke ens detta. Innan småskoleseminarierna inrättades, anställdes nämligen i stor utsträckning i småskolan lärarkrafter utan officiellt intygad lärarekompetens. Denna omständighet har gjort, att i folkskolestadgan sedan gammalt funnits ett stadgande, motsvarande det i nuvarande folkskolestadga i § 2 mom. 3 intagna stadgandet, om rätt för vederbörande att i småskolan anställa fullt utbildad folkskollärare, trots de ökade kostnader, icke blott för kommunen utan även för staten, som därmed följa. I den särskilda folkskolestadgan för Stockholm av den 22 juni 1923 (föret 8 november 1901) finnes till och med stadgad en skyldighet för huvudstaden att där anställa folkskollärare, varför i Stockholms folkskolor icke finnas anställda några småskollärare eller småskollärarinnor. Denna bestämmelse, liksom bestämmelsen i den allmänna folkskolestadgans § 2 mom. 3, är att betrakta närmast såsom en kvarleva från den tid, då några särskilda kompetensfordringar icke gällde för anställandet av lärare i småskolan och man därför var angelägen om att i huvudstadens skolor och i de andra skolor, där man så önskade, alltid fullt kompetenta lärarkrafter skulle vara att påräkna. Men sedan numera vid småskoleseminarierna en fullt tillfredsställande utbildning av lärarkrafter för småskolorna meddelas och avgångsexamen därifrån är en ovillkorlig kompetensfordran för anställning vid småskolan, finnes ingen anledning att vidhålla ett system, som tillför småskolan i betydande utsträckning överkvalificerade lärarkrafter och åsamkar stat och kommun onödiga utgifter till högst avsevärda belopp.

Skillnaden i löneförmåner framgår av efterföljande tablå, som dock endast upptager kontanta minimilöner:

	L ö n e g r a d			
	1	2	3	4
Folkskollärare: manlig	2,100	2,400	2,700	3,000
därav statsbidrag	1,910	2,210	2,510	2,810
kvinnlig	1,900	2,100	2,300	2,500
därav statsbidrag	1,710	1,910	2,110	2,310
Småskollärare: manlig	1,400	1,550	1,700	1,850
därav statsbidrag	1,280	1,430	1,580	1,730
kvinnlig	1,200	1,350	1,500	1,650

Till dessa minimilöner komma sedan, utom stadgade naturaförmåner, kommunala lönetillskott, dyrtidstillägg, övertidsersättningar m. m., m. m., så att

lönerna i de flesta fall äro väsentligen högre än vad ovanstående tabell utvisar.

Av tabellen framgår emellertid redan, vilket slöseri med skattebetalares medel, som ligger uti den nämnda anordningen. Den är lika avvita, som om man ville i de högre läroverkens nedersta klasser anställa lektorer med deras för ett helt annat ändamål avsedda högre kompetens och därmed följande högre avlöning.

Enligt gällande grunder för statsbidrags utgående till avlöning av lärare vid folk- och småskolor utgår statsbidrag efter examenskompetensen (folkskollärarexamen, respektive småskollärarexamen), men är icke beroende av huruvida lärarens tjänstgöring omfattar folkskole- eller småskolestadiet. Härav följer, att Stockholms stad och de övriga orter, som infört samma anordning, äga att för de å småskolestadiet undervisande examinerade folkskollärarna och folkskollärarinnorna uppbära det för lärare med folkskolekompetens utgående större statsbidraget.

En omläggning så, att statsbidraget skulle utgå icke efter examenskompetens utan efter *anställningens beskaffenhet*, skulle, så vitt man nu kan bedöma, enbart å statsbidraget till Stockholms stad medföra en inbesparing av omkring 200,000 (tvåhundra tusen) kronor, *dyrtidstilläggen oberäknade*. Stockholms folkskoleledning har visserligen i ett yttrande över en liknande motion vid förra årets riksdag beräknat, att nettobesparingen för statsverket skulle uppgå till endast omkring 90,000 (nittiotusen) kronor, dyrtidstilläggen oberäknade. Men därvid är att märka, bland annat, att skoldirektionen, såsom de vid dess yttrande fogade tabellerna utvisade, vid sina beräkningar endast tagit hänsyn till lönebeloppen i *första lönegraden*. Hade de verkliga åtnjutna lönegraderna medtagits, hade resultatet blivit ett helt annat. Att en övergång från det ena systemet till det andra kan medföra någon tidsutdräkt är naturligt; men säkerligen behöver övergångstiden icke bliva särdeles lång, då givetvis måste förutsättas, att de lärare eller lärarinnor med folkskollärarkompetens, som undervisa i småskola, förflyttas vid uppkommande ledigheter till lärareplatser i den egentliga folkskolan. (Jämför folkskolestadgan § 22 mom. 4—5.)

För hela riket är antalet folkskollärare (respektive lärarinnor), som uteslutande undervisa i småskolan, för närvarande 322, därav i Stockholm 277.»

Såsom framgår av motionen, åsyftas närmast folkskoleväsendet i Stockholm. Enligt den för folkundervisningen i Stockholm numera gällande stadgan av den 22 juni 1923 fordras för anställning vid Stockholms folkskolor såsom ordinarie eller extra ordinarie lärare, bland annat, att hava i föreskriven ordning avlagt folkskollärarexamen eller, då fråga är om anställning för undervisning å småskolestadiet, antingen folkskollärarexamen eller småskollärarexamen. Det förefinnes följaktligen icke, såsom i motionen påstås, en skyldighet för Stockholms stad att för småskolestadiet anställa folkskollärare utan en rättighet att å detta stadium välja mellan folkskollärare eller småskollärare. Denna rättighet tillkommer emellertid även varje skoldistrikt i riket. I folkskolestadgan 2 § mom. 3 heter det nämligen: »För uppehållande av undervisningen i småskola må, där kyrkostämman så beslutar, användas ordinarie eller extra ordinarie folkskollärare, tillsatt i den ordning, som i §§ 19—21 eller i § 24 sägs». Flera skoldistrikt, särskilt stadssamhällen, hava begagnat

sig av den kommunala självbestämmingsrätten i förevarande hänseende och i större eller mindre utsträckning anställt folkskollärarinnor i småskolan. Enligt gällande grunder för statsbidrags utgående till avlönande av lärare vid folk- och småskolor utgår statsbidraget efter examenskompetensen och är sålunda icke beroende av, huruvida lärarens tjänstgöring omfattar folkskole- eller småskolestadiet. De skoldistrikt, vilka för småskolestadiet anställt examinerade lärarinnor, äga sålunda att för dem uppbära det för lärare med folkskollärarkompetens utgående högre statsbidraget. Motionen åsyftar nu en ändring härutinnan i så måtto, att för lärarbefattning å småskolestadiet icke skall utgå lön eller statsbidrag efter annan grund än den för småskollärarinna i allmänhet gällande.

Riksdagen vill erinra därom, att en motion med motsvarande syfte väcktes vid 1923 års riksdag; denna motion, som allenast tog sikte på förhållandena i Stockholm, avstyrktes av första kammarens första tillfälliga utskott och blev av första kammaren avslagen.

Det syfte, motionen vill ernå, nämligen att avlöning och statsbidrag skall utgå närmast med hänsyn till det stadium i folkskolan, på vilket läraren är anställd och har sin tjänstgöring — d. v. s. småskollärlön på småskolestadiet och folkskollärlön på folkskolestadiet — måste givetvis leda till en uppdelning av lärarkrafterna på folkundervisningens båda huvudområden, småskolan och den egentliga folkskolan; detta innebär, att för småskolestadiet skulle anställas endast småskollärarinnor och för det egentliga folkskolestadiet endast folkskollärare. Riksdagen har ej kunnat undgå att finna, hurusom en dylik åskådning principiellt sett torde äga fog för sig. Då numera efter småskoleseminariernas senaste omorganisation småskollärarytbildningen kan anses hava blivit betydligt stärkt och förbättrad, kan från kompetensens synpunkt intet skäl anföras, varför icke de vid de nuvarande småskoleseminarierna utbildade lärarna böra över hela riket undervisa å det stadium av skolan, för vilket de äro avsedda. Det torde jämväl kunna sägas, att en anordning med undervisning av folkskollärare å småskolestadiet innebär i viss mån ett anlitage av överkvalificerad arbetskraft, vilket förhållande lika litet inom skolväsendet som på andra områden är att förorda. I motionen beröras de ekonomiska konsekvenserna av ett bifall till yrkandet. I detta hänseende torde vara vanskligt att i brist på exakta uppgifter göra några mera bestämda beräkningar. Oavsett emellertid den ekonomiska sidan av saken hyser riksdagen den uppfattningen, att den i motionen ifrågasatta anordningen förtjänar att från principiellt skolorganisatorisk och pedagogisk synpunkt tagas under närmare övervägande och bliva föremål för vederbörlig utredning av sakkunnig myndighet. Denna utredning bör uppenbarligen taga sikte på en lösning av de svårigheter, som äro förbundna med den ifrågasatta anordningens realiserande och vilka icke synas hava blivit i motionen tillfullo beaktade.

Den ifrågasatta omläggningen kan givetvis ej med ens genomföras

utan gör en successiv avveckling av rådande förhållanden nödvändig. Först i den mån sådana nuvarande folkskollärarinnor, vilka undervisa å småskolestadiet, avgå från sina befattningar, kunna småskolläraryrket tjänster i stället upprättas. Avvecklingen kan följaktligen taga en avsevärd tid i anspråk och även medföra för undervisningens vidkommande åtskilliga olägenheter. Men även efter genomförandet av en omläggning av angivna beskaffenhet kunna svårigheter i ett eller annat avseende tänkas uppstå, på vilka riksdagen nu saknar anledning att närmare ingå, men vilka riksdagen förutsätter böra bli föremål för närmare beaktande.

Riksdagen har följaktligen intet att invända mot att en utredning i berörda hänseende kommer till stånd, men hyser riksdagen den bestämda uppfattningen, att en dylik utredning icke bör knytas såsom villkor vid utgående av ett å riksstaten uppfört anslag, utan bör såsom en fullt fristående fråga behandlas och avgöras. Riksdagen, som alltså avslagit det i förevarande motion framställda yrkandet, i vad det avser fästandet vid ifrågavarande anslag av villkor om sagda utredning, har ansett sig böra anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande ändring i gällande bestämmelser, i syfte att avlöning och statsbidrag till lärare på småskolestadiet må utgå allenast efter de grunder, som i detta hänseende gälla för småskollärare i allmänhet, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill sagda utredning må kunna giva anledning.

I avseende å det i ovanberörda motioner (I: 161 och II: 228) framförda yrkandet vill riksdagen framhålla följande:

I motionen göres gällande, att Eders Kungl. Maj:t i kungörelsen angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor samt statsbidrag till sådan avlöning infört nya villkor för åtnjutande av statsbidrag till folkskollärares avlöning utöver dem, som fastställts av riksdagen. De åsyftade villkoren, vilka återfinnas i § 18 av samma kungörelse äro av följande lydelse:

- a) att skolan är anordnad i enlighet med gällande föreskrifter;
- c) att skoldistriktet för undervisningen tillhandahåller lämpliga lokaler samt ändamålsenliga skolmöbler och erforderlig undervisningsmaterieell.

I motionerna framhålles, att Eders Kungl. Maj:t »härigenom förklarar, att såsom villkor för erhållande av statsbidrag skola gälla ej blott av riksdagen fastställda villkor utan därutöver alla de, som Kungl. Maj:t eller underordnade myndigheter kunna finna lämpligt att föreskriva i administrativ väg».

Såsom i motionerna erinras, återfinnas nyssberörda villkor icke bland dem, vilka riksdagen, på sätt framgår av dess skrivelse nr 394/1918, uppställt för erhållande av statsbidrag. Emellertid har riksdagen i samband med fastställande av vederbörliga villkor för statsbidrags erhållande medgivit, att i fråga om tillämpningen av de av riksdagen godkända grunderna i berörda hänseende Eders Kungl. Maj:t må äga att utfärda de närmare föreskrifter, som i detta avseende kunde befinnas erforderliga. I detta åt Eders Kungl. Maj:t lämnade medgivande inbegripes enligt riksdagens mening en rätt för Eders

Kungl. Maj:t att utfärda villkor av den art, som i motionerna påtalas. Det torde också förefinnas så mycket mindre anledning att här tala om villkor, vilka föreskrivits utöver de av riksdagen fastställda, och därigenom tillskriva Eders Kungl. Maj:t ett åsidosättande av riksdagens beslut, som dels dessa av Eders Kungl. Maj:t ensamt utfärdade villkor innebära en kodifiering av en mångårig praxis, dels ock staten uppenbarligen måste tillförsäkra sig nödig kontroll i avseende å användningen av de betydande belopp, som anvisas för folkundervisningen i landet. Riksdagen har följaktligen icke kunnat dela den i motionerna hävdade uppfattningen i denna del.

I motionerna beröres vidare tillkomsten av gällande boställsordning för lärarpersonalen vid folk- och småskolan och påpekas, hurusom »den av Kungl. Maj:t utfärdade boställsordningen på flera viktiga punkter företer avvikelser från lärarylönenämndens och löneregleringskommitténs förslag, vilket riksdagen gjort till sitt». En i motionerna nu framförd anmärkning har riksdagen ansett sig böra i detta sammanhang upptaga till skärskådande.

I lärarylönenämndens förslag till grunder rörande lärarpersonalens bostadsförmån fanns en bestämmelse av följande innehåll: »Där lärarbostad icke innehåller det sålunda stadgade antalet rum, skall läraren enligt hyrespriserna å orten erhålla stadgad kontant ersättning för vad i sådant avseende brister, dock att ogift manlig ordinarie folkskollärare, vars bostad innehåller två rum och kök, icke äger rätt till särskild ersättning. Därest lärare icke åtnjuter bostad in natura, skall han enligt priserna å orten erhålla hyresersättning: ordinarie manlig folkskollärare, som är gift eller åtnjuter familjetillägg, ävensom kvinnlig folkskollärare, som åtnjuter familjetillägg, för tre rum och kök; ordinarie manlig folkskollärare, som är ogift, ävensom ordinarie kvinnlig folkskollärare, som icke åtnjuter familjetillägg, för två rum och kök; samt annan lärare för ett rum och kök; ävensom ersättning för bränsle». I motionerna anmärkes nu, att Eders Kungl. Maj:t, såsom framgår av § 12 mom. 1 och 2 i kungörelsen den 18 september 1918 angående ifrågasvarande boställsordning, »utan vidare uteslutit dessa särskiljande bestämmelser av gifta och ogifta lärare».

I motionerna har här förbisetts en av de väsentligaste grunderna för lärarylönenämndens löneförslag och den avvikelse, som Eders Kungl. Maj:t och riksdagen i detta hänseende vidtog. Lärarylönenämnden grundade nämligen i avseende å de kommunalt anställda lärarna sina löneregleringsförslag på den s. k. behovsprincipen, vars innebörd är, att befattningshavare, som är familjeförsörjare, skall åtnjuta högre avlöning än befattningshavare, som icke är familjeförsörjare. Denna princip tillämpade lärarylönenämnden beträffande den kontanta lönen genom att föreslå särskilda lönetillägg till familjeförsörjare och ifråga om bostadsförmånen genom att för familjeförsörjare förorda ett större rumsantal. Behovsprincipen underkändes av löneregleringskommittén, och ej heller Eders Kungl. Maj:t eller riksdagen ansågo sig

böra godtaga densamma. För lärarpersonalen vid folkskolorna kom sålunda i realiteten att föreligga endast två löneplan, ett för manliga och ett för kvinnliga folkskollärare. Uppenbarligen hade Eders Kungl. Maj:t att taga hänsyn härtill vid utfärdande av förenämnda kungörelse angående boställsordning. Skulle nu till ogift manlig lärare lämnas ersättning för två rum och till gift lärare ersättning för tre rum, komme i verkligheten för manliga lärare två olika löneplan efter behovsprincipens förutsättningar att införas, något som riksdagen genom underkännande av denna princip icke avsett.

Även om riksdagen måste fasthålla vid den uppfattningen, att, såsom ock vid lönefrågans behandling förutsattes, boställsordningen bör betraktas såsom ett lönespörsmål och bostaden såsom en ren löneförmån, finner dock riksdagen, att av praktiska skäl en jämkning i nu förevarande avseende kan äga fog för sig. Därest nämligen en ogift ordinarie manlig folkskollärare allenast är i åtnjutande av två rum och kök, synes han icke böra under alla förhållanden tillerkännas ersättning för det bristande tredje rummet. Riksdagen tänker därvid särskilt på de lärarbostäder, som uppförts eller påbörjats före den 1 januari 1919 och som enligt boställsordningen skola, därest de i övrigt äro tjänliga, även efter sagda tidpunkt anses som lagliga. I dessa fall synes den ordningen böra kunna tillämpas, att ogift ordinarie manlig folkskollärare, som bebor tjänstebostad av två rum och kök, vilken uppförts eller påbörjats före den 1 januari 1919, icke äger rätt till ersättning för bristande utrymme, därest tjänstebostaden i övrigt fyller de för bostad av nyssnämnda storlek föreskrivna bestämmelser.

Riksdagen förbiser icke, att en ändring av denna innebörd står i principiell motsättning till grunderna för 1918 års lönereglering, men anser dock praktiska skäl tala för densamma. Därvid vill emellertid riksdagen betona, att denna avvikelse från gällande bestämmelser icke må tagas till intäkt för rubbning i övrigt av de föreskrifter, som i detta hänseende äro i boställsordningen givna; där full ersättning utgår, bör denna utgå med samma belopp för ogift som för gift manlig lärare, d. v. s. för minst tre rum och kök.

I motionerna har uttalats, att de föreskrifter, som i boställsordningen meddelas rörande kommuns skyldighet att tillhandahålla lärarbostäder, böra efter omarbetande föreläggas riksdagen till godkännande. Riksdagen hyser den uppfattningen, att, i den mån befogade krav på förbättringar framkomma, man genom partiella ändringar och jämkningar, på sätt redan i några fall skett, bör kunna vinna samma mål, motionerna åsyfta. Härav följer, att riksdagen icke heller i denna del funnit sig böra biträda förslaget.

Riksdagen får alltså

dels anmäla, att riksdagen höjt det ordinarie förslagsanslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor, nu 43,300,000 kronor, med 3,300,000 kronor till 46,600,000 kronor;

dels ock i anledning av förenämnda motion I: 2, anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning rörande ändring i de i ämnet gällande

bestämmelser i syfte att avlöning och statsbidrag till lärare på småskolestadiet icke må utgå efter annan grund än den för småskollärare i allmänhet gällande, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill sagda utredning må kunna giva anledning.

133:o) Beträffande Eders Kungl. Maj:ts förslag, att med uteslutande av det nu i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till befrämjande av folkundervisningen bland de i rikets nordligaste trakter bosatta finnar, uppföra ett ordinarie förslagsanslag till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter, kommer riksdagen att framdeles anmäla sitt beslut.

134:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 144) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål, nu 185,000 kronor, med 25,000 kronor till 160,000 kronor.

Det nu föreslagna anslagsbeloppet är beräknat med hänsyn till utgifterna för läsåret 1923—1924.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen minskat det ordinarie förslagsanslaget till lappmarks ecklesiastikverk, folkbildningsändamål, nu 185,000 kronor, med 25,000 kronor till 160,000 kronor.

135:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 145) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till beredande av möjlighet till skolgång för fattiga, på längre avstånd från skola boende skolpliktiga barn inom Hotagens och Frostvikens församlingar anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 3,000 kronor att användas enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

136:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 146) föreslagit riksdagen att till avlöning av lärare åt vid vanföranstalter och kustsanatorier intagna barn i skolåldern anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 23,000 kronor.

För innevarande budgetår utgår för ändamålet ett anslag av 20,000 kronor. Med hänsyn till en enligt budgetredovisningen uppkommen merutgift för år 1922 har nu anslaget föreslagits utgå med ett till 23,000 kronor förhöjt belopp.

Riksdagen, som bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till avlöning av lärare åt vid vanföranstalter och kustsanatorier intagna barn i skolåldern anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 23,000 kronor.

137:o) Eders Kungl. Maj:ts har (punkt 147) föreslagit riksdagen att dels godkänna sådan ändring i grunderna för utgående av statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid folkskola, att hinder för utbekommande

av sådant statsbidrag ej skall möta därav, att undervisningen i ämnet varit inställd å de för vederbörande skola i distriktets reglemente såsom lovdagar angivna dagarna, under förutsättning dock att det sålunda avkortade antalet undervisningsdagar icke understiger 30;

dels ock i riksstaten upptaga det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av undervisning i hushållsgöromål i egentlig folkskola med oförändrat belopp, 267,000 kronor.

Den föreliggande utredningen giver vid handen, att en lucka förefinnes i gällande bestämmelser om ifrågavarande statsbidrags utgående nämligen därutinnan, att — i motsats mot vad fallet är beträffande statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid högre folkskolor — stadgande saknas därom, att i undervisningstiden må inräknas de i vederbörande skoldistrikts reglemente såsom lovdagar angivna dagarna. Kravet på en sådan ändring av förevarande bestämmelser, som möjliggör ett dylikt inräknande, har departementschefen funnit fullt befogat, varvid han emellertid i likhet med skolöverstyrelsen ansett fordran på en minimitid av 30 undervisningsdagar under alla förhållanden böra upprätthållas. Någon ändring av beloppet å det nu i riksstaten till 267,000 kronor upptagna ordinarie förslagsanslaget till anordnande av undervisning i hushållsgöromål i egentlig folkskola har icke ansetts erforderlig.

Riksdagen, som icke funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen

dels godkänt sådan ändring i grunderna för utgående av statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid folkskola, att hinder för utbekommande av sådant statsbidrag ej skall möta därav, att undervisningen i ämnet varit inställd å de för vederbörande skola i distriktets reglemente såsom lovdagar angivna dagarna, under förutsättning dock att det sålunda avkortade antalet undervisningsdagar icke understiger 30;

dels ock i riksstaten upptagit det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av undervisning i hushållsgöromål i egentlig folkskola med oförändrat belopp, 267,000 kronor.

138:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 148) har riksdagen i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppfört det ordinarie reservationsanslaget till undervisningsmateriell m. m. för folkskolor med oförändrat belopp, 5,000 kronor.

139:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 149) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie förslagsanslaget till understödjande av folkskolebarns ferieresor, nu 125,000 kronor, med 10,000 kronor, till 115,000 kronor.

Under en lång följd av år har riksdagen beviljat anslag till understödjande av folkskolebarns ferie- och studieresor, senast för år 1922 ett belopp av 175,000 kronor. För första halvåret 1923 anvisades emellertid, i enlighet

med Eders Kungl. Maj:ts därom framställda förslag, blott ett anslag av 125,000 kronor till understödjande av folkskolebarns ferieresor. Till studieresor beviljades alltså inga medel, och så skedde ej heller för budgetåret 1923—1924, utan upptogs anslaget för sistnämnda år till samma belopp, 125,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har gjort framställning om anslag för budgetåret 1924—1925 ej blott för ferieresor utan även för studieresor. För ferieresorna beräknade överstyrelsen en kostnad av 125,000 kronor. Sammanlagt begärdes för båda de ifrågavarande ändamålen ett anslag av 375,000 kronor.

För understödjande av folkskolebarns ferieresor tillstyrker departementschefen, att anslag för budgetåret 1924—1925 beviljas med ett av järnvägsstyrelsen såsom erforderligt beräknat belopp, 115,000 kronor, vilket innebär en sänkning i förhållande till innevarande budgetårs anslag med 10,000 kronor. Vad studieresorna beträffar har departementschefen icke ansett sig kunna förorda, att medel till detta ändamål begäres hos 1924 års riksdag.

Eders Kungl. Maj:ts till 1922 års riksdag avlätna förslag i ämnet innebar ett inställande tills vidare av de förutvarande studieresorna. Detta var betingat av den rådande depressionen. Riksdagen förklarade då — under livligt behjärtande av betydelsen utav dessa resor, vare sig de vore ferie- eller studieresor — att enligt riksdagens mening under dåvarande ekonomiska situation det av Eders Kungl. Maj:ts då framlagda förslaget erbjöde en väl anpassad interimsanordning. Emellertid betonade dock riksdagen vikten av att den verksamhet, som här avsåges, i sina förutvarande former kunde återupptagas, så snart tidsläget sådant medgäve.

Riksdagen hyser fortfarande den uppfattning, åt vilken riksdagen sålunda givit uttryck. Under framhållande av önskvärdheten av att omständigheterna snart måtte medgiva anslaget uppförande i dess förutvarande omfattning, har riksdagen ansett den ekonomiska ställningen mana till försiktighet i avseende å alltför starka höjningar å de av Eders Kungl. Maj:ts föreslagna anslagsbeloppen.

I detta sammanhang har riksdagen ansett sig böra fästa uppmärksamheten å ett förhållande, däri en rättelse synes utskottet önskvärd. Skolöverstyrelsen har i ett den 10 oktober 1922 i förevarande ämne avgivet utlåtande påpekat vissa omständigheter, som synas giva vid handen, att det allmännas verkliga kostnader för ifrågavarande resor icke uppgå till de belopp, som från statsverket levereras till statens järnvägar såsom täckning av pris-skillnaden mellan den av barnen erlagda biljettavgiften och biljettens normala pris. Då statens järnvägar erhåller fulla biljettpriset för alla studieresande skolbarn, måste studieresorna medföra ett tillskott i järnvägarnas driftresultat. Till jämförelse har överstyrelsen meddelat, att flertalet enskilda järnvägar i landet kunnat lämna lika stor nedsättning i biljettpriset vid folkskolebarns ferie- och studieresor som statens järnvägar, utan att dessa enskilda järnvägar dock äro berättigade till eller komma i åtnjutande av någon

som helst ersättning härför från det allmänna. Då syftet med den verksamhet, varom nu är fråga, enligt riksdagens uppfattning är av sådan allmän samhällelig betydelse, att i förevarande fall ersättning icke bör påkallas utöver statsbanornas självkostnader, synes riksdagen giltiga skäl föreligga för att åtgärder vidtagas för nedbringande av barnens biljettavgifter till belopp, som kunna anses överensstämma med järnvägsdriftens självkostnader. Riksdagen har ansett sig böra anhålla om att bestämmelser utfärdas i berörda hänseende.

Riksdagen får alltså,

dels anmäla, att riksdagen minskat det ordinarie förslagsanslaget till understödande av folkskolebarns ferieresor, nu 125,000 kronor, med 10,000 kronor till 115,000 kronor;

dels ock anhålla, det Eders Kungl. Maj:t måtte utfärda bestämmelser beträffande folkskolebarns ferie- och studieresor i syfte att barnens biljettavgifter bringas ned till belopp, som stå i överensstämmelse med statsbanornas självkostnader.

140:o) I överensstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 150) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, beviljat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 10,400 kronor, att utgå till upprätthållande under läsåret 1924—1925 av svensk undervisning åt svenska barn: i Berlin med högst 2,200 kronor, i London med högst 6,000 kronor och i Hamburg med högst 2,200 kronor, samtliga beloppen enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa.

141:o) I en inom riksdagen väckt motion (II: 117) har hemställts, att ett statsunderstöd av 7,000 kronor måtte beviljas svenska skolan i Kina att under budgetåret 1924—1925 utgå under de villkor och enligt de bestämmelser Eders Kungl. Maj:ts regering finner lämpligt fastställa.

Till stöd för detta yrkande har i motionen anförts följande:

»Genom Kungl. Maj:ts resolution av 24 november 1923 har den till Kikungshan, provinsen Honan, förlagda svenska skolan i Kina på av skolans föreståndare filosofie licentiat David Olsson gjord och av kungl. skolöverstyrelsen tillstyrkt framställning tillerkänts realskoleexamensrätt under en tid av tre år, räknad från och med läsåret 1923—1924.

Denna skola, som äges av en i Sverige grundad förening, kallad Andelsföreningen svenska skolan i Kina, vars styrelse utse medlemmarna, nio till antalet, av skolans styrelse i Kina, är sålunda genom denna resolution ställd på i huvudsak samma plan som en del enskilda läroanstalter i Sverige.

I nära anslutning till den gjorda framställningen om medgivande av realskoleexamensrätt för svenska skolan i Kina har nämnda andelsförening i skrivelse av den 12 sistlidne november till regeringen ingivit ansökan om ett statsbidrag till denna numera av staten erkända läroanstalt beräknat till 7,000 kronor per år i och för bedrivande av skolans verksamhet.

Skolstyrelsen har i utlåtande av den 3 december 1923 efter en särdeles välvillig motivering hemställt att under budgetåret 1924—1925 måtte svenska skolan i Kina beredas ett statsunderstöd av sagda belopp att utgå under de

villkor och enligt de bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt att fastställa.

Då i detta ärende jämväl infordrat utlåtande från statskontoret först kunnat inkomma under innevarande år vid en tidpunkt, då arbetet å statsverkspropositionen redan förelåg avslutat, och då denna i och för sig icke särdeles stora anslagsfråga torde ur vägande synpunkter finnas förtjänt av beaktande, lärer det ej kunna anses obefogat att i motionsväg bringa densamma under riksdagens prövning.

Såsom av ovanberörda handlingar framgår, har kungl. skolöverstyrelsen, förutom på de till densamma ingivna skolredogörelserna, i väsentliga delar byggt sin värdesättning av skolan, dess arbete och förutsättningarna för detta arbetes bedrivande på yttrande av professor Knut B. Westman, vilken på anmodan av skolöverstyrelsen under 12—16 maj 1923 verkställt inspektion vid svenska skolan i Kina, och av minister David Bergström, vilken jämväl besökt skolan och under åren 1920—1922 på skolstyrelsens anhållan fungerat som skolans inspektor.

I den utförliga inspektionsberättelsen, som av professor Westman avgivits, lämnas ingående redogörelse för skolan, dess förläggning och uppgift, dess lokaler, dess lärare och undervisning, dess skolhem, arbete för karaktärsfostran m. m.

Professor Westmans den 28 maj 1923 dagtecknade inspektionsberättelse slutar med följande ord:

Inom andelsföreningen svenska skolan i Kina förberedes för närvarande en ansökan om statsunderstöd till skolan. Det synes mig, att en sådan ansökan kan tillstyrkas, då den kan väl motiveras såväl genom skolans betydelsefulla uppgift som genom dess redan ådagalagda förmåga att fylla densamma.

Förvisso befinner sig skolan ännu på ett begynnelsestadium. Men förvärvandet av den nu befintliga lärarestaben ävensom det nu beslutade bygget beteckna två viktiga steg framåt till höjande och konsoliderande av dess arbete. Vinnes under den närmaste tiden rätten att förrätta realskoleexamen och eventuellt också statsunderstöd, blir detta en mycket avsevärd faktor i skolans vidare utveckling. Och man torde då med tillförsikt kunna betrakta dess framtida ställning och möjlighet att fylla sin betydelsefulla uppgift som betryggad.

I det yttrande av den 14 augusti 1923, som minister Bergström på anmodan ingivit till skolöverstyrelsen, har denne, jämte sitt vitsordande av det nitiska, goda och förtjänstfulla arbete, som skolans styrelse och dess lärarekår i sitt kall nedlagt, särskilt understrukit betydelsen av att elever från denna skola kunna beräknas bliva Sverige och svenska intressen till icke ringa gagn på grund av den kunskap och färdighet de från barnsben äga i kinesiska språket och vilken kunskap och färdighet de genom den svenska skolans försorg kunna få ytterligare befastad och utvecklad.

Det är nämligen så att i denna skola, där undervisningsspråket är svenska och där engelska är det först inträdande främmande språket på undervisningsschemat, såsom andra främmande språk ingår tyska eller kinesiska, ettdera språket obligatoriskt med början i 4:e klassen. Härigenom öppnar sig bland annat utsikt för svensk handel och industri att vid fortsatt arbete på Kina kunna för detta arbete vinna och tillvarataga lämpliga unga svenskar, utgångna från denna skola, vilka äga det stora företrädet som en tidigt för-

värvad kunskap i kinesiska språket och förtrogenhet med de kinesiska förhållandena skänka.

Till vad som nu framhållits i avseende å själva skolan och dess undervisning bör fogas, att den andelsförening, som äger skolan och genom skolans styrelse och lärarkår bedriver dess verksamhet, hittills ensam bestritt alla därmed förenade kostnader såsom lärarelöner, uppförande och reparation av byggnader samt i övrigt allt vad till undervisningen och dess skötsel hör. Föräldrarna bekosta barnens resor och deras direkta underhåll i skolhemmet. Terminsavgifter i skolan ha endast betalats av ett fåtal elever. Nybyggnaderna för skolan och skolhemmet, vilka planlagts av andelsföreningen, hava krävt och komma att kräva betydande kostnader.

Med hänsyn härtill och då denna för svenska barn avsedda skola och den vid densamma bedrivna undervisningen från behörigt sakkunnigt håll erkänts vara förtjänt av ekonomiskt understöd från statens sida, lär det få anses lämpligt, att ett skäligt statsanslag nu beviljas för detta ändamål från och med det år, varunder den realskolexamensrätt som blivit skolan tillerkänd inträder.

Såsom kungl. skolöverstyrelsen i sitt utlåtande i ämnet framhållit, åtnjuta redan vissa läroanstalter i utlandet understöd från svenska statens sida i form av anslag till särskild svensk undervisning åt svenska barn. För svenska skolan i Kina, vilken, på grund av den stora svårigheten att icke säga ogörligheten för barnens föräldrar att från ett så avlägset land och på det tidiga skolstadium som nu är i fråga sända dem för skolgång till Sverige, fått till uppgift att fullt och helt föra sina lärjungar fram från den första förberedande klassen till realskoleexamen, lärer sålunda fullt fog få anses föreligga för en framställning i syfte att främja detta undervisningsbehov, och bör för skolans understödjande ett skäligt anslag från statens sida beviljas.»

Den skola, för vilken anslag av statsmedel nu ifrågasättes, har till syfte att i Kina giva svenska barn en svensk utbildning, motsvarande den, som i hemlandets skolor leder upp till realskoleexamen. Skolan räknar för närvarande över 50 lärjungar, till största delen barn av svenska missionärer, och är att betrakta som ett led i strävandena att bevara den svenska kulturen hos de i främmande land boende svenskar. Med hänsyn till de kostnader, skolans verksamhet medfört, har framställning gjorts om beredande av ett anslag av 7,000 kronor såsom bidrag för uppehållande av nämnda verksamhet. Denna framställning har blivit tillstyrkt av skolöverstyrelsen, som vitsordat, att skolan av allt att döma på ett i det hela tillfredsställande sätt fyllt sin uppgift. Jämväl statskontoret har i infordrat yttrande förklarat omständigheterna tala för utverkande hos riksdagen av något understöd till skolan. Då emellertid i ärendet icke förebragts någon utredning beträffande skolans ekonomi, ansåg statskontoret det kunna ifrågasättas, att anslaget bestämdes till ett lägre belopp än vad som begärts, exempelvis 5,000 kronor. Statskontorets yttrande inkom emellertid till vederbörande statsdepartement så sent, att hänsyn till berörda framställning icke kunde tagas vid statspropositionens utarbetande.

Riksdagen, vars vederbörande utskott tagit del av samtliga till detta ärende hörande handlingar, har funnit goda skäl föreligga för att ifrågavarande

skola beredes ett understöd från svenska statens sida. Skolan fyller utan tvivel en betydelsefull uppgift, och de yttre förutsättningarna för dess verksamhet samt dess organisation i övrigt synes lämna full garanti för att skolan i stort sett kan vinna det mål, den satt sig före.

I fråga om storleken av det bidrag från statens sida, som ifrågasättes, har, såsom nämnts, statskontoret föreslagit 5,000 kronor, därvid statskontoret åberopat, att någon utredning rörande skolans ekonomi icke vore i ärendet förebragt. Riksdagen, vars förenämnda utskott fått till sig överlämnad en redogörelse för skolverksamhetens ekonomiska ställning för år 1923, har funnit densamma lämna stöd för beviljande av det högre beloppet, 7,000 kronor. För åtnjutande av ett sålunda tillmätt statsbidrag torde utöver de villkor, som uppställts för utövande av den skolan medgivna realskolexamensrätten, i tillämpliga delar böra föreskrivas villkor av samma art som de, vilka fastställts för statsunderstöd till andra svenska skolor i utlandet.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen, med bifall till ovanberörda motion, för budgetåret 1924—1925 beviljat ett extra anslag av 7,000 kronor såsom understöd under sagda budgetår åt svenska skolan i Kina, att utgå under de villkor och bestämmelser, som Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa.

142:o Eders Kungl. Maj:t har (punkt 151) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskolor, nu 3,000,000 kronor, med 575,000 kronor, till 2,425,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft åtskilliga inom riksdagen väckta motioner, i vilka yrkanden gjorts, som rikta sig dels mot fortsättningsskolans karaktär av obligatorisk skola dels mot omfattningen av fortsättningsskolans lärotid.

Eders Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framlagda förslag har icke givit utskottet anledning till erinran.

I anledning av de motionsvis gjorda yrkandena, vilka riksdagen avslagit, har riksdagen emellertid ansett sig böra framhålla följande.

Att svårigheter förefinnas för skoldistriktet vid övergången till den genom 1918 års skolreform införda nya ordningen är riksdagen villig erkänna. Detta har ock av riksdagen förutsetts, och riksdagen har förklarat, att skoldistrikt efter medgivande av Eders Kungl. Maj:t må, där förhållandena sådant påkalla, kunna även efter utgången av år 1926 under viss tid i större eller mindre mån vinna befrielse från vad eljest åligger distriktet. Denna bestämmelse inrymmer följaktligen en befogenhet för Eders Kungl. Maj:t att i skälig utsträckning dispensera från vederbörande föreskrifter, och föreställer sig riksdagen, att Eders Kungl. Maj:t därvid särskilt tager hänsyn till de svårigheter, som kunna möta i avlägsna och glest befolkade delar av landet, framför allt i Norrland.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen minskat det ordinarie förslagsanslaget till understöd för avlönande av lärare vid fortsättningsskolor, nu 3,000,000 kronor, med 575,000 kronor till 2,425,000 kronor;

143:o Eders Kungl. Maj:t har (punkt 152) föreslagit riksdagen att till utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 130,000 kronor, att utgå enligt Eders Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft en inom riksdagen väckt motion (II: 100), däri hemställts, att i riksdagens beslut angående anslag till utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor för budgetåret 1924—1925 måtte inrymmas medgivande av i motionen närmare angiven innebörd.

Till stöd för detta förslag har i motionen anförts följande:

»Då det gäller förverkligandet av 1918 års riksdags beslut om fortsättningsskolan, är, såsom redan i framställningen till riksdagen i detta ämne betonades, frågan om anskaffande av lämpliga lärare en av de mest betydelsefulla och svårlösta. För utbildande av lärare för denna skola hava såsom bekant med anlitande av för ändamålet utav riksdagen beviljade anslag från och med år 1919 anordnats särskilda utbildningskurser. Jämväl i årets statsverksproposition är anslag för detta ändamål upptaget. Den utbildning, som hittills anordnats, har dock enbart avsett ett av fortsättningsskolans läroämnen, nämligen arbetskunskap, och framför allt tagit sikte på den yrkesbestämda fortsättningsskolan i anslutning till jordbruk med binärningar.

Emellertid har behov alltmer gjort sig kännbart att också kunna anordna särskild utbildning för lärare i ett annat av fortsättningsskolans läroämnen, nämligen medborgarkunskap. Detta behov har vid upprepade tillfällen framförts av skolöverstyrelsen. Senast i sin framställning om anslagsäskanden hos innevarande års riksdag har överstyrelsen upptagit denna fråga och betonat behovet av att tillfälle beredes till utbildning för undervisning i medborgarkunskap, vilket torde kunna sägas vara fortsättningsskolans i vissa avseenden viktigaste ämne och som också ställer större fordringar på lärarens personlighet och hans intresse för samt hans insikt i och erfarenhet från samhällslivet än något av de övriga.

Det arbete jag under de senare åren personligen nedlagt för främjande av undervisningen i detta ämne — dels som föreläsare, dels som författare — har övertygat mig om så väl det enastående livliga intresse, som förefinnes för ifrågasvarande undervisning, som också om det behov av råd och ledning vid undervisningsarbetets bedrivande, som mången gång är av nöden. Det synes mig uppenbart, att det för erhållandet av impulser och vägledning för en riktig behandling av det ifrågasvarande svåra och i många hänseenden krävande ämnet skulle vara av synnerligt värde, om tillfälle kunde beredas lärare vid fortsättningsskolor att deltaga i särskilda för ändamålet anordnade kurser. Vid dylika kurser skulle kunna mottagas ett betydligt större antal deltagare än vid kurserna i arbetskunskap, och de kunde göras avsevärt kortare än dessa. En eller annan kurs årligen skulle säkerligen bli av stort gagn.

Jag anser därför önskvärt, att åtminstone ett försök må komma till stånd och att i detta syfte medgivande lämnas, att av det anslag för budgetåret 1924—1925 till utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor, som riksdagen må komma att bevilja, erforderlig del får användas till anordnande av en utbildningskurs i medborgarkunskap.»

Av 1923 års riksdag beviljades för ändamålet ett belopp av 150,000 kronor att jämte ett på anslaget beräknat överskott å 90,000 kronor användas under budgetåret 1923—1924. Ifrågavarande anslag är avsett att bereda medel för utbildning av lärare i ämnet arbetskunskap inom de nya obligatoriska fortsättningsskolorna av 1918 års typ. Anslaget är för budgetåret 1924—1925 av statsfinansiella skäl nedsatt till 130,000 kronor.

I ovanberörda motion har påpekats önskvärdheten, att erforderlig del av det ifrågasatta anslaget måtte få användas till en försöksvis anordnad utbildningskurs i ämnet medborgarkunskap. Riksdagen finner de av motionären anförda synpunkterna värda allt beaktande, och förväntar, att vid anslagets fördelning med behörigt hänsynstagande härtill en utbildningskurs i sagda ämne varder vederbörligen anordnad.

Riksdagen, som i övrigt icke funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till utbildningskurser för lärare vid fortsättningsskolor anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 130,000 kronor, att utgå enligt Eders Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

144:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 153) föreslagit riksdagen att *dels* besluta sådan ändring, att gälla från och med den 1 juli 1924, i de av 1918 års lagtima riksdag fastställda grunder och villkor för utgående av statsbidrag till parallellavdelning av årsklass vid högre folkskola (riksdagens skrivelser den 24 maj 1918, nr 248 sid. 80 f., B. mom. 2, och den 19 juni 1918, nr 394 sid. 78, I, första stycket, och II, första stycket), att för parallellavdelning av årsklass må, efter prövning i den ordning Eders Kungl. Maj:t bestämmer, utgå statsbidrag med 2,400 kronor till skola med en mer allmän läggning av sin praktiska undervisning och med 2,650 kronor till skola, där undervisningen enligt beslut av Eders Kungl. Maj:t är inriktad på visst yrke eller yrkesgrupp;

dels ock minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor, nu 912,000 kronor, med 37,000 kronor till 875,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehåft en inom riksdagen väckt motion (II: 99), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta att — med avslag å Eders Kungl. Maj:ts förslag om ändrade grunder och villkor för utgående av statsbidrag till parallellavdelning av årsklass vid högre folkskola — höja det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor, nu 912,000 kronor, med 14,000 kronor till 926,000 kronor.

Till stöd för detta yrkande har i motionen anförts följande:

»Det betydelsefulla beslutet angående upprättande av praktiska ungdomsskolor, som fattades av 1918 års lagtima riksdag, omfattade jämväl den högre folkskolan, i det att grundläggande bestämmelser för denna skolas organisation genom sagda beslut fastställdes. Därigenom skapades förutsättningar för den högre folkskolans framtida utveckling. Särskilt är att märka, att för denna skola upptogs två olika typer, nämligen en allmän och en yrkesbestämd. Även om skolor enligt förstnämnda typ skola så långt som möjligt hava en praktisk läggning, är det dock framför allt de yrkesbestämda skolorna, som äro ägnade att tillgodose en direkt på olika sidor av det praktiska livet inriktad utbildning. I och med den yrkesbestämda högre folkskolan har skapats en skolform, som, på samma gång den lämnar ökad allmänt medborgerlig bildning, direkt förbereder lärjungarna för olika grenar av arbetslivet, såsom jordbruk, industri, handel och husligt arbete, och såsom en med realskolan och den kommunala mellanskolan sidoställd skola med daglig undervisning i hög grad är ägnad att motverka en icke önskvärd alltför stark tillströmning till de båda nyssnämnda mera teoretiska skolorterna.

Den yrkesbestämda högre folkskolan har också under den korta tid, den funnits till, haft att uppvisa en jämförelsevis stark utveckling. Efter fem år finnas nämligen 22 högre folkskolor av denna typ. Dessa utgöra ungefär tredjedelen av hela antalet, som uppgår till 67. Den angivna siffran för de yrkesbestämda skolornas antal ger dock icke en riktig uppfattning av deras utveckling. De yrkesbestämda skolorna äro nämligen i regel större än de allmänna. Detta framgår bland annat därav, att deras klasser i större utsträckning äro uppdelade på parallellavdelningar. Under det att av de 45 allmänna högre folkskolorna blott 10 hava någon klass uppdelad på parallellavdelningar, förekommer sådan uppdelning inom 17 av de 22 yrkesbestämda skolorna. Dessutom är att märka, att det endast är bland de senare, som skolor med något större antal parallellavdelningar förefinnas.

Den begränsning av anslagsmöjligheterna till högre folkskolor, som föreslås i punkt 153 under åttonde huvudtiteln i årets statsverksproposition, kommer därför att huvudsakligen gå ut över de yrkesbestämda högre folkskolorna. Enligt sagda förslag skulle Kungl. Maj:t för varje år bestämma, huru stort belopp av förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor som finge utgå till parallellavdelningar, vilket belopp sedan skulle fördelas av skolöverstyrelsen.

Om nämnda förslag må först sägas, att dess antagande skulle innebära en makt för Kungl. Maj:t, som icke torde gälla beträffande andra förslagsanslag under åttonde huvudtiteln. Då det eljest ansetts lämpligt, att för anslag till ett visst ändamål fastställes ett bestämt maximibelopp, har riksdagen plägat besluta i detta hänseende. Riksdagen skulle i förevarande fall egentligen överlämna sin rätt i en anslagsfråga till Kungl. Maj:t och sedan ej kunna öva något inflytande på det sätt, varpå det ifrågavarande behovet bleve tillgodosett. En sådan ordning är enligt min mening så mycket betänkligare, som det tydligen är avsikten, att Kungl. Maj:t skulle använda den sålunda erhållna makten till att i ett viktigt avseende hämma den utveckling på det praktiska bildningsarbetets område, som 1918 års riksdags beslut om praktiska ungdomsskolor var ämnat att åstadkomma. Den rätt Kungl. Maj:t skulle erhålla komme nämligen, såsom framgår av departementschefens yttrande, att användas för att i hög grad minska möjligheterna till erhållande av anslag åt parallellavdelningar vid högre folkskolor. I stats-

verkspropositionen räknas med att en nedsättning med 51,000 kronor i det av skolöverstyrelsen beräknade anslagsbehovet skulle kunna vidtagas. Detta innebär, att omkring 20 av de nuvarande parallellavdelningarna skulle indragas och några möjligheter till anslag åt nya avdelningar icke finnas.

Den jämförelse, som göres med de allmänna läroverken, synes icke hållbar. Visserligen är för dessa läroanstalter möjligheten till anslag för parallellavdelningar begränsad. Detta sammanhänger med att anslagen åt de allmänna läroverken alltid varit reservationsanslag. Men det är riksdagen, som bestämmer anslagens storlek, och särskilt vid fastställande för varje år av anslaget till extralärare avväger behovet av ökat antal parallellavdelningar. Det är att märka, att Kungl. Maj:t hos årets riksdag öskat anslag, som skulle möjliggöra ökning av extralärarnas antal med 10, varigenom en motsvarande ökning i antalet parallellavdelningar vid de allmänna läroverken skulle möjliggöras, under det att som sagt en indragning av avdelningar vid de högre folkskolorna ställes i utsikt.

Även i ett annat avseende är emellertid jämförelsen med de allmänna läroverken missvisande. Dessa läroanstalter hava tydligen nått en helt annan stabilitet än de yrkesbestämda högre folkskolorna, vilka i själva verket befinna sig i sin tillkomstperiod. Det är därför mycket lättare att för de förra på förhand beräkna det behöfliga antalet parallellavdelningar än för de senare. Många av de högre folkskolorna äro ännu icke färdiga med alla sina klasser. Skola de kunna normalt utvecklas, måste de få tillfälle att växa uppåt genom tillfogande av nya klasser med erforderligt antal klassavdelningar. Eljest kan följden bli den, att lärjungar, som kommit in i skolan för att genomgå en fullständig kurs, måste avvisas till följd av brist på anslag till parallellavdelningar. Det är också tydligt, att en så pass ny skolform, som det här gäller, icke från början kan vara känd. Allteftersom den å en ort vinner förtroende, ökas givetvis tillströmningen av lärjungar, och behovet av uppdelning på parallellavdelningar framträder. Det synes vara ett tydligt statsintresse att tillmötesgå ett sådant behov och sålunda befrämja ungdomens utrustning för ett framgångsrikt deltagande i det praktiska arbetet. Åtgärder i motsatt riktning stå uppenbarligen i bestämd strid mot de principer, som lågo till grund för det enhälliga beslutet om praktiska ungdomsskolor.

Den ifrågasatta besparingen skulle emellertid till väsentlig del vinnas, därigenom att det normala medelantalet elever i en klass eller avdelning för rätt till anordnande eller bibehållande av parallellavdelning skulle för de yrkesbestämda högre folkskolorna höjas från 30 till 35 eller till samma antal, som i förevarande hänseende gäller för de allmänna högre folkskolorna. Den olikhet på detta område mellan de båda typerna av högre folkskolor, som nu gäller, fastställdes genom 1918 års riksdagsbeslut i ämnet. Olikheten motiverades därmed, att i de yrkesbestämda högre folkskolorna i synnerlig grad individuell undervisning är nödvändig. Undervisningen måste nämligen där i väsentlig mån upptaga laborationer och andra praktiska övningar, vilka icke kunna bedrivas med alltför stora avdelningar. Den vunna erfarenheten har ådagalagt, att den begränsning av avdelningarnas storlek, som sålunda vidtogs, varit erforderlig för undervisningens framgångsrika bedrivande. Den utökning av antalet lärjungar i avdelningarna, som nu ifrågasättes, skulle därför komma att verka i hög grad hinderlig på arbetet i de yrkesbestämda skolorna och i själva verket äventyra det med dem avsedda resultatet. Det må också framhållas, att ett antal av 35 skulle passa

illa samman med det för de särskilda bidragen till undervisning i slöjd eller i hushållsgöromål fastställda lärjungeantalet. Till undervisning i slöjd utgår bidrag om varje avdelning innehåller minst 10 lärjungar, till undervisning i hushållsgöromål för avdelning om minst 8, högst 16 lärjungar.

Då de båda föreslagna ändringarna enligt min mening stå i strid mot de grunder, som vunno riksdagens enhälliga godkännande vid fattande av beslutet om upprättande av praktiska ungdomsskolor och skulle i hög grad verka hindrande för den lovande utvecklingen av de yrkesbestämda högre folkskolorna, anser jag, att det ifrågavarande förslaget icke bör vinna riksdagens bifall utan att de nu gällande grunderna för understöd åt högre folkskolor fortfarande böra tillämpas. Sker detta, synes det för sådant understöd avsedda förslagsanslaget böra fastställas till det av skolöverstyrelsen beräknade beloppet 926,000 kronor.»

Med hänsyn till väntad ökning av antalet parallellavdelningar har skolöverstyrelsen beräknat förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor till 926,000 kronor.

I likhet med vad som föreslagits ifråga om de kommunala mellanskolorna har departementschefen ansett sig böra tillstyrka en sådan ändring i gällande bestämmelser, att behovet av nya parallellavdelningar blir för varje särskilt fall underkastat prövning av skolöverstyrelsen, på det att en regulator måtte erhållas med avseende å de på statsbidragssumman för närvarande automatiskt verkande stadgandena om klassuppdelning. En dylik anordning har förordats såväl med hänsyn till den likformighet, som råder mellan dessa båda skolyper inbördes, som även ur kostnadssynpunkt. I likhet med vad departementschefen förordat i fråga om kommunala mellanskolor, skulle följaktligen även beträffande yrkesbestämda högre folkskolor det normala medelantalet elever i en klass för rätt till anordnande eller bibehållande av parallellavdelning höjas från 30 till 35.

Sistnämnda siffra gäller redan nu ifråga om de allmänna högre folkskolorna. Med hänsyn till den föreslagna ändringen i grunderna har departementschefen för budgetåret 1924—1925 räknat med ett till 875,000 kronor nedsatt anslagsbelopp.

De yrkesbestämda högre folkskolorna, beträffande vilkas understödande ändrade grunder nu ifrågasättas, äro i förevarande hänseende icke jämförbara med vare sig de kommunala mellanskolorna eller de allmänna högre folkskolorna. Medan man för den teoretiska undervisning, som sistnämnda två skolformer närmast äsyfta att bibringa, väl kan räkna med ett elevtal av högst 35 för varje klass, låter en dylik beräkning sig ej tillämpa i avseende å de för den praktiska utbildningen avsedda yrkesbestämda högre folkskolorna, därest man åt sistnämnda skolform över huvud vill bereda utvecklingsmöjligheter och dymedelst främja ungdomens utrustning för ett framgångsrikt deltagande i det praktiska arbetet. Riksdagen har ej kunnat undgå att finna de synpunkter, som i detta hänseende kommit till uttryck i förberörda motion, vara värda allt beaktande, och har riksdagen förty icke funnit sig kunna bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Emellertid har riksdagen övervägt, huruvida på annat sätt en besparing i det allmännas kostnader för de högre folkskolorna kan åvägbringas. Riksdagen har då uppmärksammat, hurusom tjänstgöringstiden för lärare med full tjänstgöring i yrkesbestämd högre folkskola omfattar 22 till 26 timmar i veckan. För motsvarande lärare i allmän högre folkskola och i kommunal mellanskola utgör timtalet 24 till 28 timmar i veckan. Denna skillnad mellan å ena sidan de yrkesbestämda högre folkskolorna och å den andra de allmänna högre folkskolorna och de kommunala mellanskolorna finner riksdagen ej längre vara av förhållandena motiverad, och förutsätter riksdagen, att genom ändring i vederbörande stadga timtalet för den yrkesbestämda högre folkskolans lärare varder bestämt till vad som gäller i detta hänseende för lärare i den allmänna högre folkskolan.

Med hänsyn till sistnämnda förhållande och då riksdagen funnit det av överstyrelsen beräknade beloppet vara i vissa hänseenden väl högt tillmätt, har riksdagen ansett kostnaderna böra kunna hållas inom ramen för anslagets nuvarande belopp, 912,000 kronor.

Riksdagen får alltså anmäla,

dels att riksdagen, med bifall till ovanberörda motion, avslagit Eders Kungl. Maj:ts förslag om ändrade grunder och villkor för utgående av statsbidrag till parallellavdelning av årsklass vid högre folkskola;

dels ock att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag och ovanberörda motion, i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppfört det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor med oförändrat belopp, 912,000 kronor.

145:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 154) föreslagit riksdagen att öka det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av slöjd i högre folkskolor, nu 35,000 kronor, med 25,000 kronor till 60,000 kronor.

Den ifrågasatta anslagshöjningen är beräknad efter de enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning för år 1922 utgående direkta utgifterna å anslaget.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen ökat det ordinarie förslagsanslaget till anordnande av slöjd i högre folkskolor, nu 35,000 kronor, med 25,000 kronor till 60,000 kronor.

146:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 155) föreslagit riksdagen att ur riksstaten utesluta det under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget å 7,570 kronor till sällskapets för folkundervisningens befrämjande högre folkskola.

Eders Kungl. Maj:ts förslag är föranlett därav, att, ifrågavarande högre folkskola med utgången av läsåret 1922—1923 blivit nedlagd.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen ur riksstaten uteslutit det under

åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget å 7,570 kronor till sällskapets för folkundervisningens befrämjande högre folkskola.

147:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 156) föreslagit riksdagen att minska det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor, nu 830,000 kronor med 30,000 kronor till 800,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft en inom riksdagen väckt motion (II: 44), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta,

a) dels att nu gällande bestämmelser för statsbidrag till folkhögskolor måtte oförändrat bibehållas, dels ock för budgetåret 1924—1925 uppföra det ordinarie förslagsanslaget till understöd av folkhögskolor med oförändrat belopp 830,000 kronor,

b) för budgetåret 1924—1925 bevilja en förhöjning av de ordinarie understöden till folkhögskolor, att utgå med högst tio procent, samt för sagda ändamål anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 75,000 kronor.

Till stöd för ifrågavarande förslag har i motionen anförts följande:

»I statsverkspropositionen har under åttonde huvudtiteln, punkt 156, föreslagits en nedsättning i anslaget till understöd åt folkhögskolor, som synes medföra otillbörligt försämrade villkor för dessa skolor.

Kungl. Maj:t har dels ansett det under de senaste åren utgående anslaget till ökat understöd kunna såsom obehövt utgå, dels ställt i utsikt en skärpning av fordringarna för understöd i allmänhet, varigenom det ordinarie förslagsanslaget skulle kunna nedbringas från förutvarande 830,000 kronor till 800,000 kronor.

Vad först beträffar det extra understödet har detta från och med 1919 utgått såsom en procentuell förhöjning av det ordinarie statsbidraget för att bereda skolorna någon lättnad i de av den allmänna prishöjningen föranledda svårigheterna. Senaste riksdagen beviljade för ändamålet 75,000 kronor, vilket skulle medföra en förhöjning av det ordinarie understödet med 10 procent.

Enligt vårt förmenande är det ännu för tidigt att helt borttaga detta extra understöd. Den allmänna prisnivåns faktiska läge, särskilt kostnaderna för byggnadsunderhåll m. m., gör underhållskostnaderna för skolorna alltjämt så dryga, att en förstärkning av understödet i många fall måste anses behövt. Härtill kommer, efter vad som kan inhämtas av skolöverstyrelsens yttrande i ärendet, att folkhögskolorna haft och hava ganska betungande utgifter på grund av den i författningen bestämda skyldigheten att tillhandahålla lärarna bostäder, vilken medför stora hyres- eller byggnadskostnader. På grund av den omständigheten, att skolorna numera i långt högre utsträckning än förr få mottaga obemedlade elever, ha i allmänhet inkomsterna genom undervisningsavgifter nedgått och därmed behovet av understöd från det allmänna ökat.

Folkhögskolornas ekonomiska ställning är visserligen ganska olika. Ett mindre antal skolor, som ägas och underhållas av landsting, torde genom de understöd de erhålla av landstinget vara tryggade för brist i sin budget. Men i flertalet fall, då skolorna ägas av föreningar och bidragen från ortsmyndigheter äro mera knappt tillmätta, hava de förvisso rätt brydsamt att få täckning för sina nödvändiga utgifter.

Det synes oss därför behövt, att detta förstärkningsanslag fortfarande får utgå men givetvis endast för att tilldelas de skolor, som därav visa sig vara i verkligt behov.

I fråga om den inskränkning i folkhögskolornas rätt till delaktighet i understöd av det ordinarie anslaget, som departementschefen ställt i utsikt, kunna vi ej underlåta att ge uttryck åt starka betänkligheter. Indragningen skulle, synes det, särskilt kunna gå ut över understöden för parallellundervisning. Härmed vilja vi påpeka, att folkhögskolorna på grund därav att de icke kräva några bestämda förkunskaper av sina elever — åtminstone icke för första årskursen — i förevarande fall ej kunna jämnställas med t. ex. kommunala mellanskolor. Eleverna äro ofta vid inträdet med hänsyn till sin underbyggnad ytterst ojämna, varav följer, att parallellundervisning ofta måste anordnas, även då sådan under andra omständigheter ej skulle vara erforderlig på grund av klassens storlek. Under den korta tid, dessa skolor hava sina elever om hand, måste undervisningen göras mycket intensiv, om eleverna skola vinna någon verklig förkovran, särskilt när det t. ex. gäller ett sådant läroämne som modersmålet.

Enligt nu gällande bestämmelser rörande statsbidrag förutsättes redan en särskild prövning för understöd till parallellundervisning, och vi kunna icke föreställa oss, att en ytterligare åtstramning, som skulle kunna medföra en skadlig inskränkning av lärarkrafterna och därmed följande försämring av undervisningsresultatet, kunde leda till något gagn för folkhögskolornas elever.

Det synes oss därför icke rådligt, att riksdagen genom bifall till den i och för sig obetydliga nedsättningen av anslagsbeloppet giver anledning till sämre villkor för folkhögskolornas möjligheter att erhålla statsbidrag, än som kunna vara med deras viktiga uppgift förenliga».

Utöver de ordinarie understöden till folkhögskolorna har från och med år 1919 enligt beslut av riksdagen utgått extra understöd. För detta ändamål är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört ett extra förslagsanslag av 75,000 kronor.

Vad beträffar detta tilläggsanslag, som ursprungligen motiverats av de ekonomiska svårigheter, vari folkhögskolorna råkat genom den abnorma prisstegringen under krisåren, har departementschefen ansett detsamma, på grund av den numera inträdda förbättringen i penningens köpkraft och även med hänsyn till kravet på sparsamhet med statsutgifterna, böra bortfalla med budgetåret 1924—1925. Förslag om anslagets fortsatta utgående föreligger emellertid i ovanberörda motion.

Jämväl ifråga om de ordinarie understöden har departementschefen ifrågasatt en inskränkning av statsverkets kostnader. Departementschefen har ansett särskild uppmärksamhet böra ägnas framställda äskanden om understöd till anordnande av parallellundervisning, i fråga om vilken enligt författningen i ämnet gäller, att understöd därtill må utgå, då parallellundervisning med hänsyn till elevernas olika förkunskaper eller behovet av uppdelning i skilda arbetslag prövas nödvändig. Genom någon skärpning av de fordringar, som i tillämpningen pläga uppställas för att förutsättningar för parallellundervisnings anordnande skola anses föreligga, har departementschefen ansett möjligt att något nedbringa utgifterna från anslaget.

Under angivna förutsättning anser departementschefen, att det nuvarande ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor bör kunna sänkas från 830,000 kronor till 800,000 kronor för budgetåret 1924—1925. Även i detta hänseende har i motionen yrkats på ett bibehållande av nuvarande förhållanden.

I fråga om den av departementschefen i utsikt ställda skärpningen för delaktighet i det ordinarie anslaget har riksdagen ej kunnat undgå hysa starka betänkligheter. Det gives i statsrådsprotokollet icke någon antydan om de grunder, efter vilka en dylik skärpning eventuellt skulle komma att tillämpas. Även om en viss varsamhet bör iakttagas i avseende å anordnande av parallellavdelningar, kan riksdagen icke för sin del medverka till åtgärder, vilka tilläventyrs skulle kunna leda till att denna skolforms legitima utveckling bleve till skada för framför allt landsbygdens ungdom träd för nära. Riksdagen har sålunda ansett, att det ordinarie anslaget bör bibehållas vid sitt hittillsvarande belopp, 830,000 kronor.

Folkhögskolorna kämpa i de flesta fall med ekonomiska svårigheter, och ett borttagande av nu utgående tilläggsanslag skulle än mer öka nämnda svårigheter. Då den verksamhet, som dessa skolor utöva, är av utomordentlig betydelse för särskilt landsbygdens ungdom och en nedskärning av de ekonomiska förutsättningarna för denna verksamhets bedrivande skulle för skolorna vara till stor skada, anser riksdagen starka skäl tala för bibehållande av det nu utgående tilläggsanslaget.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen

dels i anledning av ovanberörda motion och med avslag å Eders Kungl. Maj:ts förslag om minskning av det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor, i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppfört nämnda anslag med oförändrat belopp, 830,000 kronor;

dels ock, i anledning av ovanberörda motion, för beredande av ökat understöd åt folkhögskolor anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 75,000 kronor.

148:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 157) har riksdagen i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppfört det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor med oförändrat belopp, 140,000 kronor.

149:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 158) föreslagit riksdagen att till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 50,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehåft

ej mindre en inom riksdagen väckt motion (II:43), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta

dels att nu gällande bestämmelser angående stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid folkhögskolor måtte oförändrat bibehållas,

dels höja anslaget till förstärkandet av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor för budgetåret 1924—1925 från i propositionen begärda 50,000 kronor med 30,000 kronor till 80,000 kronor,

än även två inom riksdagen väckta likalydande motioner, (I:165 och II:243), vari hemställts, att riksdagen ville besluta höja det av Eders Kungl. Maj:t under punkt 158 begärda anslaget till höjda stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid folkhögskolor från 50,000 till 80,000 kr. och att stipendierna skola utgå under samma villkor, som under budgetåret 1923—1924 varit gällande.

Till stöd för det i motionen II: 43 framförda yrkandet har anförts följande:

»I statsverkspropositionen, åttonde huvudtiteln, punkterna 157 och 158, har det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt folkhögskoleelever uppförts till samma belopp som föregående år eller 140,000 kronor, medan det extra anslaget för beredande av höjda stipendier till dessa elever nedsatts från förutvarande 80,000 kronor till 50,000 kronor, i samband varmed stipendiebeloppen skulle sänkas för obemedlade elever från högst 30 till högst 25 kronor per månad, under det månadsbeloppen för mindre bemedlade elever fortfarande skulle få utgå med högst 15 kronor.

Nedsättningen av dessa stipendier synes hava gått med en mindre välbetänkt fart, som alls icke svarar mot den verkliga nedgången i kostnaden för en elevs vistelse vid folkhögskola, och torde, om den genomföres så som nu är föreslaget, i hög grad försvåra tillträdet till folkhögskolorna för obemedlad ungdom.

De framställningar och yttranden, från folkhögskolans lärarförening, folkhögskoleinspektören och skolöverstyrelsen, vartill departementschefen hänvisar, synes tydligt giva vid handen, att redan den av förra riksdagen vidtagna nedsättningen av stipendiebeloppen för obemedlade elever från förutvarande 35 till 30 kronor per månad gått längre än skäligt, ehuru skolöverstyrelsen för sin del av statsfinansiella skäl ej anser sig kunna förorda en höjning.

Enligt styrelsens för lärarföreningen uppgift torde inackorderingsavgifterna för eleverna vid folkhögskolorna i allmänhet uppgå till 70 à 75 kronor i månaden, vilket skulle utgöra en höjning av förkrigspriserna med omkring 75 procent. Styrelsens uttalande, att den sänkning av understöden, som verkställdes av riksdagen 1923, »skulle för många ekonomiskt mindre välstuerade stänga vägen till folkhögskolorna», synes tyvärr också bliva besannat. Enligt vad vi inhämtat, visar elevantalet vid folkhögskolornas nu pågående huvudklasser en nedgång av över 300 i jämförelse med elevantalet vid motsvarande klasser under närmast föregående läsår.

Skulle en återgång till de understödsnormer, som gällde före kriget och som förövrigt bestämdes av riksdagen redan 1912, nu verkställas, har man all anledning frukta ett ännu svårare bakslag i fråga om anslutningen till folkhögskolorna. Det synes oss också påfallande, att den nu föreslagna nedsättningen skall gå ut över de obemedlade eleverna.

Det är bekant, att folkhögskolorna under de senare åren, i långt högre grad än förut var fallet, fått mottaga elever från den egentliga kroppsarbetareklassen eller från småbrukarhem. Denna företeelse kan väl icke anses annat än glädjande, men om den så påbegynta utvecklingen ej skall avbry-

tas, om fattiga bildningssökande unga män och kvinnor ej skola förmenas att begagna de utbildningsmöjligheter, som folkhögskolorna erbjuda, är det nödvändigt att staten icke tillmäter sin hjälp alltför njuggt. Det synes oss därför av största behov påkallat, att icke någon sänkning i de redan förut alltför låga understödsbeloppen äger rum, utan att stipendierna även för nästa år må få utgå med högst 30 kronor för obemedlade och högst 15 kronor för mindre bemedlade elever per månad, och att på grund härav det förutnämnda förstärkningsanslaget beviljas med oförändrat belopp.»

I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen för beredande av höjda stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid folkhögskolor under läsåret 1922—1923 på extra stat för förra halvåret 1923 ett förslagsanslag, högst 43,000 kronor. Till samma ändamål hade riksdagen anvisat på extra stat för vardera av åren 1920 och 1921 ett förslagsanslag av 70,000 kronor och för år 1922 ett förslagsanslag av 132,000 kronor. Anslagen voro så beräknade, att stipendium skulle kunna utgå för läsåren 1919—1920 och 1920—1921 med högst 35 kronor i månaden till obemedlad och med högst 20 kronor i månaden till mindre bemedlad elev. Anslagets höjning för år 1922 avsåg en höjning av nyssnämnda maximibelopp till respektive 45 och 25 kronor för läsåret 1921—1922. Vid bestämmandet av anslagsbeloppet för förra halvåret 1923 beräknades, att oförmälda maximibelopp skulle åter nedgå till respektive 35 och 20 kronor.

I statsverkspropositionen till 1923 års riksdag föreslogs en ytterligare sänkning av dessa maximibelopp till respektive 30 och 15 kronor, vilket skulle medföra att nu förevarande anslag kunde sänkas till 40,000 kronor. I anslutning till en inom riksdagen väckt motion bestämdes anslaget av riksdagen för budgetåret 1923—1924 till 80,000 kronor.

Departementschefen har nu i likhet med vad han föreslagit beträffande stipendier åt elever vid folkskoleseminarierna, förordat, att stipendierna för elever vid folkhögskolorna för budgetåret 1924—1925 skola utgå efter samma grunder, som gällde år 1918, det vill säga med högst 25 kronor per månad för obemedlad och högst 15 kronor per månad för mindre bemedlad elev. Till följd härav har ifrågavarande extra anslag ansetts kunna minskas med 30,000 kronor till 50,000 kronor. I ovanberörda motioner har yrkats på bibehållande av nu gällande bestämmelser angående ifrågavarande stipendier, d. v. s. högst 30 kronor per månad för obemedlad och högst 15 kronor per månad för mindre bemedlad elev.

Proportionen mellan stipendiebeloppen och omkostnaderna för beivrande av kurserna ställer sig för eleverna ogynnsammare nu än förhållandet var före de av kristiden förorsakade prisförhöjningarna. En sänkning av stipendiebeloppen skulle enligt riksdagens mening hårt drabba just de elever, vilkas vistelse vid folkhögskolorna det bör ligga i det allmännas intresse att i stället främja. Då riksdagen anser, att en om och mindre höjning av stipendiebeloppen, på sätt i motionerna förutsättes, kan vara ägnad till att bidraga att jämna vägen till dessa skolor för många ekonomiskt mindre välsituerade,

och då dessutom i övrigt övertygande skäl synas riksdagen vara anförda för det i motionerna framlagda kravet, har riksdagen för att möjliggöra den av motionärerna förutsatta stipendiehöjningen funnit sig böra bifalla förslaget om höjning av förevarande anslag.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag samt ovanberörda i ämnet väckta motioner, till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 80,000 kronor.

150:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 159) föreslagit riksdagen att till understöd åt den svenska folkhögskolan i Birkas inom republiken Estland för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag å 4,000 kronor att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

Såsom understöd åt ifrågavarande skola har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett belopp av 2,000 kronor.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till understöd åt den svenska folkhögskolan i Birkas inom republiken Estland för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag å 4,000 kronor att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

151:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 160) föreslagit riksdagen att minska det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till befrämjande av dövstumundervisningen, nu 200,000 kronor, med 35,000 kronor till 165,000 kronor.

Den föreslagna anslagsminskningen är föranledd därav, att ifrågavarande anslag sedan flera år tillbaka icke behövt i sin helhet tagas i anspråk.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen minskat det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till befrämjande av dövstumundervisningen, nu 200,000 kronor, med 35,000 kronor till 165,000 kronor.

152:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 161) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd för utgivande av Tidning för dövstamma anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag å 1,000 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl meddela.

153:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 162) föreslagit riksdagen att till understöd åt Tysta skolan å Lidingön anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 20,000 kronor att utgå under de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

För ifrågavarande ändamål utgår för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 30,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen till understöd åt Tysta skolan å Lidingön anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 20,000 kronor, att utgå under de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

154:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 163) föreslagit riksdagen att till förstärkande av det ordinarie anslaget till institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 50,000 kronor.

För ändamålet har riksdagen för innevarande budgetår anvisat ett anslag av 65,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen till förstärkande av det ordinarie anslaget till institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 50,000 kronor.

155:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 164) föreslagit riksdagen att till förstärkande av det ordinarie anslaget till förskolan för blinda i Växjö för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 8,000 kronor.

Riksdagen har för ändamålet för innevarande budgetår anvisat ett anslag av 12,450 kronor.

På grund av utredningen i ärendet har riksdagen till förstärkande av det ordinarie anslaget till förskolan för blinda i Växjö för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 8,000 kronor.

156:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 165) föreslagit riksdagen att till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till hantverksskolan i Kristinehamn för blinda för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 10,500 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

För ifrågavarande ändamål utgår för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 17,025 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till hantverksskolan i Kristinehamn för blinda för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 10,500 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

157:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 166) föreslagit riksdagen att till uppehållande vid hantverksskolan i Kristinehamn för blinda av ytterligare en korgmakeriavdelning anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 11,900 kronor.

För innevarande budgetår har riksdagen för ändamålet anvisat ett anslag av 6,600 kronor. Den begärda anslagsökningen, 5,300 kronor, har betingats därav, att avdelningens elever beräknades komma att efter treårig kurs avgå och då i likhet med skolans övriga lärjungar borde åtnjuta ett utrustningsbidrag av 350 kronor per person.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till uppehållande vid hantverksskolan i Kristinehamn för blinda av ytterligare en korgmakeriavdelning anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 11,900 kronor.

158:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 167) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, såsom bidrag till beredande av fria frakter för arbetsmaterialier, som från hantverksskolans i Kristinehamn för blinda materialdepå sändas blinda hantverkare, anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 7,500 kronor.

159:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 168) har riksdagen i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppfört det ordinarie anslaget till vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte med oförändrat belopp, 128,400 kronor.

160:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 169) föreslagit riksdagen att till avlöning av extra ordinarie lärarpersonal och vaktmästare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 15,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen till avlöning av extra ordinarie lärarpersonal och vaktmästare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 15,000 kronor.

161:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 170) föreslagit riksdagen att till förstärkande av de i staten för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte under »övriga utgifter» upptagna utgiftsposterna med undantag för »läkare och sjukvård» samt »vårdar- och ekonomipersonal» anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 7,000 kronor.

För ifrågasvarande ändamål har riksdagen för budgetåret 1923—1924 anvisat ett extra anslag av 9,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen till beredande av ökade medel för de i staten för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte under »övriga utgifter» upptagna utgiftsposterna med undantag för »läkare och sjukvård» samt »vårdar- och ekonomipersonal» anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 7,000 kronor.

162:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 171) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd åt hantverksskolan i Uppsala för blinda kvinnor anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 20,000 kronor, att utgå i enlighet med de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva.

163:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 172) föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att jämväl resor av skyddslingarna vid statens vårdanstalt

i Lund för blinda med komplicerat lyte må enligt samma grunder, som gälla för resor av elever vid blindanstalterna å Tomtebodå och i Växjö, bekostas av det ordinarie förslagsanslaget till järnvägsresor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare;

dels ock vid bifall härtill höja ifrågavarande ordinarie förslagsanslag, nu 4,000 kronor, med 1,000 kronor till 5,000 kronor.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen

dels medgivit, att jämväl resor av skyddslingarna vid statens vårdanstalt i Lund för blinda med komplicerat lyte må enligt samma grunder, som gälla för resor av elever vid blindanstalterna å Tomtebodå och i Växjö, bekostas av det ordinarie förslagsanslaget till järnvägsresor för blindskolelever jämte åtföljande vårdare;

dels ock på grund härav höjt ifrågavarande ordinarie förslagsanslag, nu 4,000 kronor, med 1,000 kronor till 5,000 kronor.

164:o Eders Kungl. Maj:t har (punkt 173) föreslagit riksdagen att till understöd åt blindlärarelever anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 1,800 kronor.

För ändamålet är för innevarande budgetår anvisat ett anslag av 1,200 kronor. Detta innebär en sänkning av anslaget från 2,400 kronor föregående år, vilken sänkning betingades av en å anslaget förefintlig reservation å 1,200 kronor. Då någon besparing å anslaget icke nu finnes, har en höjning av detsamma ansetts erforderlig.

Riksdagen, som bifallit Edert Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till understöd åt blindlärarelever anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 1,800 kronor.

165:o På grund av Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 174) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till tryckning av blindskrifter anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 7,000 kronor.

166:o Eders Kungl. Maj:t har (punkt 175) föreslagit riksdagen att till understöd åt de blindas förening anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 100,000 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

För budgetåret 1923—1924 utgår till de blindas förening ett anslag av 100,000 kronor. Dessutom åtnjuter sagda förening sedan flera år tillbaka ett särskilt statsunderstöd för utgivande av en tidskrift, benämnd De blindas veckoblad. Understödet uppgick för budgetåret 1923—1924 till 3,600 kronor.

Eders Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag innebär, att dessa båda, till de blindas förening utgående anslagen å respektive 100,000 kronor och 3,600

kronor sammanslås till ett anslag å 100,000 kronor, varvid de blindas förening skulle förpliktas att, jämte annat, på samma sätt som hittills sörja för utgivandet av De blindas veckoblad.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till understöd åt de blindas förening anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 100,000 kronor, att utgå enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

167:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 176) föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt avseende försummade barn, nu 184,000 kronor, med 66,000 kronor till 250,000 kronor.

Den ifrågasatta anslagshöjningen är föranledd av anslagets enligt riksräkenskapsverkets budgetsredovisningar uppvisade otillräcklighet.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen höjt det ordinarie förslagsanslaget till uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt avseende försummade barn, nu 184,000 kronor, med 66,000 kronor till 250,000 kronor.

Yrkesundervisningen.

168:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 177) föreslagit riksdagen att
dels minska det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk, nu 513,850 kronor, med 23,850 kronor till 490,000 kronor att fördelas mellan de olika läroverken på sätt framgår av en av departementschefen i statsrådsprotokollet återgiven tablå;

dels till uppehållande i viss omfattning av en fjärde parallellavdelning vid tekniska gymnasiet i Örebro anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 16,000 kronor;

dels ock till uppehållande av parallellavdelningar vid tekniska fackskolan för maskinindustri i Eskilstuna anvisa för nämnda budgetår ett extra anslag av 14,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft
ej mindre två inom riksdagen väckta likalydande motioner, (I: 54 och II: 113) däri hemställts, att riksdagen måtte på extra stat för budgetåret 1924—1925 bevilja

dels till fortsatt uppehållande vid tekniska gymnasiet i Örebro av en fjärde parallellavdelning i gymnasiets alla tre årsklasser utöver av Eders Kungl. Maj:t äskade 16,000 kronor ytterligare 8,000 kronor eller sammanlagt 24,000 kronor;

dels till ytterligare utrustning av samma läroverks maskinlaboratorium 15,000 kronor; samt att riksdagen även för nästa budgetår måtte fastställa

Yrkesunder-
 visningen.

den ordinarie staten för tekniska gymnasiet i Örebro till samma belopp som för innevarande år eller till 125,325 kronor;

än även en inom riksdagen väckt motion (II: 125), däri hemställts, det riksdagen behagade besluta att inrätta ytterligare en ordinarie lektorsbefattning vid tekniska fackskolan för maskinindustri i Eskilstuna och för ändamålet höja det ordinarie anslaget till samma skola med 5,850 kronor samt minska detsamma med arvodet till extralärare för 22 veckotimmar å 175 kronor med 3,850 kronor, eller en ökning av anslaget med 1,950 kronor.

Till stöd för motionerna I: 54 och II: 113 har anförts följande:

Av bilaga till årets statsverksproposition 8:e huvudtiteln (177) sid. 383 framgår, att kungl. skolöverstyrelsen hos Kungl. Maj:t gjort framställning om utverkande vid innevarande års riksdag av förhöjda anslag till tekniska gymnasiet i Örebro, dels å ordinarie stat till *två nya lektorstjänster*, dels ock i extra stat för nästa budgetår av 15,000 kronor till *ytterligare utrustning av gymnasiets maskinlaboratorium* samt av 24,000 kronor för *fortsatt uppehållande vid gymnasiet av en fjärde parallellavdelning*.

Under hänvisning till nu rådande ekonomiska förhållanden och nödvändigheten av besparingar har emellertid Kungl. Maj:t helt och hållet avböjt framställningarna om anslag till nya lektorstjänster och till ytterligare utrustning av gymnasiets maskinlaboratorium. Med avseende på anslaget till den fjärde parallellavdelningen har Kungl. Maj:t ansett, att denna avdelning på grund av det minskade tilloppet av inträdessökande vid de tekniska läroverken numera vore obehövlig och därför borde så småningom indragas. För nästa budgetår har därför Kungl. Maj:t äskat anslag endast till de fjärde parallellavdelningarna i gymnasiets andra och tredje årskurser med ett belopp av 16,000 kronor. Därtill har Kungl. Maj:t utan angivande av särskilda skäl föreslagit, att den ordinarie staten för tekniska gymnasiet i Örebro skulle nedsättas med 5,325 kronor eller ifrån nu utgående 125,325 till 120,000 kronor.

Att de tekniska läroverken, i likhet med många andra statsinstitutioner, som inrättades eller omorganiserades under den högkonjunktur, som rådde under krigsåren, blevo »överorganiserade» till den grad, att inskränkningar nu måste göras, torde vara otvivelaktigt. Därvid synes man dock icke böra gå allt för summariskt till väga, utan tillse, att endast det som påtagligen är överflödigt och onödigt, beskäres och bortrensas, men att det, som är berättigat och livsdugligt, bibehålles och ytterligare utvecklas.

Redan 1907 års kommitté för den lägre tekniska undervisningens ordnande, vars utlåtande av den 11 juni 1912 åtminstone i vissa delar utgjort utgångspunkten för den 1918 genomförda omorganisationen av vårt lägre tekniska undervisningsväsende, framhöll i sitt betänkande (I sid. 81) det olämpliga och oekonomiska i att de dåvarande fem tekniska elementarskolorna hade en likartad organisation, i det att de allesammans hade tre fackavdelningar för samma tekniska områden, nämligen en mekanisk teknisk, en kemisk teknisk och en byggnadsteknisk avdelning. Om samtliga dessa skolor skulle förses med en fullt tidsenlig utrustning med lärare, laboratorier, bibliotek och annan undervisningsmaterieell, skulle, framhåller kommittén, därför i själva verket fordras i det närmaste samma utrustning som för fem maskintekniska, fem byggnadstekniska och fem kemiskt tekniska fackskolor i utlandet. Och ändock skulle genom en sådan organisation flera viktigare

industriområden, som under de senaste årtiondena vunnit i betydelse, icke kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt.

Särskilt framhåller kommittén, att det måste betecknas som ett onödigt slöseri med statens medel att vid de tekniska elementarskolorna uppehålla fem kemiskt tekniska fackavdelningar med för dem erforderliga lärarkrafter och laboratorier, då sammanlagda antalet lärjungar i alla fem skolornas kemiskt tekniska fackavdelningar under 10-årsperioden 1900 01—1909/10 varit högst 35 och lägst 23 eller 30 i medeltal per år.

Under hänvisning till erfarenheten från utlandet och även från vårt eget land, särskilt med avseende på bergsskolorna i Filipstad och Falun, framhåller kommittén, att enda möjligheten att för en kostnad, som stode i rimligt förhållande till våra ekonomiska tillgångar och en ändamålsenlig hushållning med statens medel, ordna det elementära tekniska undervisningsväsendet, så att vår industris mångskiftande behov på ett tillfredsställande sätt tillgodosåges, låge däri, att de tekniska elementarskolorna omvandlades till eller ersattes med verkliga fackskolor, vilka var för sig finge till uppgift att tjäna sitt särskilda industriområde.

Genom de tekniska elementarskolornas omorganisation och mindre jämkningar i redan befintliga fackskolors organisation samt genom inrättandet av helt och hållet nya skolor i de fall, då detta kunde anses nödvändigt, borde sålunda, enligt kommittén, till en början *en* eller i vissa fall *två* eller tre speciella fackskolor bringas till stånd för var och en av våra förmästa industrigrenar, maskinindustri, elektroteknik, byggnadsteknik, kemiskt teknisk industri o. s. v.

Vid genomförandet av den lägre tekniska undervisningens omorganisation 1918 och därpå följande år hava dessa synpunkter föga beaktats.

Kommerskollegium, som hade att yttra sig över kommittéförslaget under hänsynstagande till den kritik, som riktats mot detsamma, biträdde förslaget om inrättandet av tekniska fackskolor, men föreslog i anslutning till från industrihåll framställda yrkanden, att ett par av de tekniska elementarskolorna, förslagsvis de i Örebro och Härnösand, skulle bibehållas såsom läroanstalter för en mera allmän teknisk bildning vid sidan av de tekniska fackskolorna med deras till ett visst tekniskt område specialiserade undervisning.

Departementssakkunniga av 1916 ställde sig i stort sett på samma ståndpunkt, men påyrkade att, utom de två av kommerskollegium föreslagna allmänna tekniska läroanstalterna, vilka av de sakkunniga fingo namnet tekniska gymnasier, en tredje sådan läroanstalt skulle inrättas i Malmö. Departementssakkunnigas plan för den tekniska undervisningens ordnande vann i huvudsak Kungl. Maj:ts och riksdagens gillande 1918.

Sedermera har Kungl. Maj:t på skolöverstyrelsens framställning föreslagit, att även de tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås skulle omorganiseras till tekniska gymnasier. Dessa förslag blevo dock av riksdagen avslagna under hänvisning till, att de icke stodo i överensstämmelse med de 1918 fastställda allmänna grunderna för den lägre tekniska undervisningens organisation.

Vid genomförandet av den 1918 fastställda planen för den tekniska undervisningens nyorganisering har kungl. skolöverstyrelsen i regel sökt kombinera de tekniska gymnasierna och de tekniska fackskolorna med varandra.

Sålunda har till tekniska gymnasiet i Malmö anknutits icke mindre än

tre tekniska fackskolor, en för maskinindustri, en för husbyggnad och en för kemisk industri. Med tekniska gymnasiet i Härnösand har förenats en teknisk fackskola för träindustri. Tekniska gymnasiet i Örebro är visserligen icke direkt förenat med en teknisk fackskola, men en sådan är förlagd i närheten av Örebro, nämligen tekniska fackskolan för elektroteknik i Västerås. I skolöverstyrelsens förslag om de tekniska elementarskolornas i Norrköping och Borås omorganisation till tekniska gymnasier ingick även, att med dessa gymnasier skulle förenas tekniska fackskolor, en för väg- och vattenbyggnad i Norrköping och en för textilindustri i Borås. Tekniska skolan i Eskilstuna, vars omorganisation till teknisk fackskola för maskinindustri under förra året genomfördes, är däremot en fullt fristående teknisk fackskola.

Med avseende på tekniska läroverket i Örebro må framhållas, att detta läroverk på grund av det starka tilloppet av inträdessökande 1901 utvidgades med en andra, 1916 med en tredje och 1920 med en fjärde parallellavdelning. I likhet med de övriga tekniska elementarskolorna hade det sedan början av 1900-talet tre fackavdelningar, en mekaniskt teknisk, en byggnadsteknisk och en kemiskt teknisk. På initiativ av skolans styrelse inrättades vid läroverket 1916 en elektroteknisk fackavdelning, den första elementära tekniska läroanstalten för elektroteknik i vårt land. När läroverket vid den 1918 genomförda reformeringen av det lägre tekniska undervisningsväsendet blev tekniskt gymnasium, fick detta gymnasium såtillvida en särställning i förhållande till de övriga tekniska gymnasierna, att undervisningen i detsamma skulle differentieras på tre linjer, en mekanisk teknisk, en elektroteknisk och en kemiskt teknisk linje. I samband med gymnasiet utvidgning med den fjärde parallellavdelningen inrättades vid gymnasiet en fjärde linje för merkantilt teknisk bildning, i likhet med den elektrotekniska avdelningen den första i sitt slag och allt fortfarande den enda i sitt slag i vårt land.

Av den redogörelse, som här lämnats för den lägre tekniska undervisningens utveckling efter 1918 (varvid hänsyn icke tagits till tekniska skolan i Stockholm, de båda bergsskolorna i Filipstad och Falun samt vävskolan i Borås, vilka stå på ett plan för sig) framgår, att vi för närvarande ha ett avsevärt antal olikartade elementära tekniska läroanstalter. Vi ha de båda *tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås*, vardera med tre fackavdelningar, en mekaniskt tekniskt, en byggnadsteknisk och en kemiskt teknisk; vi ha de båda *tekniska gymnasierna i Malmö och Härnösand* med för alla lärjungar likartad undervisning, omfattande samtliga tekniska och merkantila huvudområden; vi ha *tekniska gymnasiet i Örebro*, med undervisningen differentierad på fyra speciallinjer, en maskinteknisk, en elektroteknisk, en kemiskt teknisk och en merkantilt teknisk; och slutligen de *tekniska fackskolorna* för maskinindustri, husbyggnad och kemisk industri i Malmö, för elektroteknik i Västerås, för träindustri i Härnösand och för maskinindustri i Eskilstuna.

Flera av dessa skolor och skolavdelningar hava, till och med då de äro belägna i samma stad eller i närheten av varandra, i stort sett samma ändamål och likartad undervisning. De tre fackskolorna för maskinindustri, husbyggnad och kemisk industri i Malmö meddela undervisning på samma tekniska områden som äro företrädda vid tekniska gymnasiet i samma stad. Fackskolan för kemisk industri i Malmö är ungefär jämställd med de kemiskt tekniska fackavdelningarna vid de tekniska elementarskolorna i Norrköping

och Borås och den kemiskt tekniska speciallinjen vid tekniska gymnasiet i Örebro. Tekniska fackskolan för elektroteknik i Västerås meddelar i det närmaste samma undervisning som den elektrotekniska linjen vid det närbelägna tekniska gymnasiet i Örebro.

Vår lägre tekniska undervisning har blivit splittrad på ett stort antal till sin organisation visserligen olikartade, men med hänsyn till undervisningens mål varandra närstående och med varandra konkurrerande skolor och skolavdelningar.

Utvecklingen har i själva verket gått i rakt motsatt riktning mot det av 1907 års kommitté framställda yrkandet om den tekniska undervisningens koncentring på *en, två* eller högst *tre* läroanstalter för vart och ett av våra viktigaste tekniska huvudområden.

I stället för de av 1907 års kommitté föreslagna två (2) tekniska fackskolorna för maskinindustri (maskinyrkesskolan i Stockholm oberäknad) ha vi fått

5 st. läroanstalter för *maskinindustri*: tekniska fackskolorna för maskindustri i Malmö och Eskilstuna, den maskintekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro och de mekaniskt tekniska fackavdelningarna vid de tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås.

I stället för av 1907 års kommitté föreslagna två (2) tekniska fackskolorna för byggnadsindustri (byggnadsyrkesskolan i Stockholm oberäknad) ha vi fått 3 st. läroanstalter för *byggnadsteknik*: tekniska fackskolan för husbyggnad i Malmö och de byggnadstekniska fackavdelningarna vid de tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås.

I stället för av 1907 års kommitté föreslagna två (2) tekniska fackskolor för kemisk industri (den ena speciellt avsedd för trämasse-cellulosa och pappersindustri) ha vi fått

5 st. läroanstalter för *kemisk industri*: tekniska fackskolan för kemisk industri i Malmö, tekniska fackskolan för träindustri i Härnösand, den kemiskt tekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro och de kemiskt tekniska fackavdelningarna vid tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås.

I stället för den enda av 1907 års kommitté föreslagna tekniska fackskolan för elektroteknik ha vi fått

2 st. läroanstalter för *elektroteknik*: tekniska fackskolan för elektroteknik i Västerås och den elektrotekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro.

Därtill hava vi

1 st. läroanstalt för *merkantil teknisk* bildning: den merkantilt tekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro, samt

2 st. *tekniska gymnasier* i Malmö och Härnösand, vilka icke såsom tekniska gymnasiet i Örebro hava undervisningen differentierad på skilda linjer, utan i en för alla lärjungar gemensam lärokurs meddela en undervisning, som omfattar samtliga tekniska och merkantila huvudområden.

Följden av denna splittring av vår lägre tekniska undervisning på ett stort antal med varandra konkurrerande, likartade eller i det närmaste likartade skolformer har helt naturligt blivit den, att ett stort antal skolor och skolavdelningar äro ytterst svagt besatta med lärjungar. Alldeles särskilt är detta (se bil. 1) förhållandet med de byggnadstekniska och framför allt med de kemiskt tekniska avdelningarna. De byggnadstekniska avdelningarna i Malmö, Norrköping och Borås ha under innevarande år 2 till högst 9 lärjungar i varje klass. Av de kemiskt tekniska avdelningarna är endast

den i Örebro väl besatt med 15 lärjungar i andra och 13 lärjungar i tredje klassen eller i det närmaste det högsta antal lärjungar, som under de praktiska övningarna på laboratoriet kunna handledas av en lärare. Övriga kemiskt tekniska avdelningar hava under innevarande läsår 0 till 4 lärjungar i varje klass.

Detta förhållande är, så som framgår av bil. 1 icke någon kristidsföreteelse utan framträdde och påtalades redan av 1907 års kommitté för den lägre tekniska undervisningen och utgjorde då dess förnämsta skäl för yrkandet på en koncentrerung av den tekniska undervisningen. Förhållandet ändrades knappast under högkonjunkturen och kommer med all säkerhet att fortfara, till dess man beslutar sig för en radikal beskäring av avdelningarnas antal.

Därigenom att de nya tekniska fackskolorna i regel anknutits till tekniska gymnasier, ha de redan från sin första tillkomst utsatts för konkurrens med skolformer, som visserligen gå under ett nytt namn, men till sin art föga skilja sig från de äldre tekniska elementarskolorna. Denna konkurrens har visat sig ödesdiger för de nya skolorna, dels därför att de äldre haft stödet av gammal traditon, dels, och kanske främst därför, att de tekniska gymnasierna genom väsentligt lägre inträdesfordringar äro lättare tillgängliga än de tekniska fackskolorna, dels ock därför att de tekniska gymnasierna, som icke ha skilda linjer differentierad undervisning, enligt tillämpade studieplaner ha till uppgift att på grundvalen av realskolans kunskapsmätt under en treårig lärokurs meddela en för praktisk verksamhet avsedd teknisk bildning inom samtliga tekniska huvudområden, under det att utbildningen vid de tekniska fackskolorna är begränsad till ett visst tekniskt område.

Det torde vara uppenbart, att vår lägre tekniska undervisning genom här skildrade förhållanden blivit onödigt komplicerad och dyrbar, och att inskränkningar äro icke blott befogade, utan rent av nödvändiga. Man torde dock icke med fog kunna förevita oss, representanter för Örebro stad och län, inskränkta lokalpatriotiska synpunkter, om vi anse, att inskränkningarna icke i första rummet böra gå ut över tekniska läroverket i Örebro. En fullt objektiv granskning av här skildrade förhållanden torde tillräckligt tydligt hänvisa på en indragning i första hand av ett flertal kemiskt tekniska och en eller annan byggnadsteknisk avdelning vid de andra tekniska läroverken.

Även i de fall, då avdelningarna, såsom förhållandet i regel är med de maskintekniska, äro väl besatta med lärjungar, är en koncentrerung till ett färre antal skolor, eventuellt under inrättande av parallellavdelningar vid samma skola, värt att taga i övervägande. Ju större ett läroverk blir inom en viss gräns, desto billigare bli förvaltningskostnaderna och dess bättre utnyttjas laboratorier och undervisningsmaterieell.

Tekniska gymnasiet i Örebro är sedan lång tid tillbaka det största av de tekniska läroverken. Det hade vid början av läsåret 1922—1923 310 och vid början av innevarande läsår 297 lärjungar eller mer än dubbelt så många som det näst största eller tekniska läroverket i Malmö, som under samma år hade 145 och 129 lärjungar. Statens kostnader pr lärjunge och år (om dyrtidstillägg och tillfälliga löneförbättringar icke medräknas, se bil. 2) uppgå enligt fastställda stater vid tekniska gymnasiet i Örebro under innevarande år till 503 kronor. I Malmö är kostnaden 1,002 kronor eller dubbelt så hög och i Härnösand 1,543 kronor och Västerås 1,800 kronor eller

3 à 4 gånger så hög. Dessa siffror häntyda på lämpligheten av att koncentrera den tekniska undervisningen till några få större skolor i stället för att splittra den på flera mindre. I varje fall böra indragningarna icke i främsta rummet ske vid de läroverk, där undervisningen ställer sig billigast.

Såsom skäl för indragningen av den fjärde parallellavdelningen och den därmed förbundna merkantilt tekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro har anförts, att antalet inträdessökande under de sista åren nedgått, och att den merkantilt tekniska linjen hade så få lärjungar, »att något större behov av dylik utbildning icke syntes föreligga i orten».

Tekniska gymnasiet i Örebro har dock mindre än de andra tekniska läroverken haft känning av kristiden. Samtliga klasser och avdelningar vid detta läroverk äro i år bättre besatta med lärjungar än vid alla de andra läroverken. Dess första klass hade vid läsårets början 109 lärjungar, som med ett antal av 30, 30, 26 och 23 fördelades på de fyra parallellavdelningarna i denna klass. Den tekniskt merkantila linjen, som endast upptager en del av fjärde parallellklassens lärjungar — de övriga fördelas på gymnasiets övriga linjer — har visserligen ännu icke vunnit någon större anslutning, helt naturligt, då den så kort tid varit i verksamhet, att varken läroverkets lärjungar eller deras målsmän ännu fått några hållpunkter på bedömandet av de möjligheter till utkomst, som avgångsbetyg från denna linje kan medföra. Ännu har endast en årsklass utexaminerats från denna linje. För närvarande har den 7 lärjungar i andra och 7 lärjungar i tredje årsklassen. Att döma av lärjungeantalet har den således, trots sin korta tillvaro, visat sig utgöra ett vida större behov än ett flertal avdelningar vid andra skolor, som ägt bestånd sedan årtionden tillbaka utan att dock hava lyckats uppbringa lärjungeantalet till mer än två à tre stycken i varje klass.

Förslag om inrättandet av den merkantilt tekniska linjen vid tekniska läroverket i Örebro i samband med läroverkets utvidgning med en fjärde parallellavdelning väcktes av några av undertecknarna av denna motion efter samråd med gymnasiets styrelse genom motion vid 1919 års riksdag.

Denna linje avser att utbilda tekniskt och merkantilt skolade hjälpkrafter för den industriella förvaltningen och utgör ett första försök att i vårt land lösa en teknisk undervisningsfråga, som under de senare årtiondena tilldragit sig mycken uppmärksamhet i utlandet, särskilt i Amerikas förenta stater, där den lett till inrättandet vid flere av de förnämsta tekniska läroverken av särskilda linjer för Commercial engineering, Business administration, Industrial engineering, Engineering administration o. s. v.

Lärjungarna på denna linje deltaga under första årskursen i den för alla lärjungar gemensamma, grundläggande undervisningen i matematik, fysik, kemi, projektionslära och projektionsritning, samt i språk och handelslära. Under andra och tredje årskurserna deltaga de i de för samtliga lärjungar gemensamma lärokurserna i de tekniska läroämnena maskinlära med ritning, byggnadslära med ritning, elektroteknik och mekanisk teknologi m. m. med ett relativt begränsat antal timmar för varje läroämne. Den tid, som under andra och tredje årskurserna ägnas åt de särskilda linjernas specialämnen (f. n. 9 timmar i veckan i andra och 17 timmar i veckan i tredje årskursen), få den merkantilt tekniska linjens lärjungar ägna åt en fördjupad utbildning i språk och merkantila läroämnena, handelsteknik, handelsgeografi, nationalekonomi och författninglära.

De få på detta sätt en god realbildning och en god språkbildning, den senare huvudsakligen inriktad på utländsk affärskorrespondens. Deras tek-

niska bildning bör giva dem förmåga att förstå tekniska ritningar och konstruktioner. Deras merkantila bildning bör kunna bli fullt jämbördig med, men, därigenom att den inriktas på industriella spørsmål, i viss mån av annan art än den, som meddelas i de för den allmänna köpmannabildningen avsedda handelsläroverken.

De, som genomgått denna linje, borde därför bli av nytta för industriens räkenskaps- och affärskontor såsom bokhållare, korrespondenter, offertingenjörer m. m. samt för viktiga grenar av kommunal- och statsförvaltningen, såsom kontors- och förvaltningspersonal vid kommuners och statens tekniska verk, järnvägar, telegraf, tull, intendentur m. m. eller i allmänhet för sådana platser, som jämte merkantil bildning fordra insikt i och förmåga att bedöma tekniska och industriella frågor.

Med anledning av motionen vitsordade riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t (1920 nr 8 A) att den tekniska läroanstalten i Örebro »i sällsynt grad vunnit industriens och de praktiska intressenas sympatier och att en mera fri och av allt för snäva former obunden utveckling av skolan utan tvivel torde lända till fromma för just de system, denna skola hade att fylla». Då den särställning, Örebro-skolan genom undervisningens differentiering på skilda linjer fått, innebure, att skolan i den nya organisationen skulle erhålla en från de andra tekniska gymnasierna avvikande form, kunde riksdagen i den föreliggande motionen icke se ett frångående av sitt förut fattade beslut angående ifrågavarande läroanstalt, »utan snarare ett steg i riktningen att föra läroanstalten framåt till undervisningens och det allmännas bätnad». Riksdagen ansåg sig dock icke böra intaga en bestämd ståndpunkt till det väckta förslaget, men då riksdagen vore »övertygad, att en fortsatt utveckling av ifrågavarande läroanstalt måste lända till stort gagn för den tekniska utbildningen och därigenom ock för den svenska industrien samt för övrigt torde nödvändiggöras av det stora antalet inträdessökande», anhöll riksdagen, att »Kungl. Maj:t i samband med den pågående utredningen beträffande det tekniska undervisningsväsendets fortsatta ombildning och utveckling, ville särskilt taga i övervägande, på vad sätt det tekniska gymnasiet i Örebro lämpligast bör, vare sig i av motionärerna föreslagen riktning eller på annan väg ytterligare utbyggas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning».

Sedan riksdagen år 1920 på Kungl. Maj:ts förslag efter förnyad framställning från läroverkets styrelse beviljat anslag till läroverkets utvidgning med en fjärde parallellavdelning, kom hösten 1921 den merkantilt tekniska linjen till stånd, och de första lärjungarna utexaminerades från denna linje vid slutet av läsåret 1922—1923.

Att den merkantilt tekniska linjen omfattas med intresse av industriens målsmän framgår av det kraftiga stöd, som framställningen om dess inrättande vann från industriens målsmän. Därom vittna ock de uttalanden, som kommit läroverkets styrelse till del i anledning av ifrågasatt revision av gymnasiets undervisningsplan.

Vi anse det därför beklagligt, om det nya och helt visst betydelsefulla initiativet till den tekniska undervisningens utveckling, som tagits genom inrättandet av den tekniskt merkantila linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro skulle stäckas, innan denna linje haft tillfälle att visa, vartill den duger, och att det omfattande och intresserade arbete, som nedlagts på organiserandet av denna undervisning, kastas över bord i samma ögonblick, som det bragts till fullbordan.

Då den tekniskt merkantila linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro är den enda i sitt slag i Sverige och trots sin korta tillvaro har ett större antal lärjungar än ett flertal tekniska speciallinjer vid andra tekniska läroverk och då den fjärde parallellavdelningen icke blott har betydelse för denna linje, utan även tillför gymnasiet övriga linjer ett ökat lärjungeantal, våga vi hoppas, att riksdagen icke undandraget tekniska gymnasiet i Örebro det jämförelsevis ringa belopp, som erfordras för fortsatt uppehållande vid gymnasiet av dess fjärde parallellavdelning och den därmed förbundna merkantilt tekniska linjen.

Att nu vidhålla skolöverstyrelsens förslag om förhöjda anslag till *nya ordinarie lektorstjänster* vid tekniska gymnasiet i Örebro torde icke vara lämpligt, ehuru en förstärkning av de ordinarie lärarkrafterna vid gymnasiet är synnerligen behövlig. För närvarande är vid gymnasiet anställda, förutom rektor och 12 ordinarie lektorer, 9 extralärare med full sysselsättning och dessutom 3, därav 2 gymnastiklärare, med ett mindre antal undervisningstimmar. Mer än 46 procent av samtliga undervisningstimmar bestridas av extralärare.

Då emellertid 2 lektorsbefattningar vid de tekniska läroverken, en i Härnösand och en i Malmö, visat sig obehövliga vid dessa läroverk, och lektorerna enligt gällande författningar äro skyldiga att underkasta sig förflyttning från ett läroverk till ett annat, torde en reglering av behovet av lärarkrafter vid de tekniska läroverken kunna ske utan förhöjning i statsanslagen till dessa läroverk.

Med avseende på den föreslagna *nedläggningen i den ordinarie staten* för tekniska gymnasiet i Örebro tillåta vi oss erinra därom, att, såsom framgår av bilaga till 1922 års statsverksproposition (8:de huvudtiteln (213) sid. 468), läroverkets styrelse under hänvisning till läroverkets stora lärjungeantal och omfattande organisation gjort framställning om förhöjda anslag, dels till nya lektorstjänster, dels till förstärkning av vissa arvodesbelopp samt ett flertal andra anslagsposter. Denna framställning förnyades sedan i mera begränsad omfattning följande år och vann då liksom i år understöd av kungl. skolöverstyrelsen.

Dessa framställningar hava dock icke blivit föremål för riksdagens prövning.

Däremot har läroverket såväl 1921 som 1922 och 1923 erhållit bidrag från anslagsposten »ytterligare medel till expenser, bränsle m. m. för tekniska läroverken», 1921 med 8,000 kronor, 1922 med 6,000 kronor och för första halvåret 1923 med 2,000 kronor. Även för innevarande år torde en liknande förstärkning av staten bli erforderlig. Härav framgår, att staten för tekniska gymnasiet i Örebro icke är för högt beräknad. Ehuru tekniska gymnasiet i Örebro har mer än dubbelt så många lärjungar som tekniska läroverket i Malmö och med avseende på sin organisation är fullt lika omfattande som sistnämnda läroverk, har tekniska gymnasiet i Örebro sedan flera år haft en med flere tusen kronor lägre ordinarie stat än tekniska gymnasiet i Malmö. Nu har Kungl. Maj:t föreslagit, att båda de nämnda läroverkens ordinarie stater skulle beräknas till samma belopp eller 120,000 kronor för vardera. Då den av undervisningsrådet N. Fredriksson uppgjorda promemoria, som ligger till grund för nedläggningen av det ordinarie statsanslaget till de tekniska läroverken, icke publicerats, är det icke möjligt att bedöma, hur de föreslagna nedläggningarna skulle komma att verka i detalj, men om i nedläggningen av anslaget till läroverket i Malmö ingår

indragning av en lektorstjänst, som visat sig obehövlig för detta läroverk, skulle anslagen till andra utgifter än till ordinarie befattningshavare fortfarande utgå med 5,800 kronor lägre belopp till tekniska gymnasiet i Örebro än till tekniska läroverket i Malmö.

Då emellertid det förra läroverket har ett vida större antal lärjungar och en fullt lika, om ej mera omfattande organisation än det senare, synes det icke obilligt, att staten för det förra också sättes något högre än för det senare, och då erfarenheten visat, att staten för tekniska läroverket i Örebro hittills icke varit till fyllest, utan årligen måst förstärkas med avsevärda belopp, och då slutligen undervisningen vid tekniska gymnasiet i Örebro är avsevärt billigare per år och lärjunge än vid de andra tekniska läroverken, ha vi ansett oss ha goda skäl för ett yrkande, att den ordinarie staten för tekniska gymnasiet i Örebro icke bör nedsättas, utan bibehållas vid oförändrat belopp av 125,325 kronor.

Det av kungl. skolöverstyrelsen på framställning av gymnasiets styrelse äskade anslaget å 15,000 kronor till *ytterligare utrustning av maskinlaboratoriet* vid tekniska gymnasiet i Örebro kan naturligtvis uppskjutas ett eller annat år, om tvingade skäl därtill föreligga. Ett sådant uppskov är dock med hänsyn till undervisningen vid gymnasiet synnerligen ogynnsamt.

Till *påbörjande* av utrustningen av gymnasiets maskinlaboratorium beviljade riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag 1920 ett förslagsanslag av 20,000 kronor. För detta anslag har anskaffats en provturbinanläggning, en kompressoranläggning, en råolja-, en gas- och en bensinmotor samt ett antal apparater och instrument för materialprovning. Den hittills anskaffade utrustningen har genom tillmötesgående från industriellt håll erhållits till mycket förmånliga priser och i väsentliga delar även som gåva. Ännu saknar dock laboratoriet en så viktig detalj i sin utrustning som en ånganläggning, och så länge en sådan icke finnes att tillgå måste lärjungarnas laboratorieövningar bliva ofullständiga i ett för deras kommande verksamhet mycket betydelsefullt hänseende.

Då vi med hänsyn till det stora antalet lärjungar, som tekniska gymnasiet har, och de dugande lärarkrafter, varöver det förfogar, äro övertygade om att det äskade anslaget till läroverkets maskinlaboratorium skulle komma att få den bästa användning till undervisningens främjande, och då det i alla händelser icke kan vara fråga om annat än ett uppskov med anslagets beviljande ett eller annat år, ha vi ansett, att denna anslagsfråga icke borde få förfalla, utan att den blivit föremål för riksdagens prövning.

På grund av vad sålunda anförts, och då riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:ts själv vitsordat, att den tekniska läroanstalten i Örebro »i sällsynt grad vunnit industriens och de praktiska intressenas sympatier» och tillika framhållit, »att en fortsatt utveckling av ifrågakvarande läroanstalt måste lända till stort gagn för den tekniska utbildningen och därigenom ock för den svenska industrien» och då tekniska gymnasiet trots kristiden har alla fyra parallellklasserna bättre besatta med lärjungar och ger en för statsverket väsentligt billigare utbildning än andra tekniska läroverk, våga vi, under fullt erkännande av det påtagliga behovet av besparingar i statsförvaltningen, härmed föreslå, — — — — —.»

I fråga om fördelningen av det ordinarie reservationsanslaget mellan de olika läroverken hänvisar departementschefen till följande tablå:

	Anvisat anslagsbelopp för budgetåret 1923—1924 Kronor	Föreslaget anslagsbelopp för budgetåret 1924—1925 Kronor
Tekniska läroverket i Örebro	125,325: —	120,000: —
» » i Malmö	129,200: —	120,000: —
Elektrotekniska fackskolan i Västerås	39,600: —	39,000: —
Tekniska elementarskolan i Norrköping	47,800: —	46,500: —
» » i Borås	47,300: —	46,500: —
» läroverket i Härnösand	75,600: —	62,950: —
» fackskolan för maskinindustri i Eskilstuna	33,350: —	33,350: —
Arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförutsedda behov	15,675: —	21,700: —
Summa	513,850: —	490,000: —

De poster i staterna, som skulle bli föremål för nedsättning, avse huvudsakligen *dels* extra lärare, *dels* böcker, samlingar och undervisningsmaterie, *dels* materialier m. m. till laborationer, *dels ock* uppvärmning, belysning, renhållning m. m. De föreslagna nedsättningarna i staterna förutsätta, att det i reservationsanslaget ingående beloppet för arvoden åt extra lärare och vikarier samt för oförutsedda utgifter något ökas, förslagsvis till 21,700 kronor.

Vad angår det extra anslaget till tekniska gymnasiet i Örebro, har läroverket därstädes sedan år 1920 varit i åtnjutande av ett dylikt anslag till uppehållande av en fjärde parallellavdelning vid gymnasiet, vilket anslag för budgetåret 1923—1924 uppgår till 24,000 kronor. Genom detta anslag har möjliggjorts inrättande av en merkantil-teknisk linje. Elevantalet vid denna linje är emellertid, enligt vad departementschefen meddelat, så lågt — under läsåret 1922—1923 funnos endast 7 elever i andra klassen och 4 elever i den tredje — att något större behov av dylik utbildning icke synes föreligga i orten. Departementschefen har därför ansett, att den fjärde parallellavdelningen bör så småningom indragas. Under förutsättning att läroverkets första klass hösten 1924 endast uppdelas på tre avdelningar, har det för budgetåret 1924—1925 utgående anslaget till den fjärde parallellavdelningen ansetts kunna minskas från 24,000 kronor till 16,000 kronor.

Beträffande den tekniska fackskolan i Eskilstuna utgår för fortsatt uppehållande av parallellavdelningar vid skolan för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 13,125 kronor. Detta anslag föreslås nu för nästkommande budgetår utgå med ett till 14,000 kronor förhöjt belopp, betingat av behovet av ökat antal extra lärare.

Vidkommande det motionsvis gjorda yrkandet om anvisande av erforderliga medel till fortsatt uppehållande av en fjärde parallellavdelning i alla tre årsklasserna vid tekniska gymnasiet i Örebro vill riksdagen erinra därom,

att enligt den av 1918 års lagtima riksdag beslutade omorganisationen av den lägre tekniska undervisningen den tekniska elementarskolan i Örebro skulle ombildas till ett tekniskt gymnasium. Med hänsyn till det stora antalet elever vid gymnasiet medgav riksdagen behövligheten av en uppdelning i parallellavdelningar samt en viss differentiering av den mera allmänt lagda tekniska undervisningen vid gymnasiet. Undervisningen skulle differentieras på tre linjer, en mekanisk-teknisk, en kemisk-teknisk och en elektroteknisk. En fjärde parallellavdelning i form av en teknisk-merkantil linje tillkom i enlighet med riksdagens år 1919 därom fattade beslut, och hava medel av riksdagen årligen anvisats till uppehållande av en dylik parallellavdelning. Eders Kungl. Maj:ts förslag innebär en på grund av det låga elevantalet motiverad indragning av denna parallellavdelnings första klass, medan åter motionärerna yrka på parallellavdelningens fortbestånd i dess helhet. Utan att godtaga åtskilliga av de uttalanden och skäl, som i motionen anförts till förmån för däri framställda yrkanden, har riksdagen dock icke funnit sig nu utan närmare utredning kunna medverka till en avveckling av den teknisk-merkantila linjen vid Örebro-gymnasiet, vilken riksdagen så sent som år 1919 beslutade. Skulle Eders Kungl. Maj:t finna omständigheterna motivera en sådan avveckling, anser riksdagen i allt fall en särskild undersökning erforderlig, huruvida en dylik linje bör för framtiden vidmakthållas vid gymnasiet i Örebro eller icke. Efter det en dylik utredning blivit riksdagen förelagd, lärer kunna mera bestämt prövas, huruvida en successiv indragning av densamma bör vidtagas. Då riksdagen sålunda beviljat det motionsvis äskade beloppet av 24,000 kronor till uppehållande av den fjärde parallellavdelningen i gymnasiets alla tre klasser, följer därav ock, att riksdagen funnit sig böra vidtaga en höjning av det ordinarie anslaget till läroverket i Örebro med 1,225 kronor, avseende arvoden åt extra lärare vid samma läroverk. Det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk bör alltså bestämmas till 491,225 kronor. Vad Eders Kungl. Maj:t i övrigt i fråga om sistnämnda anslag föreslagit har icke givit riksdagen anledning till erinran.

Det motionsvis äskade anslaget å 15,000 kronor till materiellutrustning för läroverkets i Örebro maskinlaboratorium har riksdagen icke funnit skäligen bevilja.

Vad så beträffar det i fråga om den tekniska fackskolan i Eskilstuna motionsvis framställda yrkandet, har riksdagen funnit synnerligen vägande skäl vara anförda för detsamma. Då riksdagen emellertid med hänsyn till det statsfinansiella läget ansett sig böra nu avstå från att bifalla motionen, förutsätter riksdagen likväl, att vad i motionen äskas varder av Eders Kungl. Maj:t behörigen uppmärksammat och att, så snart förhållandena sådant möjliggöra, förslag i enlighet härmed varder från Eders Kungl. Maj:ts sida förelagt riksdagen.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen

dels i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag och ovanberörda motioner I: 54 och II: 113 samt med avslag å förenämnda motion II: 125 minskat det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk, nu 513,850 kronor, med 22,625 kronor till 491,225 kronor att fördelas mellan de olika läroverken på sätt framgår av en av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 återgiven tablå, dock med den ändring, att anslagsbeloppet för det tekniska läroverket i Örebro bestämmes till 121,225 kronor;

dels i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag och ovanberörda motioner I: 54 och II: 113 till fortsatt uppehållande av en fjärde parallellavdelning vid tekniska gymnasiet i Örebro anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 24,000 kronor;

dels avslagit sistnämnda motioner, i vad desamma avse anvisande av anslag till ytterligare utrustning av maskinlaboratoriet vid tekniska gymnasiet i Örebro;

dels ock till uppehållande av parallellavdelningar vid tekniska fackskolan för maskinindustri i Eskilstuna anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 14,000 kronor.

169:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 178) har riksdagen, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till beredande av ytterligare medel till expenser, bränsle m. m. för tekniska läroverk anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 10,000 kronor att utgå efter de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

170:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 179) föreslagit riksdagen att till beredande av förhöjt understöd åt handelsgymnasierna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Örebro och Norrköping utöver till dem redan anslagna belopp anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 100,000 kronor att utgå under förutsättning att kommun, där handelsundervisningsanstalt åtnjuter statsunderstöd, själv eller genom enskilda donatorer såväl tillhandahåller erforderliga lokaler till undervisningen som ock årligen lämnar ett kontant bidrag, motsvarande minst en tredjedel av statsunderstödet, samt med den fördelning och under de villkor i övrigt, som Eders Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft en inom riksdagen väckt motion (II: 129), däruti hemställts, att riksdagen måtte till beredande av förhöjt understöd åt handelsgymnasierna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Örebro och Norrköping, utöver till dem redan anslagna belopp, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 150,000 kronor att utgå under i statsverkspropositionen angiven förutsättning.

Till stöd för framställningen anföres i motionen följande:

Från och med år 1918 har det ordinarie förslagsanslaget till handelsgymnasier varit i riksstaten uppfört med 135,000 kronor. Därjämte har riksdagen å extra stat anvisat medel till förhöjda understöd åt handelsgymnasier, nämligen å tilläggsstat för år 1920 145,000 kronor samt på extra stat för vart och ett av åren 1921 och 1922 150,000 kronor.

Frågan om ett kraftigare understöd från statens sida av de högre handelsundervisningsanstalterna har som bekant sedan länge varit aktuell. Så framlade Kungl. Maj:t för 1921 års riksdag proposition (nr 197) om upprättande av statliga handelsgymnasier i Malmö, Hälsingborg, Norrköping och Örebro genom övertagande av de befintliga statsunderstödda handelsgymnasierna i nämnda städer samt om kraftigare understöd från av handelsgymnasierna i Stockholm och Göteborg. Riksdagen fann sig emellertid väsentligen med hänsyn till det rådande statsfinansiella läget böra avslå framställningen. Såsom nyss nämnt anvisades såväl det ordinarie som det extra anslaget till handelsgymnasierna för år 1922 med samma belopp som för år 1921.

Jämväl för budgetperioden den 1 Januari—den 30 juni 1923 beviljade av 1922 års riksdag anslag enligt ungefärligen samma norm eller med respektive 70,000 och 80,000 kronor. Av vederbörande departementschef uttalades i framställning till 1922 års riksdag, att det icke vore någon överdrift, om man gjorde gällande, att de för ifrågakvarande ändamål utgående anslagen måste betraktas såsom knappt tillräckliga. Enligt den förutnämnda propositionen skulle för ett tillfredställande ordnande av undervisningen vid handelsgymnasierna i direkta statsanslag — alltså oberäknat kostnaderna för dyrtidstillägg och tillfällig löneförbättring — krävas en sammanlagd summa av 352,000 kronor, medan det som gymnasierna nu finge sig beviljat stannade vid en totalsumma av 285,000 kronor i ett för allt. Om man icke ville riskera att vår statligt understödda handelsundervisning skulle sjunka under sin nuvarande nivå, torde det vid sådant förhållande knappast böra ifrågakomma att ytterligare nedsätta understödsbeloppen.

Då det gällde framställning i ämnet till 1923 års riksdag beträffande budgetåret 1923—1924, föreslog emellertid Kungl. Maj:t en nedsättning av det extra anslaget med icke mindre än 30,000 kronor eller till 120,000 kronor. Departementschefen uttalade, att han med hänsyn till den mindre gynnade ställning, som dessa skolor intaget i förhållande till andra yrkesutbildningsanstalter, helst velat bibehålla anslaget vid oförändrat belopp. Men han hade med hänsyn till nödvändigheten att under förhandenvarande förhållanden i möjligaste måtto inskränka statsutgifterna och i betraktande av den icke oväsentliga uppgång av penningvärdet som ägt rum sett sig nödsakad föreslå den nämnda sänkningen av anslaget. Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts framställning.

I årets statsverksproposition föreslås en ytterligare nedsättning av det extra anslaget med 20,000 kronor eller till 100,000 kronor. Departementschefen förklarar, att ehuru det vore önskvärt att kunna bibehålla det nu utgående anslaget hade med hänsyn till såväl rådande ekonomiska läge som penningvärdets stegring sedan detta förstärkningsanslags tillkomst den nämnda nedsättningen av detsamma syntes kunna äga rum.

Skolöverstyrelsen hade för sin del hemställt, att det extra anslaget till handelsgymnasierna skulle för budgetåret 1924—1925 uppföras med samma belopp som före den 1923 vidtagna nedsättningen eller alltså med 150,000 kronor. Oaktad den höjning av penningvärdet, som onekligen ägt rum

sedan sistnämnda belopp fixerades, kan nämligen enligt överstyrelsens mening handelsgymnasiernas ekonomiska ställning icke sägas hava undergått någon väsentlig förbättring, utan dessa gymnasier hava alltjämt att arbeta under stora ekonomiska svårigheter. Detta har senast framgått av de uppgifter beträffande gymnasiernas ekonomi, som överstyrelsen inhämtat i samband med den förberedande behandlingen av frågan om fördelning å de olika gymnasierna av det för budgetåret 1923—1924 anvisade extra anslaget. Helt visst komme den anslagsreducering, som för sistnämnda budgetår vore nödvändig på grund av anslagets nedsättning, att bliva för gymnasierna synnerligen kännbar.

Den som varit i tillfälle att något taga kännedom om de ekonomiska villkor, under vilka våra handelsgymnasier arbeta, lär icke kunna jäva detta överstyrelsens uttalande. Och det synes ofrånkomligt, att en ytterligare nedsättning av anslaget till dessa läroanstalter, som föreslås i årets statsverksproposition, skulle vara ägnad att medföra verklig skada för dem.

Handelsyrket är — därom kan icke råda något tvivel — det område av näringslivet, åt vars tillgodoseende med läroanstalter staten ägnat den minsta omsorg. Ingen statlig anstalt, högre eller lägre, finnes på detta område. Vad som här har gjorts, har helt och hållet tillkommet genom enskildas eller kommunernas bemödanden, och de understöd staten så småningom lämnat måste betecknas såsom alltför små och otillräckliga. Alltjämt måste därför utbildningen på detta område tyngas av betydliga elevavgifter, varigenom naturligtvis tillträdet till läroanstalterna i hög grad försvåras eller omöjliggöres för mindre bemedlad ungdom.

Jag anser mig på grund av vad jag här anfört ha starka skäl att påyrka, att det extra anslaget till handelsgymnasierna måtte för budgetåret 1924—1925 få utgå med samma belopp som före den genom sistlidna års verkliga budgetära svårigheter framtvingna sänkningen eller med 150,000 kronor.»

Riksdagen har från och med år 1918 i riksstaten uppfört det ordinarie förslagsanslaget till handelsgymnasier med 135,000 kronor. Härjämte har å extra stat anvisats medel till förhöjda understöd åt handelsgymnasier, nämligen å tilläggsstat för år 1920 145,000 kronor, å extra stat för vart och ett av åren 1921 och 1922 150,000 kronor samt för förra halvåret 1923 80,000 kronor. För budgetåret 1923—1924 utgår för ändamålet ett extra anslag av 120,000 kronor.

Riksdagen, som finner den av Eders Kungl. Maj:t föreslagna minskningen av förevarande anslag alltför stark och som ansett, att tillräckliga skäl icke anförts för en nedsättning av anslaget under det belopp, varmed detsamma för budgetåret 1923—1924 utgår, har ansett, att anslaget bör bestämmas till sistnämnda belopp, 120,000 kronor.

Riksdagen får anmäla, att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag och ovanberörda motion, till beredande av förhöjt understöd åt handelsgymnasierna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Örebro och Norrköping utöver till dem redan anslagna belopp anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 120,000 kronor att utgå under förutsättning att kommun, där handelsundervisningsanstalt åtnjuter statsunder-

stöd, själv eller genom enskilda donatorer såväl tillhandahåller erforderliga lokaler för undervisningen som ock årligen lämnar ett kontant bidrag, motsvarande minst en tredjedel av statsunderstödet, samt med den fördelning och under de villkor i övrigt, som Eders Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.

171:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 180) föreslagit riksdagen att *dels* medgiva, att statsunderstöd må, oavsett om den undervisning, som avses, har obligatorisk karaktär eller icke, enligt de närmare bestämmelser, som Eders Kungl. Maj:t finner gott utfärda, årligen utgå för av kommun upprättad anstalt för yrkesundervisning:

1. till avlöning åt rektor och övriga lärare med belopp, beräknat efter antalet undervisningstimmar, nämligen:

a) i lärlingsskola för industri, hantverk eller handel i samtliga läroämnen utom dem, som avse husligt arbete, med 2 kronor 67 öre för varje undervisningstimme;

b) i lärlingsskola för husligt arbete eller hushållsskola ävensom i lärlingsskola för industri eller hantverk i läroämnen, som avse husligt arbete, med 1 krona 67 öre för varje undervisningstimme.;

c) i yrkesskola för industri, hantverk eller handel eller ettårig handelsskola med 3 kronor för varje undervisningstimme;

d) i yrkesskola för husligt arbete med 1 krona 83 öre för varje undervisningstimme;

e) i verkstadsskola eller annan närstående, ej förut nämnd anstalt för yrkesundervisning med högst 2 kronor 67 öre för varje undervisningstimme, dock att understödsbeloppet ej må överstiga två tredjedelar av sammanlagda beloppet av den till skolans lärare för den tid, understödet avser, utgående avlöning;

2. till undervisningsmateriell med belopp, motsvarande hälften eller i vissa undantagsfall intill två tredjedelar av kostnaderna för densamma;

dels bestämma, att för statsunderstöds utgående skola gälla följande villkor:

1. a) att anstalten är anordnad i enlighet med de i stadga för den kommunala yrkesundervisningen ävensom i fastställt reglemente meddelade föreskrifter;

b) att undervisningen, såvida ej av tillfälligt påkommet förfall annan anordning nödvändiggöres, bestrides av lärare, som blivit i vederbörlig ordning förklarade behöriga eller eljest av skolöverstyrelsen godkända för ifrågavarande undervisning;

c) att anstalten har till sitt förfogande lokaler samt inrednings- och undervisningsmateriell, som godkännas av skolöverstyrelsen;

2. att arvoden åt rektor och övriga lärare utgå med belopp, beräknade efter i medeltal för varje undervisningstimme: minst 4 kronor vid lärlings-

skola för industri, hantverk eller handel i samtliga läroämnen utom dem, som avse husligt arbete; minst 2 kronor 50 öre vid lärlingsskola för husligt arbete, vid hushållsskola eller vid lärlingsskola för industri eller hantverk i läroämnen, som avse husligt arbete; minst 4 kronor 50 öre vid yrkesskola för industri, hantverk eller handel eller ettårig handelsskola samt minst 2 kronor 75 öre vid yrkesskola för husligt arbete;

3. att undervisningen i lärlingsskola är för lärjungarna avgiftsfri;

4. att undervisningsmaterieell, för vilkens anskaffning eller underhåll statsunderstöd beviljats, av skolöverstyrelsen godkännes, och att materielle icke utan överstyrelsens medgivande och under iakttagande av därvid angivna villkor avyttras eller eljest användes till andra ändamål, än vid understödets beviljande avsetts;

dels ock i riksstaten upptaga det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning med oförändrat belopp, 600,000 kronor.

Enligt beslut av 1918 års riksdag skall såsom villkor för statsunderstöds åtnjutande från ifrågavarande anslag gälla, bland annat, att arvoden åt lärare utgå med belopp, beräknat efter i medeltal minst 4 kronor för varje undervisningstimme vid lärlingsskola för industri, hantverk eller handel, minst 2 kronor vid lärlings- eller yrkesskola för husligt arbete eller vid hushållsskola samt minst 4 kronor 50 öre vid yrkesskola för industri, hantverk eller handel samt vid ettårig handelsskola. Statsunderstödet till lärares avlöning skall utgå med $\frac{2}{3}$ av det stadgade minimiarvodet.

För beredande av medel till arvodesförhöjning åt lärare vid ifrågavarande undervisningsanstalter har sedan år 1922 utgått medel å extra stat. För budgetåret 1923—1924 utgör ifrågavarande extra anslag 70,000 kronor. Arvodesförhöjningen utgör enligt beslut av 1921 års riksdag för undervisning i hantverk, industri och handel 50 öre samt för undervisning i husligt arbete inom lärlingsskolan 75 öre och för samma undervisning inom yrkesskolan 1 krona, allt per timme räknat. Minimiarvodet per undervisningstimme utgör alltså för närvarande i lärlingskola för undervisningen i hantverk, industri och handel 4 kronor 50 öre och för undervisning i husligt arbete 2 kronor 75 öre samt i yrkesskolan för undervisning i hantverk, industri och handel 5 kronor och för undervisning i husligt arbete 3 kronor.

Eders Kungl. Maj:ts förslag innebär borttagande av arvodesförhöjningen för undervisningen i hantverk, industri och handel samt minskning av arvodesförhöjningen för undervisning i husligt arbete till 50 öre i lärlingsskolan och 75 öre i yrkesskolan. Då arvodeskostnaderna för undervisning i husligt arbete enligt departementschefens mening äro av varaktig beskaffenhet, föreslås vidare att den på statsverket belöpande andelen av desamma bestrides från det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt här ifrågavarande undervisningsanstalter. Något extra anslag för ifrågavarande ändamål skulle alltså icke vidare utgå.

Riksdagen har ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och får alltså anmäla, att riksdagen

A) medgivit, att statsunderstöd må, oavsett om den undervisning, som avses, har obligatorisk karaktär eller icke, enligt de närmare bestämmelser, som Eders Kungl. Maj:t finner gott utfärda, årligen utgå för av kommun upprättad anstalt för yrkesundervisning:

1. till avlöning åt rektor och övriga lärare med belopp, beräknat efter antalet undervisningstimmar, nämligen:

a) i lärlingsskola för industri, hantverk eller handel i samtliga läroämnen utom dem, som avse husligt arbete, med 2 kronor 67 öre för varje undervisningstimme;

b) i lärlingsskola för husligt arbete eller hushållsskola ävensom i lärlingsskola för industri eller hantverk i läroämnen, som avse husligt arbete, med 1 krona 67 öre för varje undervisningstimme;

c) i yrkesskola för industri, hantverk eller handel eller ettårig handelskola med 3 kronor för varje undervisningstimme;

d) i yrkesskola för husligt arbete med 1 krona 83 öre för varje undervisningstimme;

e) i verkstadsskola eller annan närstående, ej förut nämnd anstalt för yrkesundervisning med högst 2 kronor 67 öre för varje undervisningstimme, dock att understödsbeloppet ej må överstiga två tredjedelar av sammanlagda beloppet av den till skolans lärare för den tid, understödet avser, utgående avlöning;

2. till undervisningsmateriell med belopp, motsvarande hälften eller i vissa undantagsfall intill två tredjedelar av kostnaderna för densamma;

B) bestämt, att för statsunderstöds utgående skola gälla följande villkor:

1. a) att anstalten är anordnad i enlighet med de i stadga för den kommunala yrkesundervisningen ävensom i fastställt reglemente meddelade föreskrifter;

b) att undervisningen, såvida ej av tillfälligt påkommet förfall annan anordning nödvändiggöres, bestrides av lärare, som blivit i vederbörlig ordning förklarade behöriga eller eljest av skolöverstyrelsen godkända för ifrågavarande undervisning;

c) att anstalten har till sitt förfogande lokaler samt inrednings- och undervisningsmateriell, som godkännas av skolöverstyrelsen;

2. att arvoden åt rektor och övriga lärare utgå med belopp, beräknade efter i medeltal för varje undervisningstimme: minst 4 kronor vid lärlingsskola för industri, hantverk eller handel i samtliga läroämnen utom dem, som avse husligt arbete; minst 2 kronor 50 öre vid lärlingsskola för husligt arbete, vid hushållsskola eller vid lärlingsskola för industri eller hantverk i läroämnen, som avse husligt arbete; minst 4 kronor 50 öre vid yrkesskola för industri, hantverk eller handel eller ettårig handelsskola samt minst 2 kronor 75 öre vid yrkesskola för husligt arbete;

3. att undervisningen i lärlingsskola är för lärjungarna avgiftsfri;

4. att undervisningsmateriell, för vilkens anskaffning eller underhåll statsunderstöd beviljats, av skolöverstyrelsen godkännes, och att materiellen icke utan överstyrelsens medgivande och under iakttagande av därvid angivna villkor avyttras eller eljest användes för andra ändamål, än vid understödets beviljande avsetts;

C) i riksstaten upptagit det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt kommunala anstalter för yrkesundervisning med oförändrat belopp, 600,000 kronor.

172:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 181) föreslagit riksdagen att höja det ordinarie anslaget till understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning, nu 600,000 kronor, med 25,000 kronor till 625,000 kronor.

Till beredande av arvodesförhöjning åt lärare vid ifrågavarande undervisningsanstalter har sedan år 1922 anvisats medel å extra stat. Det extra anslaget utgör för budgetåret 1923—1924 65,000 kronor. I samband med anvisande av anslag för ändamålet medgav 1921 års riksdag att från det ordinarie anslaget understöd finge utgå efter prövning av Eders Kungl. Maj:t i varje särskilt fall till enskild anstalt för yrkesundervisning med belopp, som av Eders Kungl. Maj:t bestämdes, ävensom till lägre teknisk yrkesskola enligt för det dåvarande gällande grunder.

Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag är grundat på en beräkning att jämväl vid ifrågavarande läroanstalter — i likhet med vad som föreslagits beträffande de kommunala anstalterna för yrkesundervisning — arvodesförhöjningen vid undervisning i hantverk, industri och handel skulle borttagas och förhöjningen vid undervisning i husligt arbete sänkas med 25 öre per undervisningstimme. Av skäl, som anförts i fråga om de kommunala anstalterna, föreslås vidare, att den på statsverket belöpande andelen av arvodesförhöjningen måtte bestridas från det ordinarie anslaget till understöd åt enskilda yrkesundervisningsanstalter. Den föreslagna förhöjningen av det ordinarie anslaget nödvändiggöres därav, att den kvarstående arvodesförhöjningen beträffande undervisningen i husligt arbete för framtiden kommer att belasta sagda anslag.

Riksdagen, som icke har något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen höjt det ordinarie anslaget till understöd åt enskilda anstalter för yrkesundervisning, nu 600,000 kronor, med 25,000 kronor till 625,000 kronor.

173:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 182) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor att i enlighet med de av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna beräkningsgrunder utgå som understöd till obemedlade och mindre bemedlade elever vid statsunderstödda enskilda skolor för husmodersutbildning.

Anslaget utgår för innevarande budgetår med 45,000 kronor, varvid beräknats för obemedlad elev högst 25 kronor och för mindre bemedlad elev högst 10 kronor för månad. Departementschefen räknar nu med ett understöd för månad av högst 20 kronor för obemedlad och högst 10 kronor för mindre bemedlad elev, i följd varav anslaget ansetts kunna begränsas till till 40,000 kronor.

Riksdagen har bifallit Eders Kungl. Maj:ts förslag och får förty anmäla, att riksdagen för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor att i enlighet med de av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 angivna beräkningsgrunder utgå såsom understöd till obemedlade och mindre bemedlade elever vid statsunderstödda enskilda skolor för husmodersutbildning.

174:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 183) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 anvisa *dels* till upprätthållande av verksamheten vid tekniska skolan i Stockholm ett extra anslag av 32,700 kronor, under villkor att Stockholms stad för samma tid utöver förut anslagna medel, 7,500 kronor för år, för berörda ändamål bidrager med samma belopp som statsanslaget samt med beräkning, att 480 kronor tillskjutas av Sjöstedtska fonden, *dels ock* till täckande av i skolans räkenskaper för år 1922 förefintlig brist ett extra anslag av 4,200 kronor.

I fråga om det extra anslaget till upprätthållande av verksamheten vid skolan innebär Eders Kungl. Maj:ts förslag en avrundning av nu utgående anslagsbelopp, vilket utgör 32,677 kronor. Bristen för år 1922 uppgår till ett belopp av 4,213 kronor 63 öre.

Riksdagen, som icke har något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen anvisat för budgetåret 1924—1925

dels till upprätthållande av verksamheten vid tekniska skolan i Stockholm ett extra anslag av 32,700 kronor, under villkor att Stockholms stad för samma tid utöver förut anslagna medel, 7,500 kronor för år, för berörda ändamål bidrager med samma belopp som statsanslaget samt med beräkning, att 480 kronor tillskjutas av Sjöstedtska fonden,

dels ock till täckande av i skolans räkenskaper för år 1922 förefintlig brist ett extra anslag av 4,200 kronor.

175:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 184) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till uppehållande av bergsskolorna i Filipstad och Falun, anordnade på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 mars 1922 närmare angivits, för budgetåret 1924—1925 anvisa *dels* såsom bidrag med $\frac{3}{5}$ till kostnaderna för verksamheten vid skolorna under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 ett extra anslag av 45,210 kronor, *dels ock* såsom särskilt bidrag med $\frac{3}{5}$ till ålderstillägg åt lärare och vaktmästare ett extra anslag av 1,200 kronor eller tillhopa 46,410 kronor, allt under villkor att

järnkontoret ansvarar för den del av kostnaderna för skolornas uppehållande i av departementschefen uti ovanberörda statsrådsprotokoll angiven omfattning, som ej täckes genom anslag av statsmedel, samt med rätt för Eders Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter i fråga om nämnda anslag, som av Eders Kungl. Maj:t prövas erforderliga.

Enligt det i propositionen nr 225 till 1922 års riksdag framlagda, av riksdagen godkända förslaget till omorganisation av bergsskolorna skulle statens årliga bidrag till deras upprätthållande från och med genomförandet vid ingången av läsåret 1923—1924 av omorganisationen utgöra 45,210 kronor, fränsett statens andel i ålderstillägg och dyrtidstillägg. Nämnda belopp anvisades för budgetåret 1923—1924 jämte 900 kronor till ålderstillägg åt lärare och vaktmästare; ålderstilläggen beräknades komma att utgå till två lärare med 500 kronor till vardera, till en vaktmästare med 300 kronor samt till en vaktmästare med 200 kronor. Den nu föreslagna höjningen av statsbidraget med 300 kronor betingas av att en av de ifrågavarande två lärarna är berättigad att under budgetåret 1924—1925 komma i åtnjutande av ett andra ålderstillägg å 500 kronor.

Riksdagen har ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag och får alltså anmäla, att riksdagen såsom bidrag till uppehållande av bergsskolorna i Filipstad och Falun, anordnade på sätt av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 mars 1922 närmare angivits, för budgetåret 1924—1925 anvisat

dels såsom bidrag med $\frac{3}{5}$ till kostnaderna för verksamheten vid skolorna under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 ett extra anslag av 45,210 kronor,

dels ock såsom särskilt bidrag med $\frac{3}{5}$ till ålderstillägg åt lärare och vaktmästare ett extra anslag av 1,200 kronor

eller tillhopa 46,410 kronor,

allt under villkor att järnkontoret ansvarar för den del av kostnaderna för skolornas uppehållande i av departementschefen uti ovanberörda statsrådsprotokoll angiven omfattning, som ej täckes genom anslag av statsmedel, samt med rätt för Eders Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter i fråga om nämnda anslag, som av Eders Kungl. Maj:t prövas erforderliga.

176:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 185) föreslagit riksdagen att till uppehållande av verksamheten vid vävskolan i Borås anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 9,850 kronor att utgå med de belopp, till de ändamål och under de villkor, som av departementschefen i statsrådsprotokollet avgivits.

På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade 1923 års riksdag till uppehållande av verksamheten vid vävskolan i Borås för budgetåret 1923—1924 ett extra anslag av 9,725 kronor. Jämfört med dittills till skolan utgående anslag innebar 1923 års riksdags beslut en förhöjning av ifrågavarande anslagsmedel med 125 kronor, vilken förhöjning

orsakades av att andre läraren vid skolan G. Berntson från och med år 1924 berättigats till ett andra ålderstillägg å 500 kronor för år, varav på statens anpart belöpte 250 kronor för helt år räknat. Den nu begärda förhöjningen av anslaget med ytterligare 125 kronor följer av att ålderstillägget till sistnämnde lärare nu kräves för hela det budgetår, som anslaget avser.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till uppehållande av verksamheten vid vävskolan i Borås anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 9,850 kronor att utgå med de belopp, till de ändamål och under de villkor, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 angivits.

177:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 187) föreslagit riksdagen att till en yrkespedagogisk centralanstalt med de uppgifter och den anordning, som av Eders Kungl. Maj:t, i huvudsaklig anslutning till de av vederbörande departementschef i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 7 januari 1920 angivna riktlinjer samt med beaktande jämväl av vad i nu förevarande statsrådsprotokoll anförts, närmare bestämmas, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

Såväl för år 1921 som för år 1922 anvisades av riksdagen på extra stat ett reservationsanslag å 80,000 kronor att användas till en yrkespedagogisk centralanstalt med de uppgifter och den anordning, som närmare bestämdes av Eders Kungl. Maj:t i huvudsaklig anslutning till de av vederbörande departementschef i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 7 januari 1920 angivna riktlinjer. För förra halvåret 1923 utgjorde här ifrågavarande anslag 40,000 kronor. Enär besparingar å tillhopa omkring 37,000 kronor uppkommit å anslagen för åren 1921 och 1922, ansågs anslagsäskandet för budgetåret 1923—1924 kunna begränsas till 25,000 kronor, vilket belopp även anvisades av riksdagen. Enligt vad överstyrelsen meddelat, uppgingo kostnaderna för anstalten under år 1922 till cirka 72,000 kronor. Vad beträffar förra halvåret 1923, har departementschefen inhämtat, att å det beviljade anslaget, 40,000 kronor, besparats omkring 6,500 kronor.

Med hänsyn till att omfattningen av lärlings- och yrkesskolorna till följd av bland annat den ekonomiska depressionen inskränkts, finner departementschefen, att behovet av nya lärarkrafter för sagda skolor nu icke är så stort som tidigare beräknats. Antalet lärarkurser under den närmaste tiden synes departementschefen därför kunna något minskas, en åtgärd som komme att medföra en icke obetydlig minskning av anslagets belastning. Då vidare föreståndarens arbete väsentligen sammanhängande med dessa kurser, ifrågasätter departementschefen, att hans arvode, som hittills uppgått till 11,400 kronor och således ungefär motsvarat de rektor vid provårsläroverk tillkommande avlöningsförmånerna, sänkes till 10,000 kronor, varav 5,000 kronor skola anses utgöra lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 2,500 kronor

hyresbidrag. Genom de sålunda ifrågasatta åtgärderna och med hänsyn tagen även till besparingen å anslaget för förra halvåret 1923 skulle anstaltens anslagsbehov för budgetåret 1924—1925 kunna nedbringas till 50,000 kronor.

Riksdagen, som icke har något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får anmäla, att riksdagen till en yrkespedagogisk centralanstalt med de uppgifter och den anordning, som av Eders Kungl. Maj:t, i huvudsaklig anslutning till de av vederbörande departementschef i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 7 januari 1920 angivna riktlinjer samt med beaktande jämväl av vad i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 2 januari 1924 anförts, närmare bestämmas, anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor.

Folkbildningsåtgärder i övrigt.

178:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 188) föreslagit riksdagen att

a) med uteslutande ur riksstaten av det ordinarie förslagsanslaget till understöd av folkbibliotek, därstädes för enahanda ändamål uppföra ett ordinarie reservationsanslag å 320,000 kronor;

b) medgiva, att från ifrågavarande reservationsanslag må — förutom dels understöd till bibliotek, riksförbund och förmedlingsanstalter enligt gällande bestämmelser angående understödjande av folkbiblioteksväsendet, dels ock de av departementschefen i statsrådsprotokollet omförmälda belopp, vilka enligt av riksdagen vid särskilda tillfällen lämnade medgivanden för närvarande utgå från förslagsanslaget till folkbibliotek — tills vidare utbetalas

ej mindre så stort belopp, som erfordras för att möjliggöra uppflyttning i löneklass av de hos skolöverstyrelsens bibliotekskonsulenter anställda kvinnliga biträdena, i den mån de i vederbörlig ordning prövas berättigade till dylik uppflyttning,

än även ett ytterligare belopp av högst 200 kronor årligen till ersättning åt vikarier för nämnda kvinnliga biträden.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft en inom riksdagen väckt motion (I: 58), däri hemställts, att riksdagen ville besluta uppföra i riksstaten under åttonde huvudtiteln ett förslagsanslag till understöd av folkbibliotek av 430,000 kronor.

Till stöd för detta yrkande har i motionen anförts följande:

»I statsverkspropositionens åttonde huvudtitel, punkt 188, har Kungl. Maj:t föreslagit, beträffande anslaget till folkbibliotek, dels en sänkning av anslaget från 400,000 kronor i löpande riksstat till 320,000 kronor, dels ock att anslagets natur skulle ändras från förslagsanslag till reservationsanslag. Skolöverstyrelsen hade, på i propositionen återgivna skäl, förordat ett förslagsanslag å 430,000 kronor. Denna siffra grundade sig på den av överstyrelsen beräknade omfattningen av biblioteksverksamheten vid folk- och skol-

Folkbildningsåtgärder i övrigt.

bibliotek ävensom studiecirkelbibliotek. Från anslaget utgå därjämte ett antal särskilda poster till olika ändamål enligt av riksdagen gjorda medgivanden.

Hela den ifrågasatta sänkningen av beloppet kommer att gå ut över de direkta biblioteksanslagen, som skulle komma att minskas från av överstyrelsen beräknade 386,000 kronor till 276,000 kronor eller med mellan tredjedelen och fjärdedelen. En dylik nedsättning av biblioteksanslagen kommer att verka synnerligen kännbart på denna viktiga gren av folkbildningsarbetet.

Än mer olyckligt verkar emellertid, med tanke på framtida utveckling, en ändring av anslagsbeteckningen till reservationsanslag. Denna ändring innebär nämligen, att med varje nytt bibliotek de äldre skola få sitt statsbidrag minskat, och för varje ny plats i landet, där bildningsintresset skapar ett bibliotek, skola biblioteken på alla andra platser få sina anslag reducerade.

Det synes vara uppenbart, att i detta fall avgörande skäl föreligga för den anslagsbeteckning, som hittills använts.»

Till understöd åt folkbibliotek är för innevarande budgetår uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 400,000 kronor. Departementschefen har nu under återopande av det statsekonomiska läget ifrågasatt en sänkning av de understöd, som hittills utgått till bibliotek och riksförbund. Bland annat har departementschefen framhållit, hurusom praxis vid utdelningen av statsbidrag åt folk- och skolbibliotek varit den, att vederbörande bibliotek erhållit understöd till samma belopp, som för bibliotekets utveckling och vård tillskjutits från annat håll, dock naturligen med iakttagande av stadgat maximibelopp. Likaså syntes i regel till riksförbund, förmedlingsanstalter och bibliotek vid sjukvårdsinrättningar hava utdelats högsta statsunderstöd, som författningsenligt kunnat utgå. Att under rådande ekonomiska läge alltjämt utdela maximibelopp anser departementschefen icke vara nödigt. Sänkes nu anslaget under hittillsvarande belopp, bleve enligt departementschefens mening följden givetvis den, att vid de särskilda understödens utmätande de normer, som hittills i praxis vunnit tillämpning, måste modifieras. Vad beträffar anslagets storlek, har departementschefen ifrågasatt en sänkning av beloppet till 320,000 kronor. För att erhålla full säkerhet, att den åsyftade besparingen skall vinnas, har departementschefen tillika ansett det vara nödigt, att anslaget får karaktären av reservationsanslag.

Det motionsvis gjorda yrkandet innebär ett bibehållande av anslagets hittillsvarande natur av förslagsanslag, varjämte i enlighet med skolöverstyrelsens beräkningar anslagsbeloppet föreslagits till 430,000 kronor.

Det av Eders Kungl. Maj:t framlagda förslaget innebär en anordning, som kan vara ägnad att medföra ödesdigra konsekvenser för folkbiblioteksörelsen i landet. Genom de ifrågasatta ändrade grunderna och genom förslaget i övrigt skulle ej endast den lovande utvecklingen på detta område komma att helt hämmas, utan även högst menliga inskränkningar komma att vidtagas i avseende å en av de mest nyttiga och mest tilltalande delarna av det frivilliga folkbildningsarbetet i landet. Nu ifrågavarande folkbildningsrörelse är synnerligen omhuldad i våra grannländer, vilka på detta område nått en rikare utveckling än vårt land; strävandena böra snarare inrik-

tas på att uppmuntra och understödja folkbiblioteken än att genom restriktiva åtgärder bereda desamma svårigheter i avseende å deras bestånd och utveckling. Riksdagen har vid anförda förhållanden icke ansett sig kunna medverka till en anordning, som skulle innebära en ändring av nuvarande grunder för utdelning av understöd åt folk- och skolbibliotek; och har riksdagen i anslutning härtill icke kunnat bifalla förslaget om en ändring av naturen av ifrågavarande anslag, vilket alltjämt torde böra hava förslagsanslags karaktär.

Beträffande anslaget storlek finner riksdagen en begränsning av det nu utgående beloppet å 400,000 kronor kunna motiveras dels med hänsyn till prissänkningen å bokmarknaden, dels ock i betraktande därav, att bidragen från kommuner och enskilda under rådande depressionstid torde komma att något minskas, vilket i sin tur inverkar på statsunderstöden, som skola utgå under villkor om minst lika stort sådant bidrag; och anser sig riksdagen böra i sådant avseende bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag. Riksdagen har sålunda icke kunnat i denna del biträda den i ämnet väckta motionen.

Riksdagen, som i övrigt ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får alltså anmäla, att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag och ovanberörda motion,

dels uppfört det ordinarie förslagsanslaget till understöd åt folkbibliotek med ett belopp av 320,000 kronor;

dels ock medgivit, att från ifrågavarande förslagsanslag må tillsvidare utbetalas

ej mindre så stort belopp, som erfordras för att möjliggöra uppflyttning i löneklass av de hos skolöverstyrelsens bibliotekskonsulenter anställda kvinnliga biträdena, i den mån de i vederbörlig ordning prövas berättigade till dylik uppflyttning,

än även ett ytterligare belopp av högst 200 kronor årligen till ersättning åt vikarier för nämnda kvinnliga biträden.

179:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 189) föreslagit riksdagen

dels att till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 290,000 kronor ävensom medgiva, att av detta anslag må enligt av Eders Kungl. Maj:t fastställda villkor användas högst 25,000 kronor till understöd åt centralbyråer och undantagsvis även åt andra sammanslutningar för förmedling av dylika föreläsningar, 3,000 kronor till en hos skolöverstyrelsen anställd föreläsningskonsulent, samt högst 8,000 kronor till understöd åt vissa anstalter och föreningar för av dem havda resekostnader för föreläsare,

dels ock medgiva, att för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 det minsta antal föreläsningar, som för åtnjutande av statsunderstöd skall årligen anordnas av anstalt eller förening, varom nu är fråga, må utgöra 10.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehåft
ej mindre en inom riksdagen väckt motion (I: 59), däri hemställts, att riksdagen må *dels* till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 350,000 kronor ävensom medgiva, att av detta anslag må enligt av Eders Kungl. Maj:t fastställda villkor användas högst 25,000 kronor till understöd åt centralbyråer och undantagsvis även åt andra sammanslutningar för förmedling av dylika föreläsningar, 3,000 kronor till en hos skolöverstyrelsen anställd föreläsningskonsulent samt högst 8,000 kronor till understöd åt vissa anstalter och föreningar för av dem havda resekostnader för föreläsare,

dels ock medgiva, att för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 det minsta antal föreläsningar, som för åtnjutande av statsunderstöd skall årligen anordnas av anstalt eller förening, varom nu är fråga, må utgöra 10;

än även en inom riksdagen väckt motion (II: 127), däri hemställts, att riksdagen, med bifall i övrigt till Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, ville höja det av Eders Kungl. Maj:t föreslagna extra reservationsanslaget av 290,000 kronor till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, till 350,000 kronor.

Till stöd för motionen I: 59 har anförts följande:

»I årets statsverksproposition hemställs, att anslaget till de populärvetenskapliga föreläsningarna måtte sänkas från 350,000 kronor till 290,000 kronor för budgetåret 1924—1925. Departementschefen anser, att det skulle varit önskligt att bibehålla anslaget vid samma belopp som under innevarande budgetår, men finner sig på grund av statsfinansiella svårigheter nödsakad att föreslå den högst avsevärda sänkningen.

Av samma skäl hemställdes i statsverkspropositionen till 1922 års riksdag om sänkning av detta anslag till 100,000 kronor för första halvåret 1923. Riksdagen biföll emellertid en hemställan från statsutskottet om anslagets fastställande till 175,000 kronor med följande motivering:

'Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle otvivelaktigt medföra ett avbrott i föreläsningsverksamheten, som kan lämna djupare spår efter sig och äventyra den lovande utvecklingen av ett för folkupplysningen betydelsefullt arbete. Utskottet, som anser det vara ett livsvillkor för föreläsningsverksamheten att ej nu allt för mycket beskåras i sina ekonomiska resurser, har därför funnit en höjning av anslaget i förhållande till vad Kungl. Maj:t föreslagit ofrånkomlig, därest ej allvarlig skada skall tillskyndas hela denna gren av den allmänna folkupplysningen. Så högt belopp, som motionärerna förordat, anser sig utskottet dock ej böra under nuvarande förhållanden förorda, utan vill tillstyrka ett belopp av 175,000 kronor.'

I överensstämmelse med denna av riksdagen uttalade mening hemställdes i 1923 års statsverksproposition om ett anslag av 350,000 kronor för budgetåret 1923—1924, vilken hemställan också av riksdagen bifölls.

Alldeles samma skäl, som riksdagen anförde 1922 mot en större beskärning av anslaget, föreligga allt fortfarande.»

Det anslag, varom nu är fråga, utgår för innevarande budgetår med 350,000 kronor. Den ifrågasatta sänkningen av anslagsbeloppet motiveras med hänsyn till det statsfinansiella läget.

Den populärvetenskapliga föreläsningsverksamheten har gjort en gagnande och betydelsefull insats i det frivilliga folkbildningsarbetet i landet. Den sänkning av anslaget, som nu föreslås, anser riksdagen kunna föra med sig allvarliga påföljder och vara ägnad att äventyra föreläsningföreningarnas bestånd. I anslutning till den uppfattning, som riksdagen år 1922 i denna fråga tillkännagav, anser riksdagen en höjning av det utav Eders Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppet vara av omständigheterna fullt motiverad. Riksdagen har dock icke funnit sig kunna gå längre än att för ändamålet bevilja ett belopp av 325,000 kronor.

Riksdagen, som i övrigt ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, får alltså anmäla, att riksdagen, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag samt ovanberörda motioner,

dels till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 325,000 kronor, ävensom medgivit, att av detta anslag må enligt av Eders Kungl. Maj:t fastställda villkor användas högst 25,000 kronor till understöd åt centralbyråer och undantagsvis även åt andra sammanslutningar för förmedling av dylika föreläsningar, 3,000 kronor till en hos skolöverstyrelsen anställd föreläsningkonsulent, samt högst 8,000 kronor till understöd åt vissa anstalter och föreningar för av dem havda resekostnader för föreläsare,

dels ock medgivit, att för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 det minsta antal föreläsningar, som för åtnjutande av statsunderstöd skall årligen anordnas av anstalt eller förening, varom nu är fråga, må utgöra 10.

180:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 190) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till arbetarnas bildningsförbund för bestridande av dess organisations- och administrationskostnader anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 15,000 kronor, att utgå under villkor, att förbundet visar sig för ändamålet för samma tid disponera från annat håll bekomna medel till minst lika stort belopp som statsbidraget, och i övrigt enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft en inom riksdagen väckt motion (I:71), däri hemställts, att riksdagen ville såsom bidrag till arbetarnas bildningsförbund för bestridande av dess organisations- och administrationskostnader för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 26,000 kronor, att utgå under villkor, att förbundet visar sig för ändamålet för samma tid disponera från annat håll bekomna medel till minst lika stort belopp som statsbidraget, och i övrigt enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

I motionen har till stöd för yrkandet anförts följande:

»Till arbetarnas bildningsförbunds organisations- och administrationskostnader föreslås i statsverkspropositionens åttonde huvudtitel, punkt 190, ett extra anslag av 15,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har på vissa grunder förordnat, att anslaget måtte bestämmas till 26,000 kronor. Även om tillräckliga skäl icke föreligga att såsom för framtiden giltig fastslå den norm för anslagsberäkningen, som skolöverstyrelsen utgått ifrån, synes överstyrelsens hemställan, vad beloppet angår, böra läggas till grund för riksdagsbeslut i frågan. Till belysning av omfattningen av förbundets verksamhet må här endast anföras, att den bildningsverksamhet, som genom förbundet administreras, representerar ett sammanlagt utgiftsbelopp sistförflutna arbetsår av 396,000 kronor. Det av överstyrelsen tillstyrkta statsbidraget utgör i förhållande härtill mindre än 7 procent.»

I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag anvisade 1921 års riksdag såsom bidrag till arbetarnas bildningsförbund för bestridande av dess organisations- och administrationskostnader såsom förslagsanslag, högst, dels å tilläggsstat för år 1921 ett belopp av 12,000 kronor, dels ock å extra stat för år 1922 ett belopp av likaledes 12,000 kronor, båda anslagen att utgå under villkor, att förbundet visade sig hava från annat håll för ändamålet under respektive år tilldelats understöd å minst lika stort belopp som statsbidraget, och i övrigt enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva. För förra halvåret 1923 bestämdes anslaget till 6,000 kronor att utgå under enahanda villkor och för budgetåret 1923—1924 till 15,000 kronor att utgå likaledes under enahanda villkor.

Skolöverstyrelsen har för nästkommande budgetår för ändamålet ifrågasatt ett belopp av 26,000 kronor, men har departementschefen icke ansett sig under nu rådande ekonomiska förhållanden kunna tillstyrka en höjning utöver det anslagsbelopp, som nu utgår.

Med hänsyn till den gagnande insats, som arbetarnas bildningsförbund gjort i folkbildningsarbetet, anser riksdagen förbundet vara förtjänt av ett högre understöd än vad Eders Kungl. Maj:t nu föreslagit. Riksdagen, som funnit goda skäl föreligga för det motionsvis gjorda yrkandet, har, i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till ovanberörda motion, såsom bidrag till arbetarnas bildningsförbund för bestridande av dess organisations- och administrationskostnader för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 26,000 kronor, att utgå under villkor, att förbundet visar sig för ändamålet för samma tid disponera från annat håll bekomna medel till minst lika stort belopp som statsbidraget, och i övrigt enligt de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

181:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 191) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till täckande av kostnaderna för de föreläsningskurser, som från universitetet i Uppsala och Lund vardas på begäran vare sig av institution, som ej åtnjuter särskilt till populärvetenskapliga föreläsningar beviljat statsunder-

stöd, eller av viss kommun eller enskild person anordnade att under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 eller senare hållas utom universitetsstäderna, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor, varav 7,000 kronor till Uppsala universitet och 3,000 kronor till Lunds universitet, att utgå under villkor att den, som begärt föreläsning, tillskjuter för täckande av föreläsarens resekostnader och arvode minst lika stort belopp som statsbidraget.

Såsom bidrag till täckande av kostnaderna för de föreläsningsskurser, som från universiteten i Uppsala och Lund bleve på begäran vare sig av institution, som ej åtnjöte särskilt till populärvetenskapliga föreläsningar beviljat statsunderstöd, eller av viss kommun eller enskild person anordnade att under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924 eller senare hållas utom universitetsstäderna, har riksdagen för budgetåret 1923—1924 anvisat ett extra reservationsanslag av 14,500 kronor, därav 10,000 kronor till Uppsala universitet och 4,500 kronor till Lunds universitet, att utgå under villkor att den, som begärt föreläsning, tillskote för täckande av föreläsarens resekostnad och arvode minst lika stort belopp som statsbidraget. Från båda universiteten har nu begärts, för universitetet i Uppsala 10,000 kronor och för universitetet i Lund 4,500 kronor, alltså enahanda belopp som för ändamålet anvisats för budgetåret 1923—1924.

Departementschefen har emellertid begränsat kraven till 10,000 kronor, därav 7,000 kronor till Uppsala universitet och 3,000 kronor till Lunds universitet.

Riksdagen har ansett sig böra bifalla vad Eders Kungl. Maj:t i nu förevarande hänseende föreslagit och har alltså, såsom bidrag till täckande av kostnaderna för de föreläsningsskurser, som från universiteten i Uppsala och Lund varda på begäran vare sig av institution, som ej åtnjuter särskilt till populärvetenskapliga föreläsningar beviljat statsunderstöd, eller av viss kommun eller enskild person anordnade att under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 eller senare hållas utom universitetsstäderna, anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor, varav 7,000 kronor till Uppsala universitet och 3,000 kronor till Lunds universitet, att utgå under villkor att den, som begärt föreläsning, tillskjuter för täckande av föreläsarens resekostnad och arvode minst lika stort belopp som statsbidraget.

182:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 192) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för de föreläsningsskurser, som äro avsedda att under sommaren 1924 eller senare vid universitetet i Uppsala anordnas för allmänheten, anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 9,000 kronor.

Vid olika tillfällen har riksdagen anvisat särskilda anslag för hållande av dylika s. k. sommarkurser dels i Uppsala, dels i Stockholm, dels i Lund, dels ock i Göteborg.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, har såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för de föreläsningsskurser, som äro avsedda att under sommaren 1924 eller senare vid universitetet i Uppsala anordnas för allmänheten, anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 9,000 kronor.

183:o) I två inom riksdagen väckta likalydande motioner (I: 72 och II: 115) har hemställts, att riksdagen ville för budgetåret 1924—1925 till anordnande av s. k. universitetscirkel anvisa ett extra anslag av 6,500 kronor att fördelas enligt de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t därom meddelar.

Till stöd för berörda förslag har anförts följande:

Ett av de värdefullaste uppslagen i folkbildningskommitténs arbete var startandet av tvenne universitetscirkel i nationalekonomi. Kommittén avsåg därigenom ett försök att utröna, huruvida den i alla länders folkbildningsarbete uppmärksammade engelska folkbildningsformen med »university tutorial classes» vore lämplig för våra svenska förhållanden.

Förslag till organisation av denna verksamhet har av de sakkunniga utarbetats tillsammans med representanter från universitetet.

Folkbildningskommittén har föreslagit samma anordning för de svenska universitetscirkelarna som den för Englands »tutorial classes» gällande, med det undantaget, att de svenska cirkelarna i allmänhet skulle bli tvååriga i stället för treåriga. Fortsättningscirkel utöver de två åren skulle dock vara berättigade till vanligt statsanslag. I undantagsfall skulle ettårig studiecirkel kunna erkännas som universitetscirkel och få anslag till sådan.

Statens anslag skulle utgå med två tredjedelar av lärararvodet (1,800 kronor) således med 1,200 kronor för varje år.

Universitetscirkelns arbetsår skulle omfatta 24 veckor av vinterhalvåret med sammanträde en gång i veckan, varvid första timmen ägnades åt ledarens föreläsning, andra timmen åt seminarieövning. Deltagarna skulle vara skyldiga att efter lärarens anvisning utarbeta skriftliga uppsatser.

Högsta ledningen skulle tillkomma universitetens folkbildningsavdelningar. Dessa skulle bestå av fem representanter för universitetet, valda av den akademiska församlingen, och fem för de stora folkbildningsorganisationerna i landet (en för vardera av Sveriges allmänna biblioteksörening, föreläsningförbundens riksorganisation, arbetarnas bildningsförbund och goodtemplarorden [I. O. G. T.] samt en gemensam för övriga statsunderstödda riksförbund av studiecirkel). Dessutom skulle universitets rektor vara självskriven ordförande.

De sakkunniga hava starkt understrukit den stora betydelse dessa universitetscirkel skulle få för det ekonomiska upplysningsarbete, för vilket riksdagen visat sitt särskilda intresse genom att i skrivelse 1920 begära utredning »i vad mån och på vad sätt staten kan medverka till att under och efter skoltiden insikter i ekonomiska och näringsorganisatoriska ämnen må kunna systematiskt meddelas i större utsträckning än som nu i allmänhet sker.»

En enda sådan studiecirkel kan åtminstone på platser med tätare befolkning ge ledning för systematiska studier långt utanför den egna kretsen. Av rätt stor betydelse är också, att universitetscirkelarnas medlemmar efter genomgången kurs säkert själva i stor utsträckning torde bli utnyttjade som ledare för studiecirkel i nationalekonomi bland sina föreningars medlemmar.

Prof. E. Sommarin har om den av honom ledda cirkeln avgivit följande redogörelse:

»Med tvekan åtog jag mig att under månaderna september—december 1922 och januari—april 1923 leda en studiecirkel i nationalekonomi i Malmö, vars medlemmar skulle utväljas bland personer, som tidigare deltagit i cirkelarbete under ett eller flera år, bl. a. i nationalekonomi, och därvid ådagalagt intresse för självstudier. Antalet medlemmar begränsades till 25. Enligt planen borde jag varje tisdag kl. 7—8 e. m. hålla en föreläsning med tillträde för allmänheten i Johannesskolans stora sal, och det ålåg cirkelmedlemmarna att turvis två och två referera denna föreläsning med tillgodogörande av anvisad litteratur och de synpunkter på ämnet, som framkommo under förnyad genomgång av detsamma vid cirkelsammanträde omedelbart efter varje föreläsning i skolans lärarorum kl. 8—9 e. m. Föreläsningarna måste emellertid börja med kvart (kl. 7,15) och kunde ej sällan räcka till 8,30, varefter cirkelns sammanträde vanligen utsträcktes till kl. 10. Givetvis måste aftnarna bliva tämligen ansträngande för personer med daglig sysselsättning. De sammanlagt 25 föreläsningarna följdes av en talrik publik (genomsnittstal c:a 160) och av cirkelmedlemmarna med stor regelbundenhet. En deltagare från ett avlägset industrisamhälle, som måste cykla en mil och sedan fara på tåg till sammanträdena (Staffanstorp—Lund—Malmö), föll snart ifrån, liksom en medarbetare i arbetartidningen, som ansåg sig kunna referera förut, och en deltagare förbjöds i början av andra terminen av läkare att anstränga sig med extra studiearbete. I slutet av andra terminen förflyttades en deltagare till Stockholm. De övriga fortsatte, med förfall för en eller två på grund av särskilda uppdrag (underhandlingsdelegerade vid löneförhandlingar å annan ort o. s. v.) vid ett eller annat tillfälle. Vid ett av de senare sammanträdena under andra terminen voro fem frånvarande av skilda anledningar.

En viss ojämnhet i förutsättningarna för att tillgodogöra sig kursen blev tidigt märkbar bland deltagarna, men något mera än halva antalet av dem visade sig väl kvalificerade för grundligare självstudier, och om man i fråga om några av dessa bortser från formella brister i skriftlig framställning, utgjorde dessa begåvade och belästa män med sina vidsträckta praktiska erfarenheter och sin personliga mogenhet (30 à 40 år) ett mycket gott urval för överläggningar om teori och praxis i folkhushållningen, baserade på valda kapitel ur min populärvetenskapliga lärobok i nationalekonomi.

De vetenskapliga premisserna av fakta och kombinationer av fakta mottogos måhända med större förståelse än slutsatserna, som i talrika fall måste peka i annan riktning, än man inom den organiserade arbetarvärlden måhända ofta antar eller kunde önska. Flertalet av cirkelmedlemmarna tillhöra sedan ungdomen arbetarpartiet, och flera av dem äro innehavare av partiets förtroendeposter. En naturlig benägenhet att finna vetenskaplig verifikation av förutfattade meningar har ofta kunnat spåras i cirkelns debatter och i de mera självständiga inslagen i referaten av föreläsningarna. Överläggningarna inom cirkeln ha därigenom icke sällan gett uppslag till kritik och antikritik, som varit av stort intresse. På det hela taget tror jag mig hava konstaterat ett växande intresse för att förstå verkligheten och de vetenskapliga förklaringarna av verkligheten förutsättningslöst och utan hänsyn till huruvida konsekvenserna synas förenliga med politiska åskådningar och syften. Hos de främsta cirkelmedlemmarna, om man till dem här för dem, som gjort sig mest gällande genom förträffligheten i sina referat och inlägg i debatterna, är påtagligt dominerande det rent intellektuella intresset, och

detta har i växande grad förmått ge cirkelarbetet karaktär av universitetsarbete.

Med ingången av hösten 1923 har cirkelarbetet återupptagits efter en i så måtto förändrad plan, att medlemmarna två och två turvis till sammanträdena medföra självständigt utarbetade uppsatser i ämnet för föreläsningen och föredraga dessa, innan debatten i ämnet börjar. Därmed har arbetet mera närmat sig de s. k. seminarieövningarna vid universitetet. Tydligt kommer kärntruppen bland cirkelmedlemmarna därmed att träda helt i förgrunden, och det torde kunna befaras, att urvalet gör sig gällande även i fråga om deltagarskapets vidhållande.

Min egen tvekan om universitetscirkelsystemets genomförbarhet och min tidvis måhända förklarliga ansträngdhet av tisdagsarbetet ha förbytt i en bestämd övertygelse om lämpligheten och behövligheten av denna form för folkbildningsarbetet, för vilken jag skulle känna mig entusiastmerad, om samarbetet mellan universitetsläraren och cirkelmedlemmarna kunde begränsas till ett urval, sådant som jag funnit inom den här nämnda kärntruppen.

Min oerfarenhet vid starten av universitetscirkeln 1922—1923 lät mig räkna med, att antagandet av de 25 medlemmarna skulle innebära urvalet av en sådan kärntrupp, men det rätta urvalet kan säkerligen göras först under cirkelarbetet. Det hade måhända varit bättre att börja med 50 och efter en termin utskilja de 25 genom cirkelledarens övervägande inflytelse. Säkerligen bör en universitetscirkel också snarare hålla sig till 25- å 35-åringar än 35- å 45-åringar.

Emil Sommarin.»

De nu på andra året arbetande två universitetscirkelarna i nationalekonomi kunna anses som en löftesrik inledning till realiserandet i ej obetydlig utsträckning av riksdagens uttalade önskan om vidgat och fördjupat folkupplysningsarbete i ekonomiska frågor. Men när de avslutat sin verksamhet, torde inga medel stå till förfogande för en fortsatt utveckling av denna bildningsform. Då de sakkunniga på våren 1922 lyckades anskaffa medel för dessa båda cirklar genom frikostigt tillmötesgående från Knut och Alice Wallenbergs stiftelse och Längmanska kulturfonden, hoppades de, att deras förslag skulle föreligga färdigt i så god tid, att riksdagen kunde fatta beslut om medel för den fortsatta utvecklingen, om dessa försök visat sig fylla de på dem ställda förväntningarna.

Att på privat väg åstadkomma garantier för understöd åt nya universitetscirklar torde nu stöta på mycket stora svårigheter. Därför våga vi nu ifrågasätta, att riksdagen i denna fråga ville besluta en provisorisk åtgärd, varigenom verksamheten räddas från att gå till spillo. Detta kunde lämpligen ske sålunda, att riksdagen för nästa år ställde 6,500 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande för anordnande av fem universitetscirklar, varav högst tre i annat ämne än nationalekonomi. Anordnandet kunde omhändervhas av en styrelse bestående av universitetslärare och representanter för de största studiecirkelorganisationerna.

I anledning av en utav riksdagen år 1920 begärd utredning, i vad mån och på vad sätt staten kunde medverka till att under och efter skoltiden insikter i ekonomiska och näringsorganisatoriska ämnen skulle kunna systematiskt meddelas i större utsträckning än som nu i allmänhet skedde, upp tog folkbildningskommittén bland sina förslag anordnande av två s. k. universitetscirklar i nationalekonomi. Universitetscirkelns arbetsår skulle om-

fatta 24 veckor av vinterhalvåret med sammanträde en gång i veckan, varvid första timmen skulle ägnas åt ledarens föreläsning och andra timmen åt seminarieövning. Högsta ledningen skulle tillkomma universitetens folkbildningsavdelningar. Statens anslag skulle utgå med två tredjedelar av lärararvodet (1,800 kronor) eller alltså med 1,200 kronor för år och universitetscirkel.

Den form av folkbildningsarbetet har allaredan kommit till stånd, i det att genom enskilda medel två universitetscirkel i nationalekonomi sedan ett par år varit i verksamhet. För en fortsatt verksamhet i sistnämnda hänseende lära några medel från enskilt håll ej längre vara att påräkna, liksom ej heller till en utvidgning av universitetscirkel i andra ämnen än nationalekonomi.

Den verksamhet, för vilken motionärerna påkalla statsunderstöd, avser ett fördjupat folkbildningsarbete i ekonomiska spörsmål, och är enligt riksdagens förmenande av en stor allmännyttig betydelse. Det är av vikt, att det arbete, som på detta område redan begynt, icke bliver av brist på medel nedlagt. Motionerna påkalla icke ingripande för understödjande av något nytt och oprövat utan avse allenast att trygga tillvaron och fortbeståndet av en folkbildningsrörelse, som visat sig nyttig och gagnelig. Riksdagen har, vid anförda förhållanden och då ett föregripande av folkbildningskommitténs förslag icke härigenom kan anses ske, funnit starka skäl föreligga att medverka till åtgärder, varigenom verksamheten med universitetscirkel skulle möjliggöras även för budgetåret 1924—1925 på de två platser, där en sådan verksamhet redan är i gång. De härför erforderliga medlen kunna beräknas till 2,600 kronor. Riksdagen får förty anmäla, att riksdagen, i anledning av ovanberörda motioner, till anordnande av två s. k. universitetscirkel anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 2,600 kronor att fördelas enligt de närmare bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t finner gott meddela.

184:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 193) föreslagit riksdagen att *ej mindre* till undervisnings- och upplysningsverksamhet till nykterhetens främjande anvisa för budgetåret 1924—1925, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel:

dels ett extra anslag av 135,000 kronor, att under de villkor, som av Eders Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå till de av departementschefen i statsrådsprotokollet omförmälda ändamål med högst de av departementschefen angivna belopp;

dels ock till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa, ett extra reservationsanslag av 27,000 kronor;

än även medgiva, att möjligen uppkommande besparingar på de till anordnande av en social fortbildningskurs för lärare, folkskolinspektörer m. fl.

samt av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl. avsedda medel må, enligt Eders Kungl. Maj:ts bestämmande, användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen.

I samband härmed har riksdagen till behandling i hithörande delar förefaft två inom riksdagen väckta likalydande motioner (I:160 och II:230), vari bland annat och så vitt nu är fråga föreslagits,

1:o) att riksdagen för sin del måtte till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisa för budgetåret 1924—1925

a) ett extra anslag av 155,000 kronor, varav skulle under de villkor, som av Eders Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

till främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet	kronor 18,000: —
» underhåll och skötsel av centralförbundets för nykterhetsundervisning bibliotek	» 1,000: —
» anordnande under år 1925 av en social fortbildningskurs för lärare, folkskolinspektörer m. fl.	» 40,000: —
» anordnande under år 1925 av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl.	» 16,500: —
» främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet	» 26,000: —
» främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet	» 6,000: —
» främjande av Nationaltemplarordens studie- och ungdomsverksamhet	» 7,500: —
» främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets studie- och ungdomsverksamhet	» 3,000: —
» främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet	» 3,000: —
» främjande av Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet	» 6,000: —
» främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet	» 4,500: —
» understöd för utgivande av en tidskrift för nykterhetsfrågans studium	» 3,500: —
» kungl. skolöverstyrelsen för avlöning av den hos överstyrelsen anställde konsulenten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning	» 2,500: —

b) till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa, ett extra reservationsanslag å 60,000 kronor.

2:o) att riksdagen vid ett bifall till ovannämnda förslag ville medgiva, att

möjligen uppkommande besparingar på de till anordnande av en social fortbildningskurs för lärare, folkskolinspektörer m. fl. samt av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl. avsedda medel må, enligt Eders Kungl. Maj:ts bestämmande, användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen.

1923 års riksdag har till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisat för budgetåret 1923—1924:

dels ett extra anslag av 135,000 kronor, att under de villkor, som av Eders Kungl. Maj:t prövades lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

till främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet	kronor 20,000: —
» underhåll och skötsel av centralförbundets för nykterhetsundervisning bibliotek	» 1,000: —
» anordnande under år 1924 av en social fortbildningskurs för lärare, folkskolinspektörer m. fl.	» 41,500: —
» anordnande under år 1924 av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl.	» 19,000: —
» främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet	» 21,000: —
» främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet	» 6,000: —
» främjande av Nationaltemplarordens studie- och ungdomsverksamhet	» 7,500: —
» främjande av nykterhetsföreningen Vita bandets studie- och ungdomsverksamhet	» 3,000: —
» främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet	» 3,000: —
» främjande av Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet	» 6,000: —
» främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet	» 4,500: —
» understöd för utgivande av en tidskrift för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande	» 2,500: —

dels ock till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt fastställa, ett extra reservationsanslag å 27,000 kronor.

Enligt departementschefens i statsrådsprotokollet gjorda uttalande innebär Eders Kungl. Maj:ts förslag en sänkning av anslagsposterna till den sociala fortbildningskursen för lärare, folkskolinspektörer m. fl. till 40,000 kronor, till den allmänna utbildningskursen för studie- och ungdomsledare m. fl. till 16,500

kronor och till centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet till 18,000 kronor. Däremot skulle anslagsposten till främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie och ungdomsverksamhet höjas till 26,000 kronor och posten till understöd för utgivande av en tidskrift för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande höjas till 3,500 kronor. Slutsumman skulle sålunda bibehållas vid det belopp, varmed den för närvarande budgetår bestämts. Det till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande ifrågasatta anslaget är till beloppet lika med vad för innevarande budgetår till samma ändamål utgår. Vidare tillstyrker departementschefen att besparingar å posterna till nämnda båda kurser måtte få användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen.

Det motionsvis gjorda yrkandet, i vad nu är fråga, överensstämmer med vad sålunda av departementschefen föreslagits med undantag dels av att i nu förevarande sammanhang upptagits ett anslag å 2,500 kronor till den hos skolöverstyrelsen anställde konsumenten för nykterhetsundervisning dels ock av att anslaget till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande föreslagits till ett till 60,000 kronor förhöjt belopp.

Riksdagen finner bärande skäl vara av departementschefen anförda för den förändrade fördelningen av det ifrågasatta anslaget å 135,000 kronor. Det i motionerna framställda yrkandet om uppförande bland här förekommande anslagsposter av arvode å 2,500 kronor till skolöverstyrelsens konsulent för nykterhetsundervisningen står i överensstämmelse med vad riksdagen ovan under punkten 93 anför. Ifrågavarande anslag bör därför upptagas till ett belopp av 137,500 kronor. Mot den föreslagna användningen av besparingarna å anslagsposterna till den sociala fortbildningskursen och allmänna utbildningskursen har riksdagen ej något att erinra.

På de i motionerna anförda skäl har riksdagen ansett sig böra bevilja ett belopp av 60,000 kronor till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen

dels i anledning Eders Kungl. Maj:ts förslag och ovanberörda motioner, i vad nu är fråga, till undervisnings- och upplysningsverksamhet för nykterhetens främjande anvisat för budgetåret 1924—1925, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, ett extra anslag av 137,500 kronor att under de villkor, som av Eders Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå till nedan angivna ändamål med högst följande belopp:

till främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet	kronor 18,000: —
» underhåll och skötsel av centralförbundets för nykterhetsundervisning bibliotek	» 1,000: —
» anordnande under år 1925 av en social fortbildningskurs för lärare, folkskolinspektörer m. fl.	» 40,000: —

till anordnande under år 1925 av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl.	kronor 16,500: —
» främjande av Sveriges storloges av I. O. G. T. studie- och ungdomsverksamhet	» 26,000: —
» främjande av Sveriges blåbandsförenings studie- och ungdomsverksamhet	» 6,000: —
» främjande av Nationaltemplarordens studie- och ungdomsverksamhet	» 7,500: —
» främjande av nykterhetsföreningens Vita bandets studie- och ungdomsverksamhet	» 3,000: —
» främjande av nykterhetsorden Verdandis studie- och ungdomsverksamhet	» 3,000: —
» främjande av Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet	» 6,000: —
» främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet	» 4,500: —
» understöd för utgivande av en tidskrift för undervisnings- och upplysningsverksamheten för nykterhetens främjande	» 3,500: —
» arvode åt den hos skolöverstyrelsen anställde konsulten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning	» 2,500: —

dels i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till ovanberörda motioner, i nu förevarande delar, till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande i enlighet med de bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa, anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 60,000 kronor att likaledes utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel;

dels ock med bifall till såväl Eders Kungl. Maj:ts förslag som förenämnda motioner, i vad nu är fråga, medgivit, att möjligen uppkommande besparingar på de till anordnande av en social fortbildningskurs för lärare, folkskolinspektörer m. fl. samt av en allmän utbildningskurs för studie- och ungdomsledare m. fl. avsedda medel må, enligt Eders Kungl. Maj:ts bestämmande, användas till anskaffande och revision av materiell för nykterhetsundervisningen.

185:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 194) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd åt föreningar, som anordna god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågakvarande föreningsars och orkestrars verksamhet anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag å 57,000 kronor.

186:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 195) föreslagit riksdagen att *dels* till bestridande av utgifterna för statens biografbyrå för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 60,500 kronor att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

dels ock medgiva, att reservation, som kan uppkomma å nämnda anslag, må i den omfattning, Eders Kungl. Maj:t prövar lämpligt, användas till befrämjande av sådana i samband med kinematografien stående ändamål, som Eders Kungl. Maj:t finner vara förtjänta av understöd.

Den föreslagna ökningen å ifrågavarande anslag från för innevarande budgetår utgående 60,000 kronor avser beredande av ett personligt lönetillägg å 500 kronor åt en ordinarie granskningsman vid biografbyrån.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, har

dels till bestridande av utgifterna för statens biografbyrå för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 60,500 kronor att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

dels ock medgivit, att reservation, som kan uppkomma å nämnda anslag, må i den omfattning, Eders Kungl. Maj:t prövar lämpligt, användas till befrämjande av sådana i samband med kinematografien stående ändamål, som Eders Kungl. Maj:t finner vara förtjänta av understöd.

187:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 197) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 anvisa *dels* till ersättning åt postverket för dess bestyr med statens räntefria studielån ett extra förslagsanslag av 1,500 kronor; *dels ock* till bestridande av kostnaderna för den nämnd, som under år 1925 må komma att handlägga ärenden rörande omförmälda lån, ett extra anslag av 4,500 kronor.

Förstnämnda anslag är för innevarande budgetår uppfört med 1,250 kronor, och för det senare ändamålet utgår för samma budgetår ett förslagsanslag av 5,000 kronor.

Riksdagen, som ej funnit anledning till erinran mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, har fördenskull för budgetåret 1924—1925 anvisat

dels till ersättning åt postverket för dess bestyr med statens räntefria studielån ett extra förslagsanslag av 1,500 kronor;

dels ock till bestridande av kostnaderna för den nämnd, som under år 1925 må komma att handlägga ärenden rörande omförmälda lån, ett extra anslag av 4,500 kronor.

Åtgärder för fysisk utbildning.

Åtgärder för
fysisk utbildning.

188:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 198) har riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, anvisat för budgetåret 1924—1925

dels till extra personal vid gymnastiska centralinstitutet m. m. ett extra anslag av 4,010 kronor, att utgå med den fördelning, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmes;

dels ock till inköp av litteratur och bokbindning vid institutets bibliotek ett extra reservationsanslag av 600 kronor.

189:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 199) föreslagit riksdagen att till understödjande av idrotten anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 90,000 kronor, därav till svenska gymnastikförbundet 40,000 kronor, att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Riksdagen, som funnit sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, har till understödjande av idrotten anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 90,000 kronor, därav till svenska gymnastikförbundet 40,000 kronor, att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

190:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 200) har riksdagen, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till understödjande av skididrotten bland ungdomen anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 20,000 kronor, att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma.

Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.

191:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 201) har riksdagen, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till svenska fornskriftsällskapet för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 2,000 kronor, under villkor att sällskapet kostnadsfritt för statens räkning avlämnar 150 exemplar av sina under år 1924 utgivna arbeten.

Understöd åt
vetenskap,
vitterhet och
konst m. m.

192:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 202) har riksdagen, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till understöd åt samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 1,000 kronor, under villkor att samfundet till ecklesiastikdepartementet avlämnar 50 exemplar av den för år 1924 avsedda publikationen.

193:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 203) har riksdagen, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till understödjande av svenska vitterhetssamfundets verksamhet under år 1924 anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 2,000 kronor, att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

194:o) Sedan riksdagen år 1922 till årliga understöd under åren 1923—1925 åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst beviljat ett anslag av 60,000 kronor att efter grunder och på villkor, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmas, efter sakkunnigas hörande av Eders Kungl. Maj:t fördelas mellan därav förtjänta vitterhetsidkare dels såsom fasta, dels i form av för viss tid givna understöd, samt av ifrågavarande anslag anvisat på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 10,000 kronor och för budgetåret 1923—1924 ett belopp av 20,000 kronor, har Eders Kungl. Maj:t (punkt 204) föreslagit riksdagen att av ovannämnda anslag för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 20,000 kronor.

Riksdagen har av det år 1922 till årliga understöd under åren 1923—1925 åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst beviljade anslaget av 60,000 kronor, att användas enligt av riksdagen angivna grunder och villkor, för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 20,000 kronor.

195:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 205) föreslagit riksdagen att för bestående av sådana kostnader för ortnamnskommittén, som föranledas av kommitténs arbeten för behandling av till kommittén inkomna framställningar rörande tillfälliga namnregleringsärenden samt för färdigställande för tryckning av vissa korrektur till kommitténs länsundersökningar, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor.

Eders Kungl. Maj:ts förslag innebär en sänkning av anslaget med 1,000 kronor, från 4,000 kronor, med vilket belopp anslaget utgår för budgetåret 1923—1924.

Riksdagen har för bestridande av sådana kostnader för ortnamnskommittén, som föranledas av kommitténs arbeten för behandling av till kommittén inkomna framställningar rörande tillfälliga namnregleringsärenden samt för färdigställande för tryckning av vissa korrektur till kommitténs länsundersökningar, för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 3,000 kronor.

196:o) Sedan 1919 års lagtima riksdag såsom understöd åt docenten Olof Östergren för fullföljande och avslutande under åren 1920—1929 av hans arbete »Nusvensk ordbok» beviljat ett anslag av 56,000 kronor och därav anvisat på extra stat såsom särskilda förslagsanslag, högst, för vart och ett av åren 1920, 1921 och 1922 5.000 kronor, för förra halvåret 1923 2,500 kronor och för budgetåret 1923—1924 5,500 kronor, under villkor att Östergren till ecklesiastikdepartementet avlämnade det antal exemplar, som av Eders Kungl. Maj:t bestämdes, av dels dittills utkomna, dels ock under anslagsåret utkommande häften av ifrågavarande ordbok, har Eders Kungl. Maj:t (punkt 206) föreslagit riksdagen att av det år 1919 beviljade anslaget å 56,000 kronor för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 6,000 kronor.

Enligt den ursprungliga planen för fördelningen av det av riksdagen beviljade anslaget å 56,000 kronor skulle för vart och ett av de fyra första åren utgå 5,000 kronor och för ett vart av de återstående 6,000 kronor. Kalenderåret 1923 var det fjärde av de år, för vilka ett anslag av 5,000 kronor beräknats, och för budgetåret 1924—1925 skulle alltså enligt denna plan beräknas 6,000 kronor.

Riksdagen har av det år 1919 såsom understöd åt docenten Olof Östergren för fullföljande och avslutande under åren 1920—1929 av hans arbete »Nusvensk ordbok» beviljade anslaget å 56,000 kronor för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 6,000 kronor.

197:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 207) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 5,000 kronor att på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma, användas till understöd för utgivande under år 1924 av tidskriften »Svenska landsmål och svenskt folkliv».

Anslaget utgår för budgetåret 1923—1924 med ett belopp av 6,000 kronor. Riksdagen, som ej har något att erinra mot Eders Kungl. Maj:ts förslag, har för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 5,000 kronor att på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma, användas till understöd för utgivande under år 1924 av tidskriften »Svenska landsmål och svenskt folkliv».

198:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 208) föreslagit riksdagen att till fortsatt systematisk undersökning av svenska folkmål för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 22,000 kronor, att utgå på de närmare villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

För budgetåret 1923—1924 utgår för ifrågavarande ändamål ett anslag av 26,000 kronor.

Riksdagen har ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag och får alltså anmäla, att riksdagen till fortsatt systematisk undersökning av svenska folkmål för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 22,000 kronor, att utgå på de närmare villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

199:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 209) föreslagit riksdagen att till systematisk undersökning av sydsvenska folkmål för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor att utgå på de närmare villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

För budgetåret 1923—1924 utgår för ändamålet ett anslag av 3,500 kronor. Riksdagen har till systematisk undersökning av sydsvenska folkmål för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor att utgå på de närmare villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

200:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 210) föreslagit riksdagen att till understöd för utgivande av ordbok över Gotlands folkmål för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor, att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

I anledning av en vid 1899 års riksdag väckt motion beviljade nämnda års riksdag för åstadkommande av en utförlig ordbok över Gotlands folkmål ett anslag av 5,500 kronor och anvisade därav på extra stat för år 1900 1,100 kronor att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma. För vart och ett av åren 1901—1904 anvisades därefter 1,100 kronor för ändamålet. De hittills anvisade medlen hava, jämte bidrag, som Gotlands läns landsting ställt till förfogande, använts för samlande och ordnande av material samt för påbörjande av den s. k. Säveska ordbokens redigering.

Eders Kungl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning avser beredande av medel till tryckning av fortsättningen av nämnda ordbok. Enligt vad departementschefen meddelat, är ordbokens tryckning avsedd att utsträckas över en längre tid, varför medel därför endast så småningom skulle behöva ställas till förfogande, och dessutom, av allt att döma, till relativt blygsamma belopp.

Riksdagen, som ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag, har alltså till understöd för utgivande av ordbok över Gotlands folkmål för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 1,000 kronor, att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

201:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 211) har riksdagen, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till utredigering i tryckfärdigt skick av framlidne revisionssekreteraren Nils Anderssons efterlämnade samlingar av äldre svensk folkmusik anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor, att utgå på de villkor, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmas.

202:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 212) föreslagit riksdagen att till främjande av föreningen Pietas verksamhet under år 1924 anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 1,500 kronor, under villkor att föreningen till statens historiska museum med äganderätt överlämnar genom föreningens försorg utförda fotografier, register och beskrivningar över behandlade föremål.

Anslaget utgår för budgetåret 1923—1924 med 2,000 kronor. Riksdagen har till främjande av föreningen Pietas verksamhet under år 1924 anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra anslag av 1,500 kronor, under villkor att föreningen till statens historiska museum med äganderätt överlämnar genom föreningens försorg utförda fotografier, register och beskrivningar över behandlade föremål.

203:o) Uti en inom riksdagen väckt motion (II: 101) har hemställts, att riksdagen såsom bidrag till fortsatt utgivande av det av riksantikvarien S. Curman och professorn J. Roosval påbörjade, med stöd av vitterhetsakademien utgivna verket »Sveriges Kyrkor, konsthistoriskt inventarium», ville anvisa på extra stat för budgetåret 1924—1925 ett reservationsanslag av 15,000 kronor, att utgå på de närmare villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Till stöd för sin hemställan anföres i motionen följande:

»Riksdagen har för åren 1914—1922 i enlighet med Kungl. Maj:ts propositioner beviljat anslag att användas till möjliggörande av fortsatt utgivande av verket *Sveriges Kyrkor, konsthistoriskt inventarium*, utgivet av S. Curman och J. Roosval. Anslagen hava utgått med 10,000 kronor under 1914, med 5,000 kronor under 1915, med 7,500 kronor under 1916, med 10,000 kronor under 1917—1919, med 20,000 kronor under 1920—1922. På grund av de statsfinansiella svårigheterna under de sista åren, har Kungl. Maj:t ej ansett sig kunna framlägga förslag om anslag varken för första halvåret 1923 eller för budgetåret 1923—1924. Ej heller i den nu framlagda statsverkspropositionen finnes något anslag upptaget för arbetet *Sveriges Kyrkor*.

Det ifrågavarande verket måste emellertid anses vara av den stora allmänna betydelse, att dess fullföljande utan avbrott är ett verkligt stort svenskt kulturintresse. Ett i tryck utgivet, illustrerat, beskrivande, vetenskapligt inventarium över våra svenska kyrkobyggnader och dessas för vårt lands konst- och kulturhistoria så ytterst värdefulla lösa föremål har länge varit ett önskemål bland historiskt intresserade svenskar. Dess begynnande förverkligande på ett i allo både vederhäftigt och värdigt sätt genom utgivande av verket *Sveriges Kyrkor* har också visat sig vara en mäktig hävstång såväl för de svenska konst- och kulturhistoriska vetenskapernas framåtgående, som för den praktiska fornminnesvårdens och hembygds känslans utvecklande. Det undersöknings- och forskningsarbete, som hittills utförts för ifrågavarande inventarieverk, har dels visat sig hava en starkt stimulerande verkan på den yngre generationen av forskare på området, vilka ofta nog fått sin grundläggande konstvetenskapliga träning just under arbetet för *Sveriges Kyrkor*, dels verkat bevarande och skyddande för de kyrkliga minnesmärkena i de trakter, vars kyrkor publicerats eller undersökts. Det kan utan överdrift sägas, att den ifrågavarande inventariseringen av kyrkorna i högsta grad bidragit till att i verkligheten omsätta och komplettera de fornminnesvårdande författningarnas skyddsbestämmelser, särskilt dem, som avse att hindra vanvård och förskingring av kyrkornas konst- och kulturskatter. Därjämte bidrager den att underlätta myndigheternas arbete genom att lämna dem ett lätt åtkomligt och pålitligt uppgiftsmaterial rörande de monument, som äro föremål för myndigheternas behandling.

Slutligen utgöra *Sveriges Kyrkor*s beskrivningar en ypperlig handledning i och utgångspunkt för den viktiga hembygdsundervisningen. Kyrkan är ju i många trakter det enda äldre byggnadsminnesmärket av värde, och i dess inventarier av skilda slag återspeglas ofta socknens historia under seklerna. Det har också visat sig, att man genom arbeten för *Sveriges Kyrkor* likaväl som genom de kyrkliga utställningarna verkat mycket effektivt för kunskapen om och den rätta förståelsen av de gamla kyrkorna och

deras kulturskatter, vilka genom ökade insikter hos ortsbefolkningen alltmera få ett allmänt värde i menige mans ögon.

Om sålunda arbetets egen vikt och betydelse i och för sig tillräckligt motiverar dess omedelbara och målmedvetna fullföljande, så måste den omständigheten, att det under de nu gångna åren utförda arbetet hunnit bli så pass omfattande och organisationen därav så utvecklade, att ett nedläggande av verksamheten skulle äventyra alltför dyrbara nyvunna värden, tala bestämt emot varje tanke på även ett temporärt nedläggande av arbetet i fråga. Arbetet hade just, tack vare de förhöjda anslagen under åren 1920—1922, hunnit vinna den utveckling och den stadga, som skulle sätta det i stånd att bära rika skördar i form av färdiga kyrkobeskrivningar för stora områden, då det drabbades av anslagsindragningen, vilken givetvis verkat förlamande på arbetena. Utgivarna, vilka inom parentes sagt, under hela tiden icke tillgodoräknat sig själva ett enda öre av anslagen såsom ersättning för eget omfattande och krävande arbete, ja ej ens tagit ersättning för sina talrika i arbetets tjänst gjorda resor, hava med betydande personliga uppoffringar hållit arbetet flytande under det gångna anslagslösa året i förhoppning att under nästkommande budgetår åter kunna påräkna det indragna statsunderstödet. Att någon längre tid uppehålla det stora arbetet med enskilda medel i dessa tider torde få anses omöjligt. Vid 1923 års utgång översteg utgivarnas förskottrade medel för arbetets uppehållande 16,000 kronor.

Summariska uppgifter rörande hittills utfört arbete och dess föreliggande resultat samt ett sammandrag av räkenskaperna för åren 1914—1922, vilka tillhandahållits av utgivarna, återfinnas i bilagorna A och B. De däri lämnade uppgifterna torde visa, att en mycket riklig valuta ernåtts för de beviljade anslagen. I mån av arbetets utgivning från trycket överlämnas allt insamlat material till antikvariskt-topografiska arkivet i statens historiska museum, som härigenom torde få sina förnämsta tillskott.

Hittills hava anslagen ej annat än i mycket obetydlig mån behöft anlitas för bekostande av själva tryckningen av arbetet. Läggas därtill att utgivarna anskaffat betydande bidrag från landsting, församlingar, föreningar och enskilda till arbetets bedrivande samt att de själva lämnat allt sitt omfattande arbete alldeles gratis, så torde det klart och tydligt framgå, att det här åsyftade inventeringsarbetet verkstälts och ordnats på det ur statens synpunkt sett mest ekonomiska och effektiva sätt, som gärna kan tänkas. Intet annat annat land i Europa har för ett så billigt pris åstadkommit så högt kvalificerad inventarisering av sina konstskatter.

Detta utmärkt organiserade och med skicklighet och intresse bedrivna arbete skulle emellertid bli förlamat och dömt att falla sönder, om statsmakterna nu undandroge det sitt stöd. Det måste anses vara en dålig sparsamhet att låta ett dylikt arbete, för vilket en så solid grund finnes lagd och för vars uppbyggande så stora personliga och ekonomiska uppoffringar redan gjorts, få förfalla av brist på understöd. Den ideella innebörden och det vetenskapliga värdet av det ifrågakommande arbetet måste dock anses vara av så tungt vägande natur, att det ekonomiska biståndet från staten även i dessa tider måste förefalla litet i förhållande därtill. Den statsfinansiella situationen är dock lyckligtvis icke sådan, att den rimligen kan anses rättfärdiga en dödsdom över det här ifrågakommande, sedan snart 15 år bedrivna arbetet, till vars bedrivande riksdagen under 9 sammanhängande år beviljat anslag.

Det måste därför anses såsom en både rationell och kulturellt nödvändig åtgärd att återupptaga understödandet av arbetet Sveriges Kyrkor med ett för arbetets rationella bedrivande erforderligt anslag.

Vid bestämmandet av dettas storlek skulle jag helst vilja utgå från det belopp, som utgått såsom statsanslag under åren 1920—1922, eller 20,000 kronor per år. Rörande grunderna för denna anslagssummans bestämmande tillåter jag mig hänvisa till den utredning av frågan, som lämnats i statsverkspropositionen till 1919 års riksdag. Det är nämligen av största betydelse, att arbetet kan bedrivas i rask takt. Dock anser jag mig med hänsyn till den allmänna ekonomiska situationen icke böra föreslå högre anslag än 15,000 kronor för nu ifrågavarande budgetår, men uttalar samtidigt den förhoppningen, att anslaget snarast skall kunna återbringas till sitt förutvarande belopp.»

Riksdagen anser lika med motionären det vara av betydelse för ej endast den konst- och kulturhistoriska forskningen utan jämväl för de fornminnes- och hembygdsvårdande intressena i landet, att det med statsmedel förut understödda verket »Sveriges Kyrkor, konsthistoriskt inventarium» vederbörigen fullföljes utan avbrott, helst som ett, om ock tillfälligt, uppskov kan leda till att detsamma varder uppskjutet till en oviss framtid och därigenom arbetets fullföljande äventyras. De nuvarande utgivarnas oegennyttiga och uppoffrande intresse och den stab av unga, på detta område inriktade medhjälpare, vilka stå till deras förfogande, utgöra faktorer, som nu äro förhanden och i en framtid ej säkert finnas att påräkna. Riksdagen finner desslikes goda skäl tala för beviljande av det i motionen äskade beloppet. Med hänsyn till önskvärheten att begränsa statsutgifterna har riksdagen emellertid icke ansett sig kunna fullt tillmötesgå motionen härutinnan utan stannat för ett belopp av 10,000 kronor, varmed riksdagen ansett, att verkets fullföljande för den närmaste tiden nödortvigt kan betryggas, därvid emellertid riksdagen velat uttala den förhoppningen, att, om ett förhöjt anslag skulle visa sig nödvändigt, ett gynnsammare tidsläge måtte komma att möjliggöra ett kraftigare understödande från statens sida.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen såsom bidrag till fortsatt utgivande av det av riksantikvarien S. Curman och professorn J. Roosval påbörjade, med stöd av vitterhetsakademien utgivna verket »Sveriges Kyrkor, konsthistoriskt inventarium», anvisat på extra stat för budgetåret 1924—1925 ett reservationsanslag av 10,000 kronor, att utgå på de närmare villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

204:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 213) föreslagit riksdagen att såsom bidrag till bestridande av kostnader för utgivandet av statistiska tabeller över Öresundstullen för tiden efter år 1660 för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag å 1,500 kronor, att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

Såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för utgivande av statistiska tabeller över Öresundstullen för tiden efter år 1660 beviljade 1913 års riks-

dag ett anslag av 15,000 kronor, varav på extra stat för år 1914 anvisades ett belopp av 1,500 kronor, att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma. Sistnämnda belopp har sedermera av riksdagen anvisats för vart och ett av åren 1914—1922 och förra halvåret 1923.

Något anslag för ifrågavarande ändamål skulle enligt den ursprungliga planen icke vidare behöva beviljas från Sveriges sida. Då emellertid arbetet icke kunnat fullbordas inom den beräknade tiden, har framställning nu gjorts om fortsatt anslag för ändamålet under ytterligare fem år med samma belopp som förut.

Riksdagen har ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag och har alltså såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för utgivandet av statistiska tabeller över Öresundstullen för tiden efter år 1660 för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag å 1,500 kronor, att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl bestämma.

205:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 214) har riksdagen i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till understöd för fortsatt utgivande av tidskriften *Acta mathematica* för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 12,000 kronor, att utgå på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

206:o) Sedan riksdagen för beredande av delaktighet för Sverige i Ramsay Memorial Fund beviljat ett för fem år avsett anslag å 27,000 kronor, och därav anvisat på extra stat för vart och ett av åren 1921 och 1922, förra halvåret 1923 samt budgetåret 1923—1924 ett belopp av 5,400 kronor, har Eders Kungl. Maj:t (punkt 215) föreslagit riksdagen att för ifrågavarande ändamål av nämnda anslag för budgetåret 1924—1925 såsom extra anslag anvisa återstoden eller 5,400 kronor, att utgå efter Eders Kungl. Maj:ts beprövande och på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

Riksdagen har för beredande av delaktighet under år 1925 för Sverige i Ramsay Memorial Fund av det utav 1920 års riksdag beviljade anslaget av 27,000 kronor för budgetåret 1924—1925 såsom extra anslag anvisat återstoden eller 5,400 kronor, att utgå efter Eders Kungl. Maj:ts beprövande och på de villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskriva.

207:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 216) föreslagit riksdagen att till främjande av svenska naturskyddsföreningens verksamhet för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 2,500 kronor, att utgå under de villkor, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmas.

Anslaget utgår för budgetåret 1923—1924 med 3,000 kronor.

Riksdagen har till främjande av svenska naturskyddsföreningens verksamhet för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 2,500 kronor, att utgå under de villkor, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmas.

208:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 217) föreslagit riksdagen medgiva, att det i 1908 års riksstat uppförda anslaget å 6,500 kronor för bearbetning och utgivning av de viktigaste vetenskapliga resultaten av dåvarande docenten, numera professor Hambergs och hans medarbetares undersökningar rörande högfjällsområdet mellan Kvikkjokk och Stora Sjöfallet i Lule lappmark må för därmed avsedda ändamål utgå utan hinder därav, att det för detta anslags utbetalande fastställda särskilda villkor, som avser, att anslaget ej må utbetalas, förrän verket i sin helhet utkommit, icke uppfyllts.

För ifrågavarande ändamål beviljade 1905 års riksdag ett anslag av 19,500 kronor, att fördelas på åren 1906, 1907 och 1908 med 6,500 kronor varje år samt utgå under de i statsrådsprotokollet över ecklesiastikären den 14 januari 1905 angivna villkor och förbehåll. De av riksdagen åsyftade, i nämnda statsrådsprotokoll angivna villkor och förbehåll äro följande: att Hamberg kostnadsfritt överlämnar dels till vart och ett av rikets högre allmänna läroverks bibliotek ett exemplar, dels ock till svenska staten fyrtio exemplar av verket, att 1908 års andel av anslaget icke må utbetalas, förrän verket i sin helhet utkommit, samt att den inkomst, som, efter det alla utgifter för verket blivit ersatta, inflyter genom arbetets försäljning, med avdrag av $33\frac{1}{3}$ procent distributionsprovision, tillfaller statsverket. Av omnämnda anslag anvisade riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1906, 1907 och 1908 6,500 kronor.

Riksdagen har med hänsyn till vad i utredningen anförts ansett sig böra bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag och har alltså medgivit, att det i 1908 års riksstat uppförda anslaget å 6,500 kronor för bearbetning och utgivning av de viktigaste vetenskapliga resultaten av dåvarande docenten, numera professor Hambergs och hans medarbetares undersökningar rörande högfjällsområdet mellan Kvikkjokk och Stora Sjöfallet i Lule lappmark må för därmed avsedda ändamål utgå utan hinder därav, att det för detta anslags utbetalande fastställda särskilda villkor, som avser, att anslaget ej må utbetalas, förrän verket i sin helhet utkommit, icke uppfyllts.

209:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 218) har riksdagen, i likhet med vad för budgetåret 1923—1924 ägt rum, till understöd åt ryske undersåten Alexander Sibiriakoff för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 3,000 kronor.

210:o) Eders Kungl. Maj:t har (punkt 219) föreslagit riksdagen att till beredande av ytterligare medel för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra anslag av 15,000 kronor.

Anslaget utgår för budgetåret 1923—1924 med 25,000 kronor.

Riksdagen har till beredande av ytterligare medel för utgivande av tidskrifter, lärda verk och läroböcker för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra anslag av 15,000 kronor.

Diverse.

Diverse. 211:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 220) har riksdagen minskat det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar, nu 220,000 kronor, med 40,000 kronor till 180,000 kronor.

212:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 221) har riksdagen minskat det i riksstaten uppförda ordinarie reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, nu 150,000 kronor, med 30,000 kronor till 120,000 kronor.

213:o) På grund av Eders Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning (punkt 222) har riksdagen minskat det i riksstaten under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m., nu 290,000 kronor (därav till domkapitlens expeditioner högst 33,000 kronor), med 70,000 kronor till 220,000 kronor (därav till domkapitlens expeditioner högst 33,000 kronor).

214:o) Beträffande Eders Kungl. Maj:ts förslag angående anslaget till tryckningskostnader kommer riksdagen att framdeles anmäla sitt beslut.

215:o) I enlighet med Eders Kungl. Maj:ts förslag (punkt 225) och under hänvisning till vad riksdagen i sin skrivelse nr 73 anfört får riksdagen anmäla, att riksdagen, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för beredande av tillfälligt lönetillägg åt vissa vaktmästare i enlighet med de av chefen för finansdepartementet angivna grunder, för budgetåret 1924—1925 under åttonde huvudtiteln anvisat ett extra förslagsanslag av 42,000 kronor.

216:o) I avseende å de i nu gällande riksstat uppförda ordinarie anslag, som icke här ovan blivit särskilt omnämnda, har någon förändring icke ifrågasatts.

Riksdagen har i riksstaten för budgetåret 1924—1925 uppfört samtliga de ordinarie anslag under åttonde huvudtiteln, vilka icke här ovan blivit särskilt omförmälda, med oförändrade belopp.

Stockholm den 7 maj 1924.

Med undersåtlig vördnad